איכה
SIVE
JEREMIÆ
VATIS
LAMENTATIONES

Denuò è fontibus Hebraicis translatæ, cum Paraphrasi Chaldaica, Masora magna & parva, & Commentariis Rabbi Shelomoh, Jarchi & Aben Ezræ, è Buxtorfii Bibliis magnis excerptis.

Operâ FRANCISCI TAYLERI Angli.

Unà cum annotationibus marginalibus errores Paraphrastis Chaldæi, Masoræ utriusque, Rabbinorum amborum ut & errata typographica Bibliorum Regiorum, Venetorum, Buxtorfii indicantibus.

ANNO
הנה יהושע משיח ישועתנו En Jesus Christus Salus nostra 1651.

LONDINI,
Impensis *Johannis Ridley*, ad insigne Castelli, in vico vulgò vocato *Fleet-street.* 1651.

Æræ Christanæ Explicatio.

ה נ ה י ה ו ש ע מ ש י ח

8 10 300 40 70 300 6 5 10 5 50 5

י ש ו ע ת נ ו

6 50 400 70 6 300 10

Summa

1651.

Mos est Judiæorum librorum initio sententiâ aliqua celebriore uti, quæ libri compositi annum indicet.

In horum imitationem & Salvatoris nostri gloriam hunc anni præsentis characterem composui.

Clariſſimo viro,

D° JOAN. SELDENO,

Juriſconſulto celeberrimo, linguarum Orientalium in Britanniis noſtris lumini ſplendidiſſimo, *Franciſcus Taylerus*, S. P. D.

TRitum eſt illud Heſiodi (Clariſſime vir) a Καὶ Κεραμεὺς Κεραμεῖ Κοτέει, Καὶ τέκτονι τέκτων, Καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, Καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ. *Mihi tamen ſemper placuit mea viris in hoc ſcribendi genere peritiſſimis, ut patronis committere, & tanquam judicibus ſubmittere. Horum novi judicia accurata, pectora candida, qui errata ut facilè diſcernere norunt, ita clementèr corrigere, quàm inclementiùs corripere malunt. Horum Paradiſus eſt linguarum Orientalium ſtudium. Tibi non eſt incognitum Talmudicum illud* אדם רוצה בקב שלו b מתשעה קבין של חבירו. *Imprudentium impudentiam nihil moror. Cenſuras eorum flocci facio. Regnum habent abſque corona,* c חוצפא מלכותא בלא תאבא. *His meritò applicari poſſit adagium Rabbinicum;* הסומא לא ישפוט d על הצבע והחרש על השיר. *Cæcus non judicat de coloribus, nec ſurdus de muſica. Te (ornatiſſime vir) ut in operis hujus patrocinium evocarem, peritia in te eximia cum comitate haud vulgari conjuncta invitavit. Tu me hominem obſcurum in amicorum album recipere dignatus es, librorum præſtantiſſimorum, quorum copiâ Bibliotheca tua celeberrima abundat, communicatione liberali proſecutus es. Tu mihi ad opuſcula mea, qualiacunque fuerint, publicanda, ſuaſor & perſuaſor extitiſti, meque teſtimonio publico ultra vel mei, vel*

a Ερyὰ καὶ ἡμέραι.

b In uno cabo ſuo quàm novem cabis ſocii ſui homo magis delectatur. Talm. Bab. Bava Metzia, c. 3. f. 38. Ed. Ven.

c Sanhedrim. p. 105.

d *Move Enaim.* Pag. 78.

A   meorum

meorum meritum exornasti. Munusculum hoc igitur æqui boni consulas rogo, quod necessitudinis nostræ testimonium publicum extare volui. Quod jam affero, mole licèt parvum sit, usu tamen haud exiguum. c *Cucumis præstat cucurbitæ, ut scitè Judæorum Doctores. Habent hic docti quod non fastidiant, tyrones alas quarum beneficio ad textus sacri intelligentiam faciliùs aspirare poterint. Nolim ut succenseant lectores, si quæ mihi non penitùs placeant, iis non semper satisfaciant conjecturæ. Loca difficilia si dextrè magis explicare potuerint, me assentientem reperient. Imbecillis conatus solus non est contemnendus. Orbi lucem Luna communicat donec Sol redierit.* Hæc *sunt (doctissime vir) quæ quamvis tibi, quàm mihi magis sint familiaria, sub nominis tui umbra aliis communicare visum est. Vale amice celeberrime, & me, quod facis, amare pergito*

c בוצינא שבא מקרא *Succah juxta finem.*

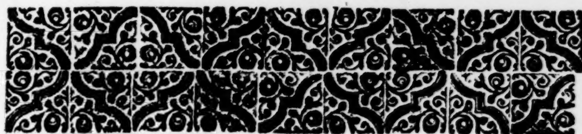
E Musæolo meo in urbe Cantuariensi.

Sub ipsa Solis defectione notabili. *Mart. 29. 1652.*

Claritatis tuæ observantissimum

Franciscum Taylerum.

Lectori.

Lectori S.

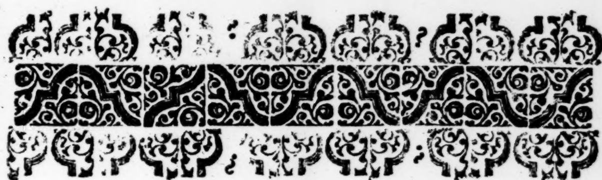

N tibi, candide lector, Translationem nostram Threnorum cum commentariis Hebraicis, in quibus licèt inutilia quædam reperies (quod scriptoribus Judaicis nimis est familiare) multa tamen, quæ ad sacri textus enucleationem non parum lucis conferant, tibi se offerunt Verba Hebraica literis Latinis expressa sunt, ne libri pretium cresceret, Errata quæ in Bibliis alibi impressis corriguntur, typographica sunt, non autorum doctissimorum errores. Ea tamen in discentium commodum correcta dedi, qui eas difficultates invenientes facilè ab his studiis deterrerentur. Horum causa etiam notulas quasdam minoris momenti addidi, quibus viri docti non indigeant. Sphalmata Typographica quæ me absente prælum peperit, in erratorum tabula emendantur, præter quæ in verborum Hebraicorum expressione in characteribus Latinis non rectè traduntur, quæ lector intelligens è textu Hebraico facilè corriget. Imperitis eorum correctione non est opus. Vale & me, meaque studia Deo precibus assiduis commendato.

Errata

Errata Typographica.

PAg. 4. *Par. Chald.* l. per genas, p.5. *marg.* l. nil dicitur, p. 12. *Par. Chald.* l. Mosis, Ib. *Mas. Par.* 4. *Masora.* Hæc nota marginalis esse debuit præpositâ literâ. q. p. 13. *Par. Chald.* l. Fame, Ib. *Mas. Par.* in v. l. Lo 15. *Text Heb.* l. Contortæ, p. 16. *Shel. Jar.* l. plenè, ib. l. secundi, ib. l. calcavi, ib. l. unus ad expellendum, p. 17. *Shel. Iar.* l. indicaret, p. 19. *Ab Ezr.* l. pudefieret, ib. l. obsecrationem, p. 27. *Shel. Iar.* l. hi potestates, ib. *Text. Heb.* v. 3. l. Cornu. p. 29. *Shel. Iar.* l. effusionem ignis nisi iræ conjunctam, sicut dictum est effunde, (p. 28. l. *Shel. Iar.* in v. 4. sc.) p. 30. *Par. Chald.* l. dedit, ib. *marg.* l. Bib. Reg. p. 33, *Mas. Par.* l. Alphabeto. p. 35, *marg.* l. Describentur auxilio, ib. l. 1. Sc. p. 36. *Shel. Iar.* l. malefeci, p. 38. *Mas. Par.* l. suum, ib. l. quater, p. 40. *Par. Chald.* l. effunde, ib. *Mas. Par.* l. semel, p. 41. *Shel. Iar.* l. dividitur, sicut, ib. *marg.* l. 1. Reg. ib. l. 2 Chron. ib. *Mas. Par.* l. repetitur, p. 42. *Shel. Iar.* l. at illi, pa. 44. l. cecidit, ib. l. tuos, p. 49. l. gressus, p. 56. *Sh. Iar.* l. confirmabis, ib. l. quod promisisti, p. 57. *marg.* l. redundat, p. 60. *Par. Chald.* in v. 36. l. reveletur ? p. 61. in v. 38. *Par. Chald.* l. est terra &c, p. 62. *marg.* l. *Masora*, p. 63. *marg.* l. Aleph, p. 67. *Mas. Par.* in v. 54. l. extat, p. 68. *marg.* l. ut hic, p. 70 *mar.* l. lo ei; p. 78. *Shel. Iar.* l. teguntur, p. 79. *marg.* l. Quia, p. 8[illegible]. *Shel. Iar.* l. filiæ populi mei; ib. *Mas. Mag.* l. c. 18. p. 85. *Sh. Iar.* in v. 14. l. inquinati, ib. *Ab. Ezr.* l. Sicut, p. 89. *mar.* l. Complut. posita, p. 90. *Par. Chald.* l. Domino. p. 91. in v. 15. l. Et defectivus, ib. lin. 4. lege 16. Quia, p. 92. fig. 21. l. *Et nudabis te*] p. 93. *Par. Chald.* l. Merore sto, p. 95. *Mas. par.* l. requies, ib. *Par. Chald.* l. Assyriis, p. 96. lin. 1. l. filias nostras, p. 98. *Ab. Ezra* in v. 12. l. Servi, de, p. 99. *Ab. Ezra* l. cecidit, p. 101 *marg.* l. intransitivum, ib. *Mas. Mag.* l. o. 102. p. 102. *marg.* l. Suspicor.

LAMENTATIONES.

Caput. I.

Text Hebr.

1 Uomodo solitariè sedet urbs populo plena? facta est sicut vidua: magna inter gentes, dominans inter provincias facta est tributaria.

Paraphr. Cald.

Dixit Jeremiah Propheta & Sacerdos magnus, Quomodo decretum est contra Hierosolymam, & contra populum ejus, ut judicarentur in repudium, & in lamentationem pro eis *faciendam dicendo*, QUOMODO? Quemadmodum judicati sunt Adamus & Hevah, qui expulsi sunt ex horto Edenis, & lamentatus est super iis Dominus mundi, *dicens*, QUOMODO? Respondit mensura judicii, & sic dixit, propter multitudinem peccatatorum ejus, rebellionis sc. quæ in ea est, idcirco sola habitabit, sicut vir leprâ tactus in carne ejus, qui solus habitat. Fuit autem urbs cætibus repleta & populis multis. At iis evacuata est, & similis viduæ facta. Ea verò quæ magnificata est supra gentes, & dominium exercuit in provin-

cias quæ tributa attulerunt ei, reversa est ut esset depressi, & ut ipsa postea tributum personale illis redderet.

Masora magna.

Ecah, Quomodo, 17. locis reperitur. Et loca hæc sunt. *a* Quomodo solus feram? *b* Quomodo potero expellere eas? *c* Quomodo colebant gentes? *d* Quomodo cognoscemus verbum illud? *e* Quomodo persequeretur unus mille? *f* Quomodo effecta est meretrix? *g* Quomodo dicitis sapientes? *h* Quomodo factum est malum magnum? *i* Eheu Dominne, quomodo faciemus? *l* Quomodo fractus est baculus robustus? *m* Quomodo cognosceret Deus? *n* Quomodo pascis? Quomodo cubas? (Bis sc. uno loco.) *o* Quomodo solitariè sedet? *p* Quomodo obtegit in ira sua? *q* Quomodo obscuratur aurum? *r* Quomodo reputantur pro utribus? Et semel *ſ* Ecah hu, ubi ipse?

Masora parva.

Ecah *quomodo*, locis 17. reperitur. Badad *solitariè*. 8. Rabbathi *multa* vel *plena*, 2. Bammedinoth *inter provincias* non reperitur: at semel legitur *t* Bimdinoth, *Esth.* 9. 16.

Rab. Shel. Jar.

Quomodo solitariè sedet] Jeremiah scripsit librum Lamentationum. Hoc est volumen illud quod combussit Jehojachim *u* in igne qui super focum fuit. Et fuerunt in eo tria Alphabeta, unum in cap. 1. alterum in cap. 2. tertium in cap. 4. Posteà addidit caput tertium, quod tria Alphabeta continet, sicut dicitur, *x* Et præterea addita sunt iis verba multa similia. *i. e.* Tria Alphabeta in uno cap. tribus prioribus respondentia.

Solitariè] Deserta ab habitatoribus suis.

Plena populo] Jod in Rabbathi redundat, quasi scriptum esset, Rabbath gnam : Nam populus ejus multus fuit. Sunt qui alligorias multas exquirant; at ego veni ut exponerem phrasin scripturæ juxta sensum ejus literalem.

Facta est sicut vidua] At non facta est simpliciter vidua, sed sicut mulier cujus maritus abiit in provinciam transmarinam cum proposito ad eam redeundi.

Ab. Ezra.

Viri veritatis intelligent conciones allegoricas justorum qui

ante

a Deut. 1. 12.
b Deut. 7. 17.
c Deut. 12. 30.
d Deut. 18. 21.
e Deut. 32. 30.
f Esr. 1. 21.
g Jerem. 8. 8.
h Judic. 20. 3. *sed ibi non est* magnum. *Fortè additur è memoriæ lapsu è* Gen. 39 9.
i 2 Reg 6. 15.
l Jer. 48. 17.
m Psal. 73. 11.
n Cant. 1. 7. *potius ubi.*
o Lam. 1. 1.
p Lam. 2. 1.
q Lam. 4. 1.
r Lam. 4. 2.
ſ 2 Reg. 6. 13. *sed nota hæc sic corrigi debet. Ecah quomodo.* 15. *locis reperitur. Ecah ubi* 3. *locis. Nam bis* Cant. 1. 7. *significat, ubi, ut antè notatum est.*
t. Sc. sine articulo incluso.
u Omnes editiones Venetæ & Buxtorfii legunt Super focum qui super ignem fuit, contra text. Jer. 36. 23
x Jer. 36. 32.

ante nos vixerunt, quæ fundatæ ſunt in veritate, & in ſcientiæ formatione effictæ, Omnia verba eorum auro ſimilia ſunt, & argento ſepties purificato. Veruntamen expoſitiones eorum allegoricæ variis rationibus diſtinguuntur. Sunt ex eis œnigmata, & arcana, & parabolæ ad nubes uſque ſe efferentes: Sunt ex iis quæ cordibus feſſis refrigerandis inſerviant ſectionibus profundis contentæ. Sunt ex iis quæ impingentes corroborent, & vacuos impleant. Ideoque ſenſus verſiculorum corporibus aſſimulantur, & allegoricæ expoſitiones veſtibus corpori adhærentibus ſimiles exiſtunt. Sunt ex eis tenues ut ſericum, ſunt autem ſpiſſæ ut ſaccus. Senſus verò literalis corpus eſt, verbis ſelectis & ſtatutis expreſſum. Sic aiunt quod ſcriptura juxta ſenſum ejus ſimplicem intelligenda ſit, ubi verba ſunt tranſlatitia.

Ideoque me Abrahamum filium Mair e terra longinqua eduxit, e terra ſc. Hiſpaniæ ſuavitas purificantium qui libros hos meos in captivitate mea in manu mea confirmaverunt, & me libros exponere interpretationibus favo dulcioribus docuerunt. Sic igitur volumen hoc juxta Grammaticorum regulas explicabo. Non eſt autem hoc volumen illud quod combuſtum fuit a Jehojachimo, quia non reperiuntur in eo *x* duo verba Dei, quæ in libro Jeremiæ ſcripta ſunt. Ita enim ſcribitur, *y* Accipe volumen libri, & in eo ſcribe omnia verba, quæ de Iſraele ad te locutus ſum, & de Jehuda & de omnibus Gentibus. Præterea ſcribitur, *z* Cur ſcripſiſti contra eam dicens, Proculdubiò veniet Rex Babelis, & terram hanc perdet. At non eſt in libro Lamentationum mentio facta Babelis, nec Regis.

x i. e. *duæ ſententiæ.*

y Jer. 36. 2.

z Jer. 36. 29.

Solitariè] Badad verbum eſt quod & de viris & de fæminis uſurpatur, idque cum præpoſitione lamed in initio & ſine ea; ſic etiam verbum Betac *confidenter* uſurpatur.

Plena Dominans] *a* Rabbathi & Sarathi penacuta ſunt, ad diſtinguendum inter Jod additum, & Jod ſignum primæ perſonæ. Sicut *Hoſ.* 10. 11. Ohabhti laduſh, *amans triturare*, Ohabhti habet accentum in penultima. At manet accentus in ultima in Genubhti jom, *Gen.* 31. 39. *furto ſublatum interdiù* propter variationem in litera Beth.

a Hæc nota falſa eſt, nam verba primæ perſonæ ſemper ſcribuntur cum accentu in penultima, niſi cum vau convertens præteritum in futurum præceſſerit. Mart. lib. 2. cap. 9.

Magna inter gentes] Non uſurpatur vox Rabbathi ut

priùs in significatione multitudinis ; sed in significatione magnitudinis, sicut, Magnates Regis, *Jer*.41.1. Super unumquemque magistrum domus suæ, *Esth*.1.8. Habet Lamed in Lamas *Tributaria b* Pathah sub se, ut indicaret includi articulum He emphaticum qui deest. At litera Mem non habet Daggesh ad faciliorem pronuntiationem.

b *sc. in editione Venet.* 2. *At Buxtorfius correxit, et scripsit cum Camets juxta regulam Mart. lib.* 2.*c.* 16. *de la & va.*

Text. Heb.

2. Amarè noctu flet, & lachrymæ ejus super maxillas ejus *conspiciuntur*, ex omnibus amatoribus ejus ne unus quidem est, qui eam soletur ; omnes amici ejus in eam perfidè egerunt, & facti sunt ejus inimici.

Par. Chald.

Quando misit Moses Propheta nuntios ad explorandam terram, & reversi sunt nuntii & rumorem malum de terra Israelis sparsissent (erat autem illa nox nonæ diei mensis Julii) quando autem audiverunt populus domus Israelis rumorem malum illum quem publicarunt de terra Israelis, elevarunt populus vocem suam & fleverunt nocte illâ. Statim exarsit furor iræ divinæ in eos, & constituit ut flerent nocte hac per generationes eorum propter desolationem domus Sanctuarij. Et postquam dictum fuit in prophetia Jerimiæ Sacerdoti magno Hierosolymam desolatam ire per manus Nebuchadnezzaris improbi nisi resipiscerent, statim ascendit ille & reprehendit populum Israeliticum : at illa verba ejus recipere recusabant. Propterea ascendit Nebuchadnezzar impius & Hierosolymam vastavit, & templum igne devoravit nono die mensis *e* Julii. Ideoque flevit eo die congregatio Israelitica fletu acerbo, & lachrymæ per genus eorum stillavere, nec erat quod consolatoria verba, quæ cor eorum reficerent proferret, ex omnibus *f* idolis quæ ita dilexit ut ea sequeretur. Ideoque omnes socij eorum eis nocuerunt, & in hostes ejus capitales conversi sunt.

c *Buxtorf. pro becan legit becen ut ita esset vel ut ideo esset.*
d *Errat versio chaldaica. Ea nocte manibus dejectis fugit Zedechia cum suis. Ier.* 52. 6, 7. *at templum mense sequente, die.* 10. *combustum fuit. Ibid. v.*12.
e *Augusti. Bibl. Reg. erat enim compositus ex Julio & Augusto.*
f *Chald.. idolis amoris ad eundum post illa.*

Masora parva.

Baco *flendo. i. amarè in translatione* quinquies scribitur cum Vau. Regneha *amici ejus* non extat alibi. Leojohim *inimici* non extat ampliùs.

Rab. Shel. Jar.

Flendo flevit] Duæ lamentationes ob duas desolationes.

g Noctu

g Noctu] Quia templum nocte combustum fuit unde dicitur, Amaritudo tempore vespertino est in quo ignem accenderunt. Alia interpretatio Noctu. *i.* nocte qua lamentatio exploratorum nono die mensis Julij occasio tuit iis lugendi. Alia interpretatio vocis *Noctu*, quia quicunque in nocte flet, qui audit vocem eius, flet cum eo.

Et lachrymæ ejus super maxillas] Quia perpetuò lugebat.

Omnes amici ejus] Qui amant eam.

g *Hæc est traditio Judæorum, nam de nocte mi dicitur.* 2 Reg. c. vult. 2 Chron. cap. ult. Jer. 52. *Vbi incendij illius fit mentio.*

Ab. Ezra.

Vau in Baco *flendo* est pro He, quia literæ Aleph, He, Vau, Jod, inter se commutantur, quemadmodum *i* Hiscaltagnaso.

h *Sc. in proverbio aliquo, aut veterum traditione, non in scriptura.*

i Gen. 31. 28. *Stultè fecisti.*

3. In captivitatem abducta est Jehuda ob afflictionem & magnitudinem servitutis: habitat illa inter Gentes, requiem non invenit: omnes persecutores ejus in locis angustis eam apprehendere.

Par. Chald.

Abierunt domus Jehudæ in captivitatem, propterea quod affligebant pupillos & viduas, & propter multitudinem servitij quam servire fecerunt fratres eorum filios Israelis, qui venditi fuere illis. Non proclamaverunt libertatem servis suis & ancillis suis, qui è semine Israelis fuere. Itaque etiam ipsi traditi sunt in manus populorum, & congregatio domus Jehudæ habitat inter populos, & requiem non invenit propter servitutem duram, qnam servire fecerunt eam. Et omnes qui persecuti sunt eam, apprehenderunt eam, quando abscondita fuit illa in limitibus, & eam affixerunt.

Masora parva.

Galthah *in captivitatem abducta est*, non extat ampliùs. Vmerobh, *& ob magnitudinem*, non est alibi Hissiguha, *apprehenderunt eam*, non reperitur plenè scriptum. Hammetsarim, *locis augustis*, non extat alibi.

Rab. Shel. Iar.

In captivitatem abducta est Iehuda] è terra sua.

Ob afflictionem] Ob fervorem afflictionis.

Et magnitudinem servitutis] Quam gravem iis Chaldæi imposuere.

Habitat illa inter Gentes] Et in loco ubi exulat, & habitat, requiem nullam invenit.

In locis angustis] Ubi colles hinc & indè sunt, ita ut nullus detur fugæ locus. Significat & terminos agri aut vineæ. Et *l* commentatio allegorica, inter *m* diem decimum septimum mensis Junii & nonum Julii.

Ab. Ezra.

Iehuda] Masc. gen. et fœm. est sicut & Israel, et Ægyptus. Sic *n* vattechezac Mitsrajim. Sunt autem qui exponant vocem *Metsarim* verbis translatorum legis quorum memoria sit benedicta, ut usurpetur in sensu *o Mitsra*. Sed quod rectum est in oculis meis, venit à *Metsar* angustia etsi paulò alitèr scribatur quàm debeat, quia Resh deberet habere *p* daggesh. Reperitur autem hoc verbum in gen. masc. & fœm. sicut *q* Bajith & Macom.

Text. Heb.

4 Viæ Sionis lugent eo quòd non sint qui veniant ad solemnitates, omnes portæ ejus vastatæ sunt, sacerdotes ejus suspiria emittunt: virgines eius mæstæ sunt, & ad ipsam quod attinet, amaritudine premitur.

Par. Chal.

Dum Hierosolyma stetit, renuerunt Israelitæ ascendere Hierosolymam, ut coram Domino apparerent tribus vicibus quotannis. Et cum propter peccata Israelis Hierolyma vastata est, & servi facti sunt, tum semitæ Sionis lugebant, quia nullus erat qui ascenderit ad eam in tempore solennitatum ejus. Omnes portæ ejus vastatæ sunt, & sacerdotes ejus suspiria ducebant, propterea quòd cessabant oblationes. Virgines ejus plangebant, eò quòd egredi desinebant die decimo quinto mensis Julii, & in die propitiationum, qui fuit die decimo Septembris ad congregandum se in choris. Et quod ad ipsam attinet, amarum valdè fuit cor eius.

Masora parva.

Abheloth, *lugent*, non extat alibi. Shomemin *vastatæ*, non reperitur. At semel legitur Shomemim. Et ex *r* paribus est. Nugoth *mæstæ*, non reperitur *s* plenè scriptum.

Shel. Iar.

Qui veniunt ad solennitates] i.e. ascendentes ad festa.

Mæstæ] Significationem doloris habet. Et nulla radicalis litera est in dictione præter Gimel solam.

l *Sub hoc nomine citant quandoque colloquia Rabbinorum, quandoque commentatorem aliquem in textum, qui literam non sequitur, sed allegorias.*

m *Sc. inter exitum & reditum exploratorum juxta traditionem Rabbinicam. vid. Shel. Jar. in v. 2. et 15.*

n *Et urgebat Ægyptus.* Exod. 12. 33.

o *i.e. Pontis angusti.*

p *Sc. si capax esset, venit enim à radice Tsarar.*

q *Domus & locus.*

r *i.e. Verbis quæ bis tantum leguntur semel in Mem & semel in Nun desinentia.*

s *Cum duplici vau, ut hoc loco scribitur.*

Ab. Ezra.

Qui veniunt ad solemnitates] Qui venerunt in congregationes. Et quod rectum mihi videtur, intelligitur sanctuarium, & vocatur congregatio, quia omnes Israelitæ ibi congregati sunt. Et sic dicitur, t *in medio congregationum tuarum.* u *Combusserunt omnes Synagogas Dei x igne.*

Shomemin *vastatæ*] Nun vice Mem; Et sic, Accipe tibi y Chittin, *triticum.* In fine z Hajamin, *dierum.* Quia Nun & Mem literæ serviles sunt in fine dictionis signum pluralis numeri tam masculini quam a fœminini.

Nugoth *mastæ*] Ex conjugatione Niphal est. Et sic; Nuge mimmogned, b *mæstos propter solennes conventus.* Quæ sunt ex significatione mæroris & mæstitiæ. Thau autem & Nun c adduntur.

t Psal 74.4. u Psal 74.8. x *Est in loco citato Baarets, in terra. Fortè Rabbinum fefellit dictio Baesh in v præced.* y Ezech.4 9. z Dan 12.13. a *Sc. ubi sam. plur. irregulariter desinit in* im *&* in *ut chittah triticum chittim & chittin.* b Zeph.3.18. c *i.e. Sunt literæ Hemanticæ.*

Text. Heb.

5. Effecti sunt hostes ejus in caput, inimici ejus prospere agunt, Dominus enim dolore affecit eam ob multitudinem defectionum ejus; pueruli ejus in captivitatem iverunt coram hoste.

Par. Chald.

Oppressores ejus præfecti fiunt super eam, ut capita, & hostes eius capitales tranquillè habitant, quia Dominus fregit eam. Propter multitudinem d amaritudinum ejus ætate crescentes pueri eius in captivitatem abierunt coram oppressoribus ejus.

d *Biblia regia legunt, transgressionum. Fortè pro Meroraha legebant Merodaha ob similitudinem Daleth et Resh.*

Masora parva.

Haju *effecti sunt*, ter reperitur in initio versiculi. Shalu *prospere agunt*, Sexiès legitur. Peshagneha *defectionum ejus.* Non extat. Ex paribus est. Semel legitur in gen. masc. Semel. in fœm. Semel in num. plur. Semel in sing. Gnolaleha *pueruli ejus*, tèr legitur, bis autem defectivè.

Shel. Jar.

Prospere agunt] In tranquillitate habitant.

Dolore affecit eam] Dolore fecit eam. Est enim ex significatione Jagon *doloris.*

Ab. Ezra.

Effecti sunt hostes ejus] i e. Unusquisque eorum in capit. Et sic dicitur, e Rami ejus ultra murum. i. e. unusquisque ramorum.

e Gen.49.22.

Shalu *prospere agunt*] Ex radic Shaluah, *tranquillitas.* Hogah

Hogah *dolore affecit*] Est è conjugatione gravi aucta *f* a Jagon, *dolor*. Et sic, Togjun napshi, *g dolore afficietis animam meam*.

Halcu Shebbi *iverunt captivitatem*] *i. e.* In captivitatem. Deest præpositio, Beth *In*. Et sic *h* Repertum domo Domini *l* in domo. Defectivus locus, sic qui deest post *ut l cervi*. Et sic *m* sicut aquæ mare tegunt ; *i. e. quæ* mare tegunt.

f Coniug. gravis aucta apud Rabbinos est Hiphil et Hophal. Errant Grammatici nostri qui leves vocant.
g Job 19.2.
h 2 Reg. 18.15.
l in v. sequent.
m Hab.2. 14.

Text Heb.

6 Et a filia Sionis exiit omnis magnificentia ejus effecti sunt principes ejus ut cervi *qui* non inveniunt pascuum, & viribus carentes coram persequente abierunt

Par. Chald.

Et exivit è congregatione Sionis omnis splendor ejus. Magnates ejus circuiverunt cibi causâ, quemadmodum circuire solent cervi in deserto, nec tamen locum inveniunt, ubi pascere liceat: abeunt *inquam* in debilitate roboris, nec potestas ulla fugiendi iis adfuit, ut salvi a præsentia hostis evaderent.

Masora parva.

Min bath *a filia*, lege Mibbath Hadarah *magnificentia ejus* bis extat. Rodeph *persequente* bis extat plenè : in altero loco est post *Nehpac* conversus.

n Josh.8.20.

Shel. Iar.

Ut cervi qui non inveniunt pascuum] Cervis similes sunt pascuum non invenientibus, qui tamen non habeant potentiam fugiendi, quia fame robur eorum extirpatum est.

Liphne Rodeph *coram persequente*] Ubicunque Rodeph in scriptura reperitur, defectivè scribitur. At hic plenè scribitur quia persecutionem passi sunt plenam. Super hoc fundatum est poema, plenam persecutionem passus sum ; & deficit annus Geulai. *i. e.* redemptorum meorum : *o* venit annus Geulai. Defectivè ibi scribitur.

o Quia Rodeph hic plenè scribatur, et Geulai defectivè Es.63 4. ideò de plena persecutione carmina composuit poeta. At in nostris Bib. plenè ibi scribitur Geulai.

Text Heb.

7 Recordata est Hierosolyma diebus afflictionis suæ & ploratuum suorum omnia desiderabilia ejus quæ fuerunt ei à diebus antiquis : cum cecidissent populus ejus per manum adversarii, & nullus erat qui ei auxilium ferret, videbant eam hostes, & sabbata ejus deridebant.

Par.

Par. Chald.

Recordata eſt Hieroſolyma dierum priſtinorum, in quibus habitatio ejus fuit in arcibus & caſtellis munitis, & rebellavit & poteſtatem habuit in totum mundum, & omnium deſiderabilium ſuorum quæ à diebus antiquis poſſidebat. At peccati cauſâ cecidit populus ejus in manus Nebuchadnezzaris impii, qui eos oppreſſit, nec erat qui ei auxilio eſſet: viderunt eam oppreſſores ejus, quòd in captivitatem abiit deriſerunt beatitudinem ejus, quia ceſſavit ab ea.

Maſora magna.

Gnozer *auxilium ferens*, quinquies plenè ſcriptum reperitur. Loca hæc ſunt. Pupilli tu es adjutor, Pſal. 10. 14. Corruet adjutor & cadet adjutus, Eſ. 31. 3. Ne procul abſis a me, quia anguſtia propinqua eſt, &c. Pſal. 22. 11. Recordata eſt Hieroſolyma diebus afflictionis ſuæ &c. Lam. 1. 7. Et figet tentoria palatii ſui &c. Dan. 11. 45.

Maſora parva,

Umrudeha *& ploratuum ſuorum*, non extat, alibi *p* plenè ſcriptum. Ve en gnozer, *& non eſt auxilium ferens*, ſexies extat. Gnozer *auxilium ferens*, quinquies extat plenè ſcriptum. Rauna *videbant eam*, quinquies extat.

p cum vau Shurec.

Shel. Jar.

Recordata eſt Hieroſolyma] In captivitate ejus.

Dies afflictionis ſuæ] Dies deſolationis ſuæ, quæ eam in afflictionem adduxit.

Et ploratuum ſuorum] Hæc vox in ſignificatione lamentationis uſurpatur, quemadmodum *q* Ut lugeam ſuper montes. *r* Plango in meditatione mea & perſtrepo.

q Jud. 11. 37.
r Pſal. 55. 2.

Omnia deſiderabilia ejus] Et recordata eſt præſtantiam omnium deſiderabilium ſuorum, quæ a diebus antiquis obtinuiſſet.

Sabbata ejus deridebant] Lætabantur ob ceſſationem lætitiæ illius, feſtorum ejus, noviluniorum & ſabbatorum. Et intepres myſticus alitèr exponit ſc. quòd captivi cùm fuerint in ſabbatis & diebus feſtis quieſcebant, & in ſeptimanis ſacris labores intermiſerunt, ideoque Gentes eos deridebant, dicentes, In terra veſtra laboraſtis in ſabbatis, non quieviſtis, nunc autem

in captivitate quiescitis : in terra vestra sabbata non observastis, jam verò captivi observatis.

Ab. Ezra.

Diebus afflictionis suæ] *i. e.* in diebus, quemadmodum, Sex dies fecit Dominus. *i. e.* in sex diebus.

Et ploratuum suorum] In captivitate. Est autem Mem in Merudeha *ploratuum suorum* radicale.

Text Heb.

8 Grande peccatum commisit Hierosolyma, propterea in dispersionem venit : omnes qui eam honore afficiebant vilipendunt eam, quia nuditatem ejus viderunt etiam ipsa gemit, & retrorsùm conversa est.

Par. Chald.

Peccatum magnum commisit Hierosolyma, idcircò deportata est : omnes populi qui priùs eam honorabant, vilem eam æstimant, quia scissuras ejus viderunt : illaverò suspiria ducit, & retrorsum reversa est.

Masora parva.

Chet chatah *peccando peccavit*, non extat alibi. Lenidhah *in dispersionem* non extat *u* plenè scriptum. Mecabbedeha *honore afficientes eam*, non reperitur. Hizziluha *vilipendunt eam*, nullibi extat. Neenachah *gemit*, bis reperitur.

Shel. Iar.

Lenidhah *in dispersionem venit*] Sc. in captivitatem, significatione *x* Nang vanad *vagus & jactatus*. Esmouuant in lingua *y* idololatrarum.

Nuditatem ejus] *i. e.* ignominiam ejus.

Gemit] Est in conjugatione Niphal vox Neenachah & in pers. 3. fœm. sing. Souspirer in lingua idolol. Sic v. 21. hujus capitis, Audiverunt quòd ego suspiria ducam. Hoc verbum ibi reperitur, * She je *z* soupireray.

Ab. Ezra.

Lenidhah *in motionem*] In subsannationem, ut Menod roh commotionem capitis, Psal. 44. 14. *a* Venid sephathai, *& motio labiorum meorum*. Job 16. 5. Est autem e radice Nang vanad.

Hizziluhah *vilipendunt eam*] Contrarium est honori, sicut, Lehotsi jacar mizzolel *b ad separandum* pretiosum a vili Jer.

s Exod. 20. 10.
t *Manium sc. quorum scissura urbis nuditas est.*
u i. e. *Cum Jod.*
x Gen. 4. 12.
y i. e. *Gallorum Erat enim Rab. Shel. Lunensis e Vasconum provincia oriundus et indè Jarchi Hebraicè appellatus. Vocat autem Christianos idolatras ob imagines Pontificiorum, inter quos vixit.*
* *Conjunctio hebr. cum pronomine Gallico. She. je.*
z *Omittit s. in hac voce ante p. quia Galli omittunt in pronuntiatione.*
a *Buxtorf. biblia legunt. Venod sed non rectè.*
b *Est in totsi si separaveris, in textu.*

Jer. 15. 19. quamvis sit a radice altera. Aut sensus loci est, c i. e. a zul non a nazal. Familiare est Rabbinis verbo flexionem ab una radice, significationem, ab alia literes propinqua dare: ut Hizzilu a Nazal flectit Ab. Esra et significationem a zul dat.
Flere fecerunt eam, aut effecerunt ut lachrymæ ejus diffluerent.

Text Heb.

9 Pollutio ejus in fimbriis suis est, finem suum recordita non est, ideoque mirabilitèr descendit, ne unus erat qui eam consolaretur. Intuere Domine afflictionem meam, quum inimicus se extulerit.

Par. Chald.

Contaminatio sanguinis menstruorum ejus in fimbriis suis ab ea purgata non est, neque peccatorum suorum eam pænituit nec meminit quid in fine dierum super eam venturum sit, ideoque descendit, & cecidit, ita ut miraculo habeatur; neque ex tat qui verbis consolatoriis eam alloquatur: vide Domine & considera quoniam inimicus meus capitalis super me magnificatus est.

Masora magna.

Eth gnonji *afflictionem meam* ter extat. Et loca hæc sunt, d Afflictionem meam, & laborem manuum mearum. e Intuere Domine afflictionem meam quum inimicus se extulerit. f Quia vidisti afflictionem meam, & in angustiis cognovisti.

d Gen. 31. 42.
e Lam. 1. 9.
f Psal. 31. 7.

Masora parva.

Beshuleha *in fimbriis in suis*, non alibi extat g plenè scriptum, Pelaim *mirabilitèr*, non reperitur. Eth gnonji h bis extat.

g Sc. cum Vau
h præter hunc locum sc. Aliàs Masora parva contraria esset magnæ.

Shel. Iar.

Pollutio ejus in fimbriis ejus est] Significatione turpitudinis loquitur. Sanguis separationum ejus in fimbriis vestimentorum suorum agnitus fuit. Quasi diceret, peccata ejus maximè revelata sunt, publicè ea commisit.

Finem suum recordata non est] Quando peccarunt, non animadvertebant, quis eventus futurus esset, idcircò addit, Ideoq; descendit

mirabilitèr] *i. e.* Descensus ejus mirabilis fuit, imò valdè mirabilis, quia omnes mirati sunt me eam malis illis quibus nullam urbem unquam afflixi affecisse.

Ab. Ezra.

Mirabilitèr] i Descensu descendit.

i profundè descendit.

Text Heb.

10 Manum suam extendit adversarius in omnia desiderabilia ejus: vidit enim Gentes sanctuarium ejus ingressas, de quibus mandasti ut non venirent in congregationem tuam.

Par. Chald.

Manus suas extendit Nebuchadnezzar improbus & gladium extrahens omne desiderabile ejus excidit: etiam congregatio Israelis ejulare cœpit, quia vidit populos peregrinos ascendere in domum sanctam ejus, ubi mandasti ministerio Moses prophetæ de Ammone & Moabo, quòd puri non sint ad ascendendum in congregationem tuam.

Masora magna.

Tsiuvithath *mandasti*, tèr *m* plenè scribitur. Et loca describuntur in Masora magna in *n* Psal. 120. vide illic. Baccahal *in congregatione*, quatèr legitur cum *o* Daggesh. Et signum locorum in lingua Syriaca hoc est. *p* Ascendamus, clamemus, quia multa mandata recepi. Explicatio autem eorum sic se habet: Quis est qui non ascendit in congregationem, Jud. 21. 5. Quia multi fuerunt in congregatione qui sanctificati non fuerant. 2 Chron. 30. 17. Ubi mandasti ut non venirent in congregationem tuam. Lam. 1. 10. Surrexi in congregatione, clamavi Job 30. 28.

Masora parva.

Macmaddeha *desiderabilia ejus* bis legitur. Tsiuvithath *q* quinquies plenè scriptum reperitur. Baccahal quatèr cum Daggesh.

4. Masora parva contraria est magnæ, sed magna verior videtur, vid. Mas. mag. in Psal. 119. v. 4. ubi loca citantur.

Shel. Iar.

Extendit manum suam adversarius] Ammon & Moab.

In omnia desiderabilia ejus] Libri legis de quibus dicitur, *Psal.* 19. 11. Desiderabiles sunt præ auro, omnes in prædam argenti & auri conversi sunt. Conversi autem sunt illi in libros legis, ut comburerent eos, propterea quòd in iis scriptum sit, Non veniet Ammonita, *&c.* *Deut.* 23. 3.

De quibus mandasti ut non venirent in congregationem tuam] Hi sunt Ammon & Moab.

l Non essent digni. Bibl. Reg.

m Sc. cum He paragogico.

n Errat Masora, nam loca citantur in Mas. mag. in. Psal. 119. 4.

o i.e. Baccahal. incluso articulo He cum Dagesh post se, non becahal.

p Vau in Nissoc videtur redundare in Bib. Bux. & Ven. nam Chaldæi semper dicunt Nissac. De Symbolis & eorum applicatione ad loca singula vid. notam in v. 19. hujus cap. Fortè Nissoc scribitur cum Vau ut differat a præterito. Semèl legitur ניסוק. Num. 16. 12. *in Targ. Jonath.*

M,

Ab. Ezra.

Vidit enim gentes] De Hierosolyma rursùs loquitur.

Text. Heb.

11 Populus ejus vniversus gementes quærunt panem, desiderabilia sua ob cibum dederunt, quo animan reficiant : aspice Domine & considera, quòd vilis effecta sim.

Par. Chald.

Totus populus Hierosolymitanus præ famæ gementes & panem in cibum quærentes desiderabilia sua dedere ob refectionem panis ad animam confirmandam : vide Domine & considera quòd voratrix effecta sim.

r *Errat Paraphr. & Ab Ez. posteà. Solet enim ecclesia miserias suas Deo aspiciendas proponere, non peccata.*

Masora parva.

Macmandehem *desiderabilia sua*, redundat Uau Zolelah *vilis* non extat plenè.

Ab. Ezra.

Zolelah, quemadmodum, *s* epulo & ebrius.

s Deut. 21.20.

Text. Heb.

12 Non vobis *accidit hoc* omnes qui via hac insistitis, considerate & videte an sit dolor sicut dolor meus, qui mihi impositus est; quam dolore affecit Dominus in die iræ ejus ardentis.

Par. Chald.

Adjuro vos omnes qui per viam transitis, divertite huc, considerate & videte si sit dolor qualis dolor meus *t* qui mihi evenit : quia fregit me Dominus in die furoris ejus vehementis.

t *Quoniam occasionem quæsivit contra me, ut confringeret* &c. *Bibl. Reg.*

Masora magna.

Chemacobhi *sicut dolor meus*, ter reperitur defectivè scriptum in hac significatione. Et loca sunt : *u* Multi sunt dolores hominis improbi. *x* Sicut dolor meus qui mihi impositus est. *y* Attendite quæso populi omnes, & videte dolores meos ; virgines meæ.

u Psal. 32.10.
x Lam. 1.12.
y Lam. 1.18.

Masora parva.

Eo *non z* Lamed parvum. Chemacobhi ter defectivè scribitur in hac significatione. Gnolal *impositus* non extat ampliùs. Hogah *dolore affecit* ter legitur.

z *Ad indicandum extremam inhumanitatem vicinarum gentium qui eorum miserti non sunt, sed calamitates eorum augebant.* Bux. Tiber. l. 1. cap. 15.

Shel. Jar.

Non vobis] Ne accidat angustia huic similis transeunti ulli. Jure hinc aiunt Sapientes, ut nos è lege erudiamur, videte

quid

quid mihi fecerit; considerate & aspicite, & cæt.

Qui impositus est] Qui factus est mihi.

Quam dolore affecit Dominus] Me sc. in die iræ ejus ardentis. Hic etiam habet significationem doloris.

Ab. Ezra.

Lo] Sunt qui dicant è significatione Alah *maledictionis* esse: at hoc non invenimus sine Aleph. Sensus autem loci est, Ne vobis contingat quod mihi accidit.

Gnolal] Factus est mihi. Est autem è conjugatione gravi, non ea quæ vocatur *a* Poel, quia non scribitur cum Tseri, quemadmodum Conen ashurai stabiliens gressus meos, *Psal.* 40.2.

Hogah] Sicut *b* Harah concepit.

Text. Heb.

13 Ex alto ignem ossibus meis immisit, eùmque dirigebat: rete pedibus meis extendit, me reverti retrorsum fecit, desolatam me, totoque die languentem reddidit.

Par. Chald.

E cælo castellis meis fortibus ignem immisit, & subegit ea: rete pedibus meis pandit, me tergum vertere coram hostibus meis capitalibus fecit, me vastandam dedit toto die, longè removendam & debilem.

Masora magna.

Begnatsmothai *in ossa mea*, sexies legitur *c* defectivè scriptum in hac significatione. Loca autem notantur in Masora magna in fine Sectionis *d* Vajchi *& vixit*; vide illic. Davah *languentem* ter legitur & loca memorantur in, *Es.*30. & in sect. *e* Qedoshim *Sancti.*

Masora parva.

Begnatsmothai *f* quinquies defectivè scribitur in hac significatione. Vaijirdennah *eùmque dirigebat*, non extat alibi. Shomemah *desolatam*, ter extat. Davah ter legitur.

Vaijirdennah] i.e. Vaijered othah & subjecit *g* id, & fregit illud castigatione & correctionibus. Idcirco Nun habet Daggesh, ut numero sing. affixum interpretemur, quemadmodum Jagnasennah *h facit hoc*, Jecarsmennah *i vastavit eam*, Jirgnennah *devoravit eam*, nam gnetsem *os* gen. fœm. est, quasi tu diceres, ossa exarefacta omnia sigillatim fregit, unum

a *id est quod planius dicit Mart.*l.1.c.23. *Hæc forma cùm passivè sumitur sæpiùs desinit in Pathah. Sic Poel erit act. Poal pass.*

b *i.e. Verbum è quiescentibus He.*

c *i.e. Sine Vau.*

d *De In fin. cap.* 50. *Gen.*

e *In Levit.* cap. 20.18.

f *Masora parva verior est ut patet.* Gen. 50. *fin. ubi sex loca notantur, sed uno loco scribitur gnatsmothau ossa ejus.*

g *Sc. os.*

h Mal.2.12.

i Psal.80.13.

l *Hebraice sc.*

unum ſc. poſt alterum. Expoſitio alia : Et abſtulit eam, ſicut, *m* & abſtulit ex eo in manibus ſuis. Evacuavit medullam lacerans & auferens medullam ex eo. m Jud.14.9.

Ab. Ezra.

Vaijirdennah cohæret cum eſh *ignis* quæ vox reperitur in maſc.gen. quemadmodum, *n* devorabit eum, eſh lo nuppac ignis flatu non accenſus. Et ſenſus eſt, ſicut. *o* In eum per ſævitiam non dominabitur. n Job.20.26. o Levit.25.53.

Text. Heb.

14 Rebellionum mearum jugum manu ejus impreſſionem fecit, contorta ſunt, in collum meum aſcenderunt, robur meum dejecit : tradidit me Dominus in manus *eorum à quibus* ſurgere non potero.

Par. Chald.

Grave factum eſt jugum rebellionum mearum per manus ejus, implexæ ſunt ſicut palmites vitis, aſcenderunt in collum meum, leve factum eſt robur meum ; tradidit me Deus in manus ejus unde non poſſum ego exſurgere.

Maſora parva

Niſcad *impreſsionem fecit* non extat alibi. Adonai *Dominus* quaterdecies in hoc libro legitur.

Shel. Jar.

Niſcad impreſſionem fecit *jugum rebellionum mearum manu ejus*] Non eſt huic verbo ſimile in ſcriptura, & in lingua Syriaca in libro. *p* Peſictæ vocant ſtimulum Maſcada *i.e.* ſtimulum quo boves pungant. At ego affirmo quod Niſcad ſit in lingua idololat poin trinat, *Impreſſum*. Rebelliones meæ punctis variis notatæ fuere, maculis aſperſæ ſignatæ manu Dei benedicti in memoriale : oblivioni non datur numerus & ſumma eorum.

p *Commentarius eſt antiquus in legem aut Leviticum tantum. Iuxt. Bibl. Rab p.318.*

Jiſtargu *contorta ſunt*] Factæ ſunt altera alteri implexa, & aſcenderunt in caput meum. Linguâ Talmudica dicitur, Non ſunt qui virgas contorqueant.

Ab. Ezra.

Verbum Niſcad *q* patre & matre caret. Reperitur autem ubi *r* Nimſhac extractus eſt, & Nimhar præceps fuit. Jiſtargu eſt è conjugatione Hithpael *ſ* è familia ſerigim perplexorum.

Hicſhil *dejecit*] Cohæret cum *Jugum peccatorum meorum.*

q *Radix ejus non eſt in uſu.* r *Sc. in Niphal.* ſ *i.e. Ab eadem radice.*

Deeſt

t i. e. *in manus ejus a cujus facie &c.*

Deest vero t *Cujus* post *In manus* et post *surgere* deest cum eo vel a facie ejus.

Text. Heb.

15 Conculcavit Dominus omnes robustos meos in me, conventum contra me ad frangendum juvenes meos convocavit: torcular virgini filiæ Jehudæ calcavit Dominus.

Par. Chald.

Fortes meos omnes in medio mei congregavit Deus, venit tempus constitutum contra me frangendi exercitum juvenum meorum: & ascenderunt populi juxta decretum verbi divini, & virgines domus Jehudæ inquinavere, fuit etiam sanguis virginum ejus effusus sicut vinum e torculari quo tempore vir uvas calcat vinum uvæ effundunt.

Masora magna.

Sillah *conculcavit* bis usurpatur & in duabus significationibus. Semel cum Aleph scribitur. Semel in initio, semel in fine versiculi reperitur. Et loca sunt, u Haijored Silla *descendens ad Syllam.* Sillah col abbirai. x *Conculcavit omnes robustos meos.* Priore loco scribitur cum Aleph.

u 2 Reg. 12. 21.
x Lam. 1. 15.

Masora parva.

Sillah bis legitur, & significatione duplici. Semel in fine versus, & cum Aleph scriptum. Adonai *Dominus* quaterdeciès hoc in libro legitur.

Shel. Jar.

Sillah calcavit & conculcavit juxta significationem Sollu sollu hamsillah, conculcate, conculcate viam. Es. 62. 10.

Conventum contra me convocavit] Conventum exercituum qui venirent contra me. Doctores autem nostri ubi allegoricè exponunt, mystice interpretantur de Junio anni illius y quem plenò compleverunt. Anni sc. ecundi ab exitu eorum ex Ægypto. Idcirco quia occurrit reditus exploratorum z nocte nona Julii eo die constituta fuit lamentatio eorum per generationes.

Gath darac *torcular calcavit*] In significatione occisionis, quemadmodum, Torcular cacavi solus. Es. 63. 3. Quasi calcaret unus ad expellandum vinum eorum, sic conculcavit homines ad effundendum sanguinem eorum.

y *Habebant enim Judæi menses plenos 30. dierum & cavos 29. dierum. Habent et annos imprægnatos 13. mensium & simplices, 12. mens. Junius per se cavus anni plenitudine plenus factus fuit.*
z Num. 13. 25.

Ab.

Ab. Ezra.

Sillah ex eadem radice cum Meſſillah via aggeſta: Similitèr torcular Dominus darac *calcavit* è radice derec *via*. At Selah radix altera eſt. Gath *torcular* idem cum Jegeb.

Vox [a] *virgini* pendet a voce *filiæ*: filia autem Jehudæ eſt tota tribus, virgo vero Hieroſolyma.

[a] *Buxt. Bibl. legunt Bethulοth, ſed falſò. Eſt enim in textu Bethulath.*

Text Heb.

16 Ob hæc ego fleo, oculus meus, oculus meus deſcendit aquis, quia conſolator longè abeſt a me qui animam meam reficiat: filii mei deſolati ſunt, quia invaluit inimicus.

Par. Chald.

Propter infantes colliſos, & mulieres prægnantes, quarum ventres diſſecti ſunt dicit congregatio Iſraelis, Ego fleo, & oculi mei utrique lachrymis diffluunt ſicut fons aquarum, quia longè a me remotus eſt conſolator, qui me erigeret, & verba conſolatoria ad animam meam loqueretur: vaſtati fuere filii mei, quia in eos invaluit hoſtis capitalis.

Maſora magna.

Shomemim *deſolati* non extat alibi ſcriptum cum Mem in fine: at ſemel ſcribitur Shomemin. Sunt autem hæc duo unum ex undecim paribus ſingularibus quorum unum recipit Nun, & alterum recipit Mem. Et loca eorum traduntur in Maſora infine ſectionis Behar Sinai *b in monte Sinai*.

b *In fin. cap.* 25. Levit.

Maſora parva.

Bochijah *flens* non extat plenè ſcriptum niſi hoc loco.

Gneni *oculus meus* vigeſiès noviès extat.

c. i.e. *Cum Jod*

Shel. Iar.

Oculus meus, oculus meus] Quaſi diceret, perpetuò aquis deſcendit oculus meus; Duplicatur verbum ut ceſſationem nullam fuiſſe judicaret.

Ab. Ezra.

Bochijah ſicut *d* Porijah frugifera.

d Pſal. 128. 3.

Oculus meus, oculus meus deſcendit aquis] Oculus hominis fonti aquarum aſſimilatur, oculus enim deſcendit *lachrymis*, & ſic aquæ *e fonte* fluunt: Sunt autem utræque actiones perpetuæ.

Text Heb.

17 Sion manibus ſuis extendit, nullus eſt qui eam conſole-

tur, præcepit Dominus ut hostes essent Jacobi, qui eum cir-cumstant : Hierosolyma effecta est quasi mulier impuritate menstruâ laborans inter eos.

Par. Chald.

Extendit Sion manus suas ob afflictonem sicut extendit mulier & clamat, super sellam suam paritura sedens, nec tamen ullus est qui verba consolatoria ad cor ejus loquatur : præcepit dominus domui Jacob præcepta & legem ut ea custodirent, at ipsi decretum verbi ejus transgressi sunt, idcirco Jacobum undique circundiderunt oppressores ejus, facta est Hierosolyma similis mulieri ob morbum separatæ inter eos.

Masora parva.

Persah *extendit* non legitur alibi. Bejadheha *manibus suis* tèr legitur.

Shel. Jar.

Præcepit Dominus ut hostes essent Iacobi qui eum circumstant] Mandavit de Jacobo, ut hostes ejus eum circundarent. Etiam quando in Babelem & Assyriam captivi ducti sint; in captivitatem duxit Sennacharib hostes eorum Ammon & Moab, & juxta eos collocavit illos, qui vexarent illos, sicut dicitur in libro *e* Sponsalium. Homnia qualis erat in Babylonia tota ab Ammonitis incolebatur.

Quasi mulier impuritate menstruâ laborans] Quasi menstruum aut præda.

e Pars Talm. est in tractatu Nashim, de fœminis. Et Homnia nomen loci est in Babylonia.

Ab. Ezra.

Persah &c. *extendit*] B. *in* in Bejadheha *in manibus suis* redundat, sicut, Et potare facis eos Bidmagnoth *f in lachrymis* abundantèr. Psal. 80.5.

f i.e. Lachrymas. *Sic hoc loco, in manibus* i. e. *manus.*

Text Heb.

18. Justus ipse Dominus, mandatum enim ipsius rebellione violavi: audite nunc omnes populi, & dolorem meum animadvertite, virgines meæ juvenésque mei in captivitatem abiere.

Par. Chald.

Dixit Dominus *g* verbo suo populo domûs Israeliticæ ut occidentes gladio per terram eorum non traducerent. *h* Abiit Josiah rex, extraxit gladium contra Pharaonem Claudum in valle Megiddo idq; sine mandato Dei, neq; quæsivit instructionem a facie

g i.e. *Oraculo præcepit ne exercitum colligerent* 2 Chron. 35.21. *Joan. Quinquarboreus in transl. Targ. in Lament.*

facie Domini. Idcirco Jaculatores sagittis vulnerabant Regem Josiam, & ibi mortuus est. Priusquam exiit spiritus ejus, *h* labia ejus movens sic dixit, Justus ipse Dominus, contra verbum ejus enim rebellavi. Audite nunc omnes populi lamentationem quam composuit Jeremiah propter Josiam, & videte dolorem meum qui accidit mihi : post mortem ejus virgines meæ & juvenes mei in captivitatem discessere.

Masora magna.

Pihu *os ejus* vigesies & bis extat. Et loca eorum traduntur in Masora in initio Cantici canticorum. Marithi *rebellavi* tèr legitur, & loca sunt : *i* Et ego non rebellavi, nec retrò conversus sum. *l* Justus ipse Dominus, mandatum enim ejus rebellione violavi. *m* Quia rebellando rebellavi, foris orbat gladius.

Masora parva.

Pihu vigesies & bis extat. Marithi ter extat. Gnammim *populi* lege hagnammim cum articulo. Macobhi *dolorem meum* ter extat *n* defectivè scriptum in hac significatione.

Ab. Ezra.

o Omne *Na* significat, Nunc. Et sic, *p* væ nobis nunc quia peccavimus. Similitèr, *q* O Deus nunc sana eam iam. Ideoq; respondet Deus *r* Annon pudifieret septem dies? Moriatur nunc, Jer. 38. 4. Loquere nunc Es. 36. 11. Audi nunc. 1 Sam. 22. 12. At si addatur Aleph, observationem significat (*i.e.* ana, quæso) In lingua autem *A*rabica literis mutatis significat *Nunc*.

Text Heb.

19 Ad amicos meos clamavi, illi verò me deceperunt, Sacerdotes mei cum Senioribus meis in ipsa civitate expirarunt : dum cibum sibi quærerent, quo animam suam reficerent.

Par. Chald.

Dixit Hierosolyma cum in manus Nebuchadnezzaris tradita fuit, Clamavi ad diligentes me inter populos quibuscum fœdus pepigi, ut mihi auxilio essent, illi autem *t* me prudentiores cum essent ad perdendum me conversi sunt. (Hi sunt *u* Romani qui ascenderunt cum *x* Tito *y* Vespasiano, & forta-

h *Est interpretatio vocis Necob : est enim Nacah percutere, & 2 Reg. 23. 29. pro Pharaoh Necoh est Pharaoh Chagira* i. e. *Claudus in Targum Dicitur Mephiboscheth Necch ragla*jim. i. e. *Claudus* 2 Sam. 4. 4.

i Es. 50. 5.

l Lam. 1. 18.

m Lam. 1. 20.

n i.e. *Sine Vau.*

o *In Bibl. Lux. deest distinctio in initio hujus* Vers. *in Ab Ezra.*

p Lam. 5. 16.

q Num. 12. 13.

r unde apparet voluisse Mosen eam statim sanari.

s i. e. *An pro na.*

s *Bib. Reg. filios populorum. Sed non rectè nam* bene *filii scribitur sine Jod in medio.*

t *Dolose egerunt contra me E. Rg.*

u *Omittuntur in Bib. Venet. in 4to cum Par. Chald. et Shel. Jar. impressis Romani & Titus Vespas. nec video quid hic agerent, ubi de Nebuchadnezzare & Vespatiano: verba fiunt.* x *In Bib. Lux. scribitur Titom pro Titos.* y *Bib. Reg. Tito non rectè. Vau enim est pars Vespasiani, & appellatur Titus Vespasianus. Sic Suet. Titus cognomine paterno.*

litia contra Hierosolymam ædificarunt) Sacerdotes mei, senesque in medio civitatis defecerunt quum fulcimentum panis sibi quæsiverunt in cibum, ut animas suas erigerent.

Masora magna.

Vejashibhu *ut reficerent* ter reperitur lene (*i. e.* sine Vau conversivo cum Pathah sub se & Daggesh post se) semel defectivè sc. (*i e.* sine jod) & bis plenè scriptum. Loca autem sunt, Et appropinquavistis ad me vos omnes &c. Deut. 1. 22. Et aspexi, & nemo erat, etiam inter istos & non &c, Es. 41. 28. * Dum cibum sibi quærerent &c, Lam. 1. 19. Et symbolum eorum linguâ Syriaca est, z Viri petebant cibum.

* *Ei pro Chi in Bib. Bux.*

z *Symbolum dicitur cum e singulis locis verbum unum decerpitur, & inde fit sententiâ in memoriale locorum citatorum: virorum mentio fit in loco 1. petitionis seu inquisitionis loco. 2. cibi loco 3.*

Masora parva.

Lamahabhai *ad amicos meos* non extat alibi. Rimmuni *me deceperunt* non reperitur alibi a plenè scriptum. Vejashibhu ter lenè scribitur.

a i.e. *Cum Vau.*

Shel. Jar.

Ad amicos meos clamavi] Ad eos qui se quasi amicos ostendebant.

Ipsi deceperunt me] Quemadmodum Arabes quæ exierunt in occursum eorum qui captivati fuerunt, quando Sabæi eos versus illos deducebant, & se simulabant eorum misereri, eisque eduxerunt genera quædam herbarum silvestrium, & utres inflatos, præ se ferentes vinum & cibos ibi esse. At cum sitientes bibere voluerunt prout uter dentes cujusque attigit, ventus in viscera ejus collectus fuit, & ipse moritur. Illud autem est quod dicit scriptura b per silvas in Arabia pernoctabitis, &c. c In occursum sitientis attulerunt aquas incolæ terræ Temæ, pane suo præveniunt evagantem.

b Es. 21. 13.
c Ibid. v. 14.

d *Et reficerent animam suam*] Ita ut reficerent amiman suam.

d *In bib. Bux. est vejashibh pro vejashibhu.*

Ab. Ezra.

Lamahabhai non legitur nisi hoc loco. Idem est cum e Ohabhai *Amatores mei.* Sic autem sensus loci se habet, Ad eos qui petiissent ut amarem eos.

e Psal. 38. 11.

Text. Heb.

20 Aspice Jehova, est enim augustia mihi, viscera mea turbida sunt, cor meum intra me se versat, quia valdè rebellis fui: foris orbat gladius, intùs sicut mors.

Par-

Par. Chald.

Intuere Domine quia augustia constrinxit me, idcirco viscera mea convoluta sunt, cor meum in medio mei vertitur quia valdè transgressa sum statutum verbi divini; & ea causâ foris consumit gladius, & intus occidit fames, quasi angelus perdens qui mortis praefecturam gerit.

Masora parva.

Chomarmaru *turbida sunt* non reperitur alibi cum Chamets chatuph. Bechirbi *intra me* undecies legitur. Marithi *rebellis fuit* tèr extat. Shicchelah *orbat* ter extat. Cammaueth *sicut mors* ter reperitur.

Shel. Jar.

Chomarmaru] Calefacta sunt. Dicitur enim phrasi Talmudicâ, cecidit in ignem & interiora ejus aestuabant.

Intus sicut mors] In medio domus fuit metus daemonum, & laedentium spirituum, & angelorum mortis, & extra domum gladius hostilis orbabat.

Ab. Ezra.

Chomarmaru] Secunda & tertia litera radicalis geminantur. Et sensus est, turbida sunt. Et sic *f* Facies mea turbida est. Est autem è radice Chomer, *lutum*, nam fletus est sicut aqua. Sic scribitur *g* vinum turbidum est.

f Job 16.16.

g Psal. 75.8.

Text. Heb.

21 Audiverunt quod suspirem ego, nemo est qui me soletur; audiverunt omnes inimici mei de calamitate mea, gavisi sunt quia tu fecisti: *utinam* afferres diem quem proclamasti, ut sint sicut ego.

Par. Chald.

Audiverunt gentes quòd gemerem ego, nec est qui me consoletur, omnes hostes mei capitales audiverunt malum in me descendisse, exultaverunt quia tu ille es Domine qui fecisti: adduxisti super me diem vindictae, convocationem contra me convocasti ad me vastandum, quemadmodum convocabis contra illos, & vastati erunt sicut ego.

Masora magna.

Vejihju undeciès legitur *d* lene. Loca autem tradita sunt in sectione legis quae dicitur Terumah *oblatio*.

h *i. sine vau conversivo cum* ◦ *Pathah sub eo, et Daggesh post.* i *reperiuntur in Mas. mag. in* Exod. 26. 24.

Masora

Masora parva.

l *Masora magna verior est, quia in* Exod. 26.24. *loca* 11. *citantur, et hic locus inter ea.*

Shamgnu *Audiverunt* ter legitur initio versiculi. Vejihju *ut sint l* duodecies lene legitur.

Shel. Jar.

Quia tu fecisti] Tu in causa fuisti cur me odio habeant, qui separasti me a cibo eorum, & a conviviis eorum, & ab affinitate eorum. Si conjugio me illis conjunxissem, miserti fuissent mei & filiorum filiarum suarum.

Attulisti diem, vocasti] *i.e.* Vtinam adduceres super eos diem juxta convocationem quam vocasti contra me.

Vt sint sicut ego] Sc. in malo.

Ab. Ezra.

m *i. utinam afferres.*

Attulisti diem, vocasti] Deest vox *utinam* ante *m attulisti*, quasi hoc optaret ille. Præstat tamen ut sit juxta sensum literalem.

Text. Heb.

22. Veniat omnis iniquitas eoram coram te, & facito iis sicut fecisti mihi propter omnes defectiones meas: suspiria enim mea plurima sunt, & cor meum languidum.

Par. Chald.

Veniat in diem judicii magni omne malum eorum, quo me affecerunt coram te; & *dolore* afficias eos, quemadmodum dolore affecisti me propter totam multitudinem rebellionis meæ: nam auxerunt suspiria mea, ita ut cor meum debile sit.

Masora magna.

n Es. 1.5.
o Jer. 8.18.
p Lam. 1.22.

Dauvai *languidum* ter legitur, & loca sunt, *n* Totum caput ægrum est, & cor totum, &c. *o* Recreans me contra dolorem. *p* Suspiria enim mea plurima sunt, & cor meum languidum.

Masora parva.

Anchothai *suspiria mea* non extat alibi. Dauvai ter reperitur.

Shel. Jar.

q Prov. 20.11.
r Jer. 17.10.

Veniat omnis iniquitas eorum coram te] Memoriâ retineantur & visitentur iniquitates eorum coram te.

Et facito iis] Et operare in eos. Quemadmodum, *q* etiam ex operibus suis agnoscitur. Et, *r* Juxta fructum operum suorum.

Ab. Ezra.

ſ Et facito] Agito : è radice eadem cum Gualilothau *t* Actiones ejus. Et rectum videtur, ut ſenſus ejus ſit, quaſi de cauſa loqueretur. Et ſic : *u* Et ab eo penduntur actiones.

x Expoſitio ſenſum cujuſque verſiculi exprimens.

ſ Deſunt duo puncta in diſtinctionem v.
t Eſ. 12. 4.
u 1 Sam 2. 3.
x *Videtur eſſe Ab. Ezræ, quia ejus notis perpetuò ſubjicitur.*

1. Non ſufficit quòd ſolitaria habitaret, cum mortui eſſent filii ejus, poſtquam populo plena fuiſſe t, niſi eſſet quoque ſicut vidua viro orbata (quamvis nupta fuerit) ita ut non omnio futuri ſint ei filii.

2. Quicunque luget, nocte dormit, at illa perpetuò flet : neque ſufficit non eſſe illi conſolatorem ex omnibus amicis ejus, niſi & in hoſtes ejus convertantur.

3. Quia non potuit ferre afflictionem regni, & ſervitutem duram quam ſervivit, captiva ducta eſt è terra ſua : Et requiem non inveniens in loco ad quem abierat, reverti conata eſt, illi autem eam perſecuti ſunt, & in loco anguſto eam apprehenderunt.

4. Deſolatæ ſunt portæ ejus, ubi convenire ſolebant Seniores Iſrael cum veniſſent, & ſuſpiria ducebant Sacerdotes ejus, quia nec primitias nec decimas recepere : & anxiæ fuerunt virgines, quibus mos fuit in choris tripudiare quovis feſto.

5. Inimici ejus in pace vixerunt, et illa ſola in dolore : Etiam infantes ejus qui non peccarunt ob multitudinem peccatorum illius captivi abducti ſunt.

6. In hoc verſiculo de gradu honoris meminit, quòd hoſtes ejus capita fuerint, & omnis gloria Sionis ex ea abiit. *i.* regnum.

7. Si incepit in captivitate ſua mentionem facere de occaſu populi ſui manu hoſtili, & de omnibus delectabilibus ſuis prioribus, irridebant eam hoſtes quòd ab operibus ſuis ceſſaret, & quod ageret non haberet.

8. Quando viderant illi nuditatem ejus, ſuſpiria duxit, & faciem ſuam retrovertit, quia pudore confuſa fuit.

9. Cum imprimis ſanguis menſtruorum ſuorum in fimbriis ejus viſus fuit, non timuit ut recordaretur, quòd fortè videretur nuditas ejus in fine, idcirco è captivitate inferiùs deſcendit, non viſa eſt. Aſpice Domine quòd magnificavit hoſtis

ſc.

sc. ad faciendum aut loquendum. Interpretatio altera : Et decendit mirabiliter, quasi diceret, & flevit. E significatione, ut z lugeam super montes. a Luge ob multitudinem Ægypti, & lugere fac eam. Et sic b lugeo in querela mea. Hæc autem omnia duas radices habent c Jaradh & Rudh.

z *Judic.*11.37.
a Ezech.32.18 *sed Horidhubu falso scribitur pro Horidhebu. vid. locum.*
b Psal.55.2.
c *Descendit*, *et Flevit.*

10 Quando vidit Ammonitas & Moabitas venire in sanctuarium ejus, qui non occurrebant iis pane & aqua, cum ex Egypto egressi fuerant, præ multitudine crudelitatis in corde illorum angustiâ compulsi sunt omnia desiderabilia eorum iis tradere.

11. Non pauci famelici fuere, sed totus populus ejus. Et postquam dederat omnia desiderabilia sua in cibum, similis facta est mulieri comessanti, quæ dat omnia quæ ab ea acquisita sunt ad implendum appetitum ejus.

12. Oro ut non veniat super vos sicut illud quod in me adduxit : indicate mihi, num sit dolor, sicut dolor meus, ut consolationem recipiam.

13. Æstus iræ ejus similis fuit igni descendenti de cælo, ad ossa enim penetravit, nec erat ei facultas fugiendi ab igne : Rete enim expansum fuit, eamque reduxit : Et ignis eam ussit donec desolata habitaret, & languida fuit quia quievit temporibus solennibus, & hoc est quod dicitur, Toto die languebat.

14. Assimilat peccata palmitibus vitis, quæ naturaliter arbores omnes altas apprehendit, ut simul crescant. Et verbum Tradidit me, est sicut, d Deseruit me. Et sic, e Idcirco non dedi te, Et sensus est, In manum iniquitatum. Sensus hujus loci verus est, In manum inimici propter peccata.

d Isai.49.14.
e Gen.20.6.

15. Conculcavit. *i.* Dedit eam in hostis potentiam, quia fortes ejus bellatores in via aggesta conculcavit Deus, hi autem erant in medio ejus ; & quasi sanctificavit vocatos, qui venirent ad frangendum juvenes ejus fortissimos, & sanguis eorum effusus fuit, sicut sanguis uvæ in torculari.

16. Dixit Hierosolyma (quæ vocatur virgo filia Jehudæ) propter mala quæ recordor ego fleo, & quotidie lachrymæ ex oculis meis descendunt, nec est qui me soletur, & filii mei qui captivati sunt, desolati sunt, quia inimicus hostilis in eos prævaluit.

17. Etiam

17. Etiam Sion urbs regia consolatorem quæsivit, & nullus erat : quia Dominus decrevit contra Jacobum, & præcepit hostibus ejus ex omnibus populis qui eam circumdabant, ut poluerent Hierosolymam, ut esset sicut mulier ob menstruorum morbum separata.

18. Judicium justum esse pronunciavit, ipsa enim dicit, Audite nunc omnes gentes, quæ vidistis virgines meas & juvenes meos in captivitate (confiteor) quòd ob iniquitatem abducti fuerint.

19. Vicinos meos è populis exteris invocavi, si fortè consilium mihi darent : at illi deceperunt me. Omnes enim consiliarii mei fame mortui sunt,tam sacerdotes qui preces pro me funderent, quàm seniores qui consilium mihi darent. Tantummodò relicti erant aliqui ex adolescentibus & è virginibus, quibus adfuit robur ad ferendum, & illi quoque captivi abducti sunt.

20. Tunc autem ad Deum clamavi & confessa sum, quando vidi gladium hostilem foris orbantem & in domo famem mortiferam.

21. Audiverunt inimici mei, de quibus superiùs mentio facta est, nec tamen ullus erat ex iis cosolator : & clamorem meum inimici ipsi audivere, & gavisi sunt, nam tu eos gaudere fecisti, & appropinquare fecisti diem quem proclamasti, & venerunt juxta mandatum tuum, donec mihi æquales facti sint. Sed præstat ut sit expositio loci de tempore futuro, Utinam adduceres diem, quem proclamasti ministerio prophetarum, ut eveniat iis quod mihi evenit.

22. Facito iis ob iniquitatem eorum sicut fecisti mihi propter peccata mea, quia languet cor meum, donec sint *f* sicut ego, quia ipsi quoque in te transgressi sunt.

f Eamoni pro Camoni in Bib. Buxt.

Caput Secundum.

Text Hebr.

1 Quomodo obnubilavit Dominus filiam Sionis in ira ejus? è cœlo in terram ornamentum Israelis dejecit: neque scabelli pedum suorum in die iræ ejus recordatus est.

Par. Chald.

Quomodo abominatus est Dominus in furore iræ suæ congregationem Sionis? Dejecit e cælo in terram pulchritudinem Israelis: neque tecordatus est domûs sanctæ, quæ fuit scabellum pedum ejus, non misertus est illius in die furoris iræ suæ.

Masora parva.

Ecah *quomodo* deciès septiès legitur. Velozacar *neque recordatus est* tèr reperitur.

Shel. Jar.

Quomodo obnubilavit] Caligine texit, *a* sicut dicitur, Et cælum nigrum erat *b* nubibus.

E cœlo in terram] Eos quos ad cœlum usque exaltaverat in terram projecit momento uno, non paulatim: è tecto alto in foveam profundam.

Scabellum pedum ejus] Scabellum sub pedibus ejus: Intelligit autem domum Sanctuarii.

Ab. Ezra.

Quomodo obnubilavit] Sunt qui dicant Jagnibh *obnubilavit* derivari a Gnaoh *nubes*, quasi diceret, obtenebravit. At sensus est, exaltavit ad nubes.

Scabellum] Similitudo est throni parvi sub pedibus.

a *In* Bib. Bux.et *Ven. scribitur Deith amar pro Deithamar.* b *Non rectè additur* E. *in begnabhim.* 1 Reg. 18.45.*est revera shamajim begnabhim.* Psal. 147.8. *Sed non Hithcadderu. Memoriæ lapsus Rabbinis familiaris est in citandis scripturis*

Text Heb.

2 *A*bsorpsit Dominus, non parcens, omnes habitatione Jacob

Jacobi, subvertit in furoræ iræ ejus munitiones filiæ Jehudæ, terram ut attingat fecit : regnum cum principibus ejus profanavit.

Par. Chald.

Vastavit Dominus (non pepercit) omne ornamentum Jacobi, destruxit in ira ejus castella congregationis domus Jehudæ, ad terram deduxit : profanavit regnum cum magnatibus ejus.

Masora parva.

Lo *non*. Lege velo *& non*.

Shel. Jar.

Habitationes Jacobi] Domos Jacobi. Neoth enim est è significatione Navah, Inhabitavit.

Terram ut attingeret, fecit] Dejecit eas ad terram.

Regnum cum principibus ejus profanavit] Hi sunt Israelitæ, qui vocantur *c* regnum Sacerdotum. *c* Exod. 19. 6.

Et principes ejus] In expositione mystica sunt in potestates superiores, quas mutavit. Præpositum aeri aquæ præposuit, & omnes præpositos mutavit, quia fuerunt apud malos Israelitas famæ magnæ. Et confidebant illi quod adjurare possent potestates superiores ; ita ut liberarent eos ab igne & aquis, & gladio. At nunc cum quis adjuraret principem ignis nomine suo, ille respondet, Non est hoc dominium in manibus meis; & sic omnes alii.

Ab. Ezra.

Aleph, in Neoth *habitationes* est pro Vau, sicut *d* habitationes pastorum. Et sic *e* Tetau lachem, *determinate vobis*.

d Zeph. 2. 6. *e* Num. 34. 7. *ubi in Hebræo textu Aleph est pro Vau.*

Text. Heb.

3. Succidit in æstu iræ universum coram Israelis, retrocedere fecit dextram ejus a facie inimici : & accendit in Jacobo quasi ignem flammantem undique devorantem.

Par. Chald.

Excidit in æstu iræ *f* omnes pretiosos inter Israelitas, redire fecit manum dextram ejus, nec auxiliatus fuit populo suo coram facie hostis capitalis : & accendit in domo Jacobi quasi ignem flammantem undique consumentem.

f *Chald. omnem gloriam.*

Masora magna.

Bachori aph *in æstu iræ* quinquies extat. Loca autem sunt

Et exiit a Pharaone in æstu iræ. Exod. 11. 8. Et surrexit Jonathan a mensa in æstu iræ. 1 Sam. 20. 34. Propter æstum iræ Retsin & Syriæ & Remaliæ filii. Es. 7. 4. Tunc separavit eos : Amaziah, sc. exercitum &c. 2 Chron. 25. 10. Succidit in æstu iræ universum cornu Israelis, Lam. 2. 3.

Masora parva.

Gadhang *succidit* non legitur alibi. Bachori aph quinquiès reperitur. Vaijibhgnar *& accendit* non extat nisi hoc loco.

Shel. Jar.

Retrocedere fecit dextram ejus] Seipsum repressit quasi reduxisset manum suam a pugnando propter filios ejus.

Ab. Ezra.

Vaijibhgnar est verbum intransitivum, & deest *Ira.* Aut quod rectius est, cohæret cum g *in æstu ira.*

g i.e. *Ira accendit.*

Text. Heb.

4 Arcum suum tetendit sicut adversarius, constituta fuit *dextra ejus ut hostis, & occidit omnes spectabiles : in tabernaculo filiæ Sionis furorem ejus ut ignem effudit.

Par. Chald.

Extendit arcum suum & emisit contra me sagittas quasi hostis capitalis, stetit a manu dextra ejus sc. Nebuchadnezzaris & ei fuit auxilio quasi ipse populum suum affligeret Israelem, & adolescentem unumquemque interfecit & omnes qui ut viderentur oculis concupiscibiles fuere : in habitatione congregationis filiæ Sionis effudit sicut lampadem ignis furorem ejus.

Masora magna.

Chetsar *ut hostis* non extat alibi. Semel reverà legitur Chatsar. Et hæc sunt unum ex paribus quorum utrumque recipit Caph in initio dictionis suæ, quorum unum acutum est, & alterum penacutum. Et loca notantur in Masora majore in * ordine Alphabetico literæ Caph in h fine libri.

Masora parva.

Chetsar non extat, at semel legitur chatsar.

Ab. Ezra.

Arcum suum tetendit] x Quia consuetum est circa arcus qui sunt validiores pedem illis imponere, siquis illos contrahat, idcirco

* *Juxt. Bib. Bemagnare chetb pro Bemagnarechetb.*

h *Besoph desiphra vel beseder debbaro in ordine verbi sui: vel beseder in ordine.* i. e. *loco suo vel auxilio Dei Notabuntur. sc.*

x *Sensus est Deum hic uti vocabulo Darac quod significat calcare & tendere quia arcus strenui tendi non possunt nisi pedem figendo detineantur ne a tendentibus dilabantur.*

idcirco usurpatur vocabulum Darac *calcavit.*

Furorem ejus ut ignem effudit] Sic conjungi verba debent, Effudit furorem ejus, qui igni similis est. Non enim invenire possumus effusionem conjunctam legimus, effunde furorem tuum in Gentes, Jer. 10.25.

Ab. Ezra.

Netsabh constitua fuit dextra ejus. Est in conjugatione Niphal. Et dextra hebraicè est *z* gen. masc. *Sicut* Gloriosa robore. Exod. 15.6.

Text Heb.

5. Fuit Dominus quasi adversarius, absorpsit Israelem, absorpsit omnia palatia ejus perdidit munitiones ejus : & auxit in filia Jehudæ lamentationem & luctum.

Par. Chald.

Similis fuit Dominus hosti capitali, vastavit Israelem, vastavit omnia palatia ejus, perdidit urbes omnes, ubi arces ejus fuere : & multiplicavit in congregatione domus Jehudæ luctum & lamentationem.

Masora parva.

Hajah *fuit* non extat in initio versus in hoc libro. Vaijerebh *& auxit* bis reperitur & semel vejerebh.

Shel. Jar.

Et auxit in filio Jehudæ] Multiplicavit in congregatione Jehudæ.

Lamentationem & luctum] Dolorem & ejulatum. Vaijerebh. Notatur Jod cum Segol vel Tseri sub se, quando significat, multiplicavit alios. Et *i* multiplicavit populum, & corroborati sunt valdè. Habet autem Chirec sub se quando significat, *l* multiplicavit ille seipsum. Et sic omnia verba quæ desinunt in He, quemadmodum Panah *aspexit*, Zacah *purus fuit*, Bacah *flevit*, ita punctari solent quando amittunt He in fine. Quando loquitur quis de seipso habet Jod Chirec sub se, quemadmodum, *m* Et avertit se Pharaoh. Cum autem de alijs loquatur, habet sub se Segol aut Tseri, sicut, *n* Et caudam caudam versus vertit. *o* Et abducta est Jehuda è terra sua. Et adduxit Rex Babelis Israelem in Assyriam, 2 *Reg.* 17.6.

z *Sc. hoc loco, sæpiùs enim fœm. est: est & in illo loco Exodi verbum habet fœm unde alii nolunt esse masc. nedhari cum Jod paragog. sed fœm. per Apoc. Thau.* i. e. *nedhari pro nedharith.*

i *Vaijerebh.* Exod. 1.20.

l *Vaijirebh.*

m Exod. 7.23.

n Jud. 15.4.

o *Videtur in eorum Bib. scriptum fuisse Vaijegel. At in Plant. et Buxt. Bib. est Vaijigel, quod est contra hanc regulam.* 2 Reg. 25.21.

Ab. Ezra.

p i. Hiphil. vid. notas in Ab. Ezr. c. 1. v. 5. & c. 3. v. 33.

Vaijerebh cum tribus punctis sub Jod è conjugatione gravi p aucta. Taanijah *Lamentationem.* Thau est Hemanticum. Venit autem ab eadem radice cum veanu ; Et mærebunt & lugebunt, *Es.* 3. 26.

Text. Heb.

6. Et vim intulit Tabernaculo ejus quasi horto, perdidit locum indictum cultui suo : oblivioni dedit Dominus in Sione festa solemnia & sabbatha, & in æstu iræ ejus regem cum Sacerdote sprevit.

Par. Chald.

Et tanquam hortum eradicavit domum Sanctuarii ejus, perdidit locum destinatum propitiationi faciendæ pro populo ejus : oblivioni dedet Jehovah in Sione gaudium dierum q festorum, & sabbatorum, r & mutavit in vehementia iræ ejus Regem & sacerdotem maximum.

q Chald. bonorum.

r Lib. Reg. & annorum. Non rectè : Respondet enim Heb. verbo Sprevit. Nihil. ibi de annis.

Masora magna.

Succo *Tabernaculo ejus* ter legitur semel cum Sin scriptum. Et loca sunt, Et vim intulit Tabernaculo suo, *Lam.* 2. 6. Tabernaculum suum deseruit sicut Leo, *Ier.* 25. 38. Et fuit Tabernaculum ejus in Shalem, *Psal.* 76. 2. Primo loco scribitur cum Sin.

s Sc. cum Vau in fine & non He ut Psal. 10. 10. Psal. 27 5. aliàs Mas. mag. contraria esset hæc nota quæ rectè observat hic tantum scribi cum Sin.

Masora parva

Vaijachmos, *Et vim intulit* Non extat. Succo ter legitur s sic scriptum. Mognadho *locum indictum cultui suo* ter legitur defectivè scriptum. Veshabbath *& sabbata* bis semel ante qero micra *convocationem conventuum*, Es. 1. 13. vecohen *& sacerdotem* ter reperitur. Bis alibi ; semel in initio versiculi, si emerit animam, *Lev.* 22. 11.

Shel. Iar.

t Job 15. 33.
u Jer. 13. 22.
x Sc. cum Sin a suc sepsit, non cum Samec a sacac texit, ut scribi solet.

Vaijachmos in significatione excisionis usurpatur. Et sic, t excutiet Deus omphacem ejus ut vitis. u Nudabuntur soleæ tuæ.

Quasi horto] Sicut colligunt olera in horto homines.

Succo] Habitationi ejus. x Succo scribitur quia filios ejus irâ sua obsepsit in destructione domus ejus. Sic allegoricè exponitur in mystica expositione Lamentationum.

Perdidit locum indictum cultui suo] Domum sanctam sanctorum

sanctorum ubi conveniebat cum filiis suis, sicut dicitur. *y* Et conveniam tecum ibi. y Exod.25.21.

Regem & Sacerdotem] Zedechiam Regem & Serajam Sacerdotem maximum.

Ab. Ezra.

Vaijachmos] Nudavit. Nudabuntur soleæ tuæ. z Jer.13.22.

Succo] Dicitur *a* Succo & Succatho sicut cucco statuum ejus & cuccath. a *Gen. masc. & fæm. usurpatur*

Mognadho] Quemadmodum, Qui veniant ad solemnitates, *Lam.* 1.4.

Text. Heb.

7. Deseruit Dominus altare ejus, sprevit sanctuarium ejus, inclusit in manum inimici muros palatiorum ejus: sonum edidere in Domo Domini quasi die solemni.

Par. Chald.

Abjecit Dominus altare ejus, conculcavit Sanctuarium ejus, tradidit ipsi hosti capitali muros palatiorum ejus: sonum dederunt in domo Sanctuarii Domini, qualis est sonitus populi Israelitici qui orant in medio ejus in die paschatis.

Masora magna.

Zanac *deseruit* ter legitur. Loca autem denotantur in *Cap.* 8. *Hos.* Mizbecho *altare ejus* ter legitur. Loca sunt, Vosne contendetis pro Baale &c. *Jud.* 6.31. Contendat contra eum Baal, quia diruit, &c. *Iud.* 6.32. Deseruit Dominus altare ejus, *Lam.* 2.7.

Masora parva.

Zanac ter extat. Mizbecho tribus locis reperitur. Chomoth *muros* semel *a* sic scriptum legitur. Bebeth Jehova, *in domo Domini b* trigesiès novies legitur. Chejom *quasi die* undeciès reperitur.

a *Sc. cum Vau in prima syllaba non autem in secunda.*

b *Tl. in figuris Hebr. pro Lat, quia Lat est maledicere, tal autem ros qui in benedictione habetur.* Deut.33.13. *Clau. Masor. cap.* 1.

Shel. Jar.

Deseruit] Cessare fecit, Et sic dicitur, Cessare fecisti fœdus servi tui, *Psal.* 89.39.

Quasi die solemni] Quando læti canebant in medio ejus voce elatâ. Sic ediderunt hostes sonum lætitiæ in desolatione ejus.

Ab. Ezra.

Nier *sprevit*] Nun radicale est. Cessare fecisti fœdus servi

tui,

tui, *Psal.*89.39. Quasi diceret, Reliquit aut mutavit.

Text. Heb.

8. Intendit Dominus perdere murum filiæ Sionis, extendit lineam, non revocavit manum ejus ab absorbendo: & lugere fecit præmunitionem & murum, pariter languebant.

Par. Chald.

Determinavit Jehovah perdere murum congregationis Sionis, perpendiculum ejus extendit, non retrocedere fecit manum ejus a vastanda ea: lugebat autem antemurale & murus, simul diruta fuerunt.

Masora magna.

Chel *Præmunitio* quinquies legitur defectivè scriptum in significatione *c* muri. Et loca sunt, Et aggerem cumulabant, 2 *Sam.*20.15. Et de Jezabele quoque locutus est Dominus dicendo, *&c.* Juxta murum Jezreelis, 1 *Reg.*21.23. Constituet muros & antemurale, *Es.*26.1. Et captivitas muri hujus. *Obad* 1.20. Et lugere fecit præmunitionem & murum, pariter languebant, *Lam.*2.8.

c *Errat Masora nam in loco Obadiæ chel significat exercitum, non murum.*

Masora parva.

Mibballeang *ab absorbendo*, non extat. Vaijabhel *& lugere fecit* non legitur alibi. Chel quinquiès reperitur defectivè scriptum in hac significatione.

Shel. Iar.

Intendit Dominus perdere] Multis abhinc diebus postquam in mentem ejus ascendit ita agere, sicut dicitur, Quia in iram meam & furorem meum extitit urbs hæc ut removerem eam à coram facie mea, *Ier.*32.31.

Extendit lineam] Judicii sc. ut vindictam sumeret de peccatis nostris.

Ab absorbendo] *i.e.* à perdendo.

Præmunitionem & murum] Murum, & qui extra murum est, sc. murus humilis, qui stat ante murum altum.

Ab. Ezra.

Extendit lineam] Confusionis.

Shel] Quemadmodum & stetit in fossa, 2 *Sam.*20.15. Est autem locus qui murum cingit.

Text Heb.

9. In terram demerguntur portæ ejus, perdidit & confregit

git vestes ejus : Rex ejus cum principibus illius inter gentes est, lex non *reperitur* nec prophetæ ejus visionem a Domino recepere.

Par. Chald.

In terra submersæ sunt portæ ejus (*d* eo quòd sacrificaverunt porcum & de sanguine ejus super se apportaverunt) perdidit & fregit postes illius : rex ejus & magnates illius captivi abducti sunt inter Gentes, quia non custodiverunt verba legis, quasi non accepissent eam in monte Sinai, & quod ad Prophetas eorum attinet, spiritus sanctus prophetiæ ab illis cohibitus fuit, neque verbum prophetiæ illis a Domino communicatur.

Masora magna.

Lo matsu *non recepere* quatèr legitur. Et loca notantur in initio cap. 14. Jerem. Et Job cap. 32.

Masora parva.

Tabhgnu *demerguntur*. *e* Teth parvum de Alpheto literarum parvarum.

Shel. Jar.

In terram demerguntur portæ ejus] Expositio Allegorica est, Ideò quia portæ *f* impertiverunt gloriam arcæ, sicut dicitur, Attollite portæ capita vestra, Psal. 24, 7. idcirco non præest iis creatura & in terram demersæ sunt. Et Rabbini nostri dicunt quod opus manuum Davidis fuerunt, idcirco non sunt dominati in eas inimici.

Non reperitur lex] Non est ex iis qui sensum legis doceat.

Ab. Ezra.

Perdidit & confregit] Cohæret cum voce *Deus* qui versu priore memoratur.

Text: Heb.

10 Humi sedent & flent Seniores filiæ Sionis, pulverem in caput suum ascendere fecerunt, ciliciis cinguntur : in terram demiserunt capita sua filiæ Hierosolymarum.

Par. Chald.

In terram sedentes silentes Seniores congregationis Sionis, pulverem aductionis elevarunt in capita eorum, ciliciis accincti sunt super carnem eorum : descendere fecerunt in pulverem terræ capita earum virgines Hierosolymitanæ.

d *Parenthesis ista non est in Bib. Reg. Joan. Quinquarboreus sic legit, propterea immolarunt porcum, & effuderunt e sanguine illius super eos : et intelligit de hostibus qui in derisionem Judæorum porcos sacrificabant et Judæos edere fecerunt et fortè sanguine porcorum eos aspergebant.*

e *Ad indicandum parum superesse deportis quod emineat.* i. *Exiguam spem restitutionis in integrum Comment. Masor. cap. 15.*

f *Ut e* Psal. *citato patet collato cum* 1 Chron. 15. 1. *Quia portæ recepere arcam, idcò in hostium potestatem non venere.*

Masora parva.

Jeshbhu *sedent* y vigesies legitur & quater in hac significatione. Rosham *capita sua* non extat alibi.

Shel. Jar.

Humi sedebant &c.] Juxta sensum literalem. At expositor Allegoricus ait, Nebuchadnezzar sedere fecit eos in terra, quando Zedechia rebellavit in eum, & juramentum ejus transgressus fuisset, & z in Daphne juxta Antiochiam sedisset, & misisset qui Synedrium accerserent, qui cum venissent in occursum ejus, videns eos homines formosos esse, in cathedris aureis eos sedere fecit, & dixit iis, Ordine declarate coram me legem vestram juxta sectiones ejus, & interpretationem ejus mihi communicate. Cum ad sectionem de votis venissent dixit illis, Si quis recedere a voto velit, potestne recedere? Dixerunt ei. Sapientem aliquem adeat, qui eum absolvat. Si ita sit, inquit ille, vos absolvistis Zedechiam a juramento ejus: Præcipiente rege eripuere eos è sedibus, & humi sedere fecit eos rex, & ligaverunt capillos capitis eorum caudis equorum, eosque dilacerarunt.

Ab. Ezra.

Caput suum] Capillum capitis sui: aut juxta sensum literalem.

Text Heb.

11. Præ lachrymis deficiunt oculi mei, viscera mea turbida sunt, humi effunditur jecur meum ob fracturam filiæ populi mei: quia obrutus est parvulus & lactens in platæis civitatis.

Par. Chald.

Lachrymando consumpti sunt oculi mei, convoluta sunt visera mea, effusum est in terram jecur meum, ob fracturam congregationis populi mei: quando siti perierunt adolescentes lactentes in platea urbis.

Masora magna.

Baddemagnoth *præ lachrymis* non extat. Deficiunt oculi mei Baddemagnoth hoc loco, Et semel legitur Bidhmagnoth sc. *Psal* 80. 5. Sunt autem hæc duo unum ex undecim paribus, quorum unum acutum est, alterum penacutum cum Beth in initio eorum, Loca autem describuntur

y *Masoritæ quandoque utuntur Caph finali pro 20. vid. Mas. finalem in Bib. Bux. sub lit.* כ

z *Seleucis vocatur etiam Tetrapolis a 4. illustribus urbibus Antiochia apud Daphnen, Seleucia in Pieria, Apamea, et Laodicea, quæ propter concordiam sorores dicebantur. Strab. Geogr. lib. 16. pag. 516. Et postea Distat Daphne ad stad. 40. mediocris vicus lucus ingens, cujus ambitus est stad. 80. Sic Plin. Intus ipsa Antiochia libera Epidaphnis cognominata Oronte amne dividitur. Nat. Hist. lib. 5. cap. 21. Patet autem apud Plin. scribendum esse Epi Daphne. Idque è Strabone cujus verba sunt,* Ἀντιόχεια ἡ ἐπὶ Δάφνῃ.

tur in Masora magna in ordine Alphabetico sub litera Beth in *g* fine libri.

Masora parva.

Baddemagnoth non legitur alibi. Chebhedhi non extat, *jecur meum.* Begnateph *quia obrutus est* non legitur.

Shel. Iar.

Turbida sunt] Ragarzilirat in lingua *h* idololatricâ : morem viscerum exprimit, quando in lucem ea producit homo, ipsa constringuntur & æstuant.

Quia obrutus est] Pasmer Gallicè.

Ab. Ezra.

Turbida sunt] Sicut *i* priùs.

Begnateph] Cum defectu He è conjugatione Niphal sicut *l* Behareg hereg cum cædes facta erit.

Text Heb.

12. Matribus suis dixerunt, ubi panis & vinum ? dum obruantur ut confossus in platæis civitatis, cum effunditur anima eorum in sinu matrum suarum,

Par. Chald.

Dicentes matribus suis juvenes Israelis, ubi frumentum & vinum ? quando sitientes periere sicut gladio occisus, præ ariditate in platæis urbis, quando effusa est anima eorum præ fame in medium sinus matrum suarum.

Masora parva.

Leimmotham *matribus suis* non legitur. At semèl legitur Leummotham juxta nationes eorum. Gen. 25. 16. Vajajin *& vinum* septies reperitur. Behithgnatepham *dum obruantur* non extat. Chechalal *ut confossus* non legitur alibi. Behishtappac *cum effunditur* non reperitur. Junnotham *matrum suarum* non extat.

Ab. Ezra.

Shin in Behishtappec ante Thau ponitur in Hithpael, quemadmodum *m* Vejishtammer, Et observatur.

Text. Heb.

13. Quid in testimonium tibi vocabo ? Quid tibi conferam filia Heirosolymitana ? Quid æquabo tibi ut te soler virgo filiæ Sionis ? quia magna est sicut mare fractura tua : quis te sanare potest ?

g *Quid significet Heb. abbreviatura* B § D. *vide in nota in Mas. mag. v. 4. hujus cap. Nil habet* Buxt. *nec Munst. nec Phil. Aquinas, nisi Auxilio* Dei: *quod huic loco non quadrat. Idem enim est ac si quis diceret, Quid sit* Fides *reperies in Thomasii dictionario Auxilio* Dei. *Vel* Describem 9. *auxilia Dei.*

h i. e. *Gallica. vid. not. in Shel. Iar. cap.* 1. v. 8. i. e. *Sc. cap.* 1. v. 20.

l Ezech. 26. 15.

m Mic. 6. 16.

Par. Chald.

Qua re *n* sustentabo te ? quid assimilabo tibi congregatio Hierosolymitana ? quid conjungam tibi ? Qua re consolabor te virgo congregationis Sionis ? quia magna est fractio tua juxta magnitudinem fractionis fluctuum maris magni in tempore tempestatis ejus : & quis est ille medicus, qui te sanare poterit ab infirmitatibus tuis ?

n Bibl. Regia. Esshadh contestabor, quod Heb. textui respondet.

Masora magna.

Habbath. *filia* quatèr legitur cum Pathah ; Et loca sunt, Et filiam omnem vivam conservabitis. *Exod.* 1.22 Quamdiu discursitabis &c, *Ier.* 31.22. valle tua fluente filia. *Ier.* 49.4. Quid in testimonium tibi vocabo ? Quid tibi conferam filia Hierosolymitana ? *Lam.* 2.13.

Masora parva.

Agnidhec *in testimonium tibi vocabo* non legitur nisi hoc loco. Adhammeh *conferam* bis reperitur. Habbah quatèr legitur scriptum cum Pathah. Vaanachemec *ut te soler* non extat. Caijam *sicut mare* quatèr extat. Jirpa *sanare potest* tèr.

Shel. Jar.

Quid in testimonium tibi vocabo ? quid tibi conferam] Dicendo tibi, Quid miraris plagam tuam ? Annon etiam Genti tali melefeci quantum tibi ?

Quid æquabo tibi ut te soler] Cum adversa hominem apprehendant, dici solet ei, Etiam in illum sic evenit. Consolatio homini hæc est.

Ab. Ezra.

Agnighec à radice Gnedhuth testimonium.

Text. Heb.

14. Vanum & insulsum quid prophetæ tui tibi præviderunt, neque revelarunt *ea quæ* ad iniquitatem tuam *pertinent*, ut averterent captivitatem tuam : sed prospexerunt tibi onera falsa & depulsatoria.

Par. Chald.

Prophetæ falsi tui qui tecum fuere, ipsi prophetati sunt tibi mendacium, neque est soliditas in prophetia eorum, neque publicabant vindictam, quæ in te ventura erat propter debita tua, ut reducerent te per resipiscentiam : sed prophetati tibi sunt prophetiam irritam & verba erroris.

Masora.

Masora parva.

Shebhithec *captivitatem tuam* lege Shebhuthec. Vaijechezu *sed prospexerunt* bis legitur. Masoth *onera* quater extat, bis plenè scriptum in hac significatione. Vmadduchim *& depulsatoria* Apud Occidentales deest Jod.

Shel. Jar.

Vanum & insulsum quid] Verba sapore carentia & in lingua *o* idololatrarum Esseftrimenat. o *i.e. Vasconum. vid. not. in c.* 1. *v.* 8.

Neque revelarunt ea quæ ad iniquitatem tuam pertinent] Ad increpandam viam tuam coram facie tua.

Vt averterent captivitatem tuam] Ad corrigendam aversionem tuam. In significatione *p* Shobhebhah, *aversa q* Shobhebhim, *aversi. r* Et ivit aversus. p Jer. 31. 22. q Jer. 3. 14. r Es. 57. 17.

Et depulsatoria] Expellebant te a facie mea.

Ab. Ezra.

Vethaphel *& insulsum quid* idem est cum Shau *vanum*. Et sic *s* Num comedet quis insulsum, (ubi significat id quod saporem non habet : juxta primariam verbi signif.) Et sic *t* Et non tribuit insulsi quid Deo. s Job 6. 6. t Job 1. 22.

Onera] *i.e.* Prophetias. Et sic dicitur, *u* Onus Damasci. u Es. 17. 1.

Et depulsatoria] Quæ depellebant : *d* juxta primariam verbi signif. d *i.e. Non sumitur metaphoricè. Sic hæc phrasis usurpatur in vethaphel ab hoc authore.*

Text. Heb.

15. Omnes qui viâ illa transeunt contra te manibus plaudunt, sibilant, & capita sua movent contra filiam Hierosolymitanam. Num hæc civitas illa quam vocant perfectionem pulchritudinis, lætitiam totius terræ?

Par. Chald.

Omnes hâc prætereuntes plaudunt in te manibus suis, sibilarunt labiis suis, & capita sua movebant in congregationem Hierosolymitanam : Dixerunt ore suo, num hæc est illa civitas, de qua dicere solebant patres nostri qui olim vixere, quòd perfectâ esset formâ & elegantiâ, gaudium habitatoribus totius terræ?

Masora magna.

Vaijanignu *& movent* ter legitur defectivè scriptum in hac significatione. Et loca sunt, Et errare fecit eos in deserto, Num. 32. 13. Et errare faciam inter omnes gentes domum

 Israelis,

Israelis. In Am. *c.9.v.9.* Sibilant, & capita sua moveat, Lam.2.15.

Masora parva.

Vaijanignu ter extat defective scriptum in hac significatione. Rosham *caput suam* duodeciès legitur. Hazoth *nom hac* quinquiès legitur *x* lene. Masos *lætitiam* quartèr repetitur.

x *i. Cum Hateph pathah sub He & sine Daggesh in Zajim.*

Shel. Jar.

Sibilant] Sufflationem quandam oralem intendit quæ in lingua *y* idololatrica voce Siffler exprimitur. Solent autem homines ita agere cum rem aliquam magnæ æstimationis desolatam & consumptam vident.

y Vid. not. in v. præcedentem.

Perfectionem pulchritudinis] Omnis pulchritudo in ea fuit.

Ab. Ezra.

Chelilah *perfectionem* pulchritudinis, a radice cal complexus est.

Text. Heb.

16. *z* Aperuerunt contra te os eorum omnes inimici tui, sibilant & dentibus frendent dicentes, Absorbuimus *eam*: Certè hunc ipsum diem quem seriò expectavimus, invenimus, vidimus.

z In hoc cap. & 3. & 4. Phe est ante Gnajin contra ordinem Alphab. quod non observavit Castell. nec. Trem. Rationem Rabbinicam vid. in Shel. Jar. in text.

Par. Chald.

Omnes hostes tui capitales aperuere os suum contra te, sibilarunt labiis suis, & dentibus suis frendebant & dixerunt, vastavimus: profectò hunc diem quem expectavimus, invenimus, vidimus.

Masora parva.

Vaijsucarcu *Et frendent* non extat alibi. Shecchituvinuhu *quem seriò expectavimus* non legitur *a* ita scriptum.

a Sc. cum Qibbuts.

Shel. Jar.

Pattsu aperuerunt *contra te os eorum*] Quare præponit literam Phe literæ Gnajin? Quia ore eorum locuti sunt quæ oculis eorum non viderant.

Ab. Ezra.

Patsu] Aperuerunt, Sicut, *b* aperit os suum.

b Job 35.16.

Text. Heb.

17. Fecit Dominus quod excogitavit, perfecit verbum suum

um quod mandavit a diebus pristinis, diruit ita ut non pepercerit; & in te lætari inimicum fecit, & cornu hostium tuorum extulit.

Par. Chald.

Operatus est Dominus illud quod cogitavit, absolvit verbum oris ejus quod præcepit Mosi prophetæ a diebus antiquis, quod si non observarint filii Israelis præcepta Domini, futurum esse ut se in illos ulcisceretur, diruit & non pepercit: & gaudere super te fecit hostem capitalem, & exaltavit gloriam adversariorum tuorum.

Masora magna.

Gnasah *fecit* bis initio versiculi legitur. Et loca sunt, Fecit lunam in tempora statuta, Psal. 104.19. Fecit Dominus quod excogitavit, perfecit verbum suum, Lam. 2.17.

Masora parva.

Gnasah bis extat in initio versus. Zamam *excogitavit* bis extat cum *c* Chamets. Emratho *verbum suum* non extat cum Segol. Vaisammac *& lætari fecit* non legitur nisi hoc loco.

c *St. in ultima.*

Shel. Iar.

Perfecit verbum suum] Implevit decretum suum, Quemadmodum; *d* ut emitteret manum suam, & me ad finem perduceret.

d Job 6.9.

Quod mandavit a diebus pristinis] Quod scriptum est in lege. *e* Tunc addam ut puniam vos septies.

e Lev. 26.18.

Ab. Ezra.

Perfecit] Absoluit, Sicut, *f* Et manus ejus absolvent.

f Zech. 4.9.

Text. Heb.

18. Clamavit cor eorum ad Dominum: O mure Sionis descendere fac quasi flumen lachrymas nocte dieque, requiem tibi noli permittere, neque cesset pupilla oculi tui.

Par. Chald.

Clamavit cor eorum coram Domino, ut eorum misereretur: mure gloriose Sionis fluere fac lachrymas ut fluvium die & nocte, ne dato consolationes doloribus tuis, ut cessare facias orationem tuam, neque cohibeas oculum tuum a lachrymando.

Masora parva.

Tsagnac *clamavit* bis legitur. Adhonai *Dominus* quaterdecies

deciès in hoc libro reperitur. Cannachal *quasi fluvium* non extat alibi. Pugath *requiem* non legitur. Bath gnenec *pupilla oculi* tui non reperitur.

Shel. Jar.

Requiem] locutio metaphorica, Tresalminat Gall. Sicut g Et deficit animus ejus.

g Gen. 45. 26.

Pupillam oculi tui] Nigredinem oculi. Prunelles vocant Gall.

Ab. Ezra.

Pugath] Intermissionem. Est in regimine, & sensus est, intermissionem oculi, ex eadem radice cum, *h* Et defecit animus ejus.

h Gen. 45. 26.

Text Heb.

19. Surge, exclama nocte, in principio vigiliarum effunde quasi aquam cor tuum coram facie Domini: attolle ad illum manus tuas propter vitam parvulorum tuorum deficientium fame in capite omnium platearum.

Par. Chald.

Surge ô congregatio Israelis quæ habitas in captivitate, *i* studiis Talmudicis occupata sis noctu, nam præsentia Domini majestatica coram te habitat, & in verbis legis ejus summo manè: effundet ut aquam perversitatem cordis tui & redito per resipiscentiam & in domo congregationis orato e regione vultus divini: elevato ad eum in orando manus tuas propter animas adolescentum tuorum, qui fame pereunt in culmine omnium platearum.

i *Bibl. Reg. da operam lectioni. Non satis apposite Nam opponitur studium Talmud. legis studio.*

Masora magna.

Ballailah *nocte* scribitur sine He in fine, Surge exclama Ballaila, sed legitur cum He Ballailah. Est autem unum è viginti novem verbis, quæ amittunt He in fine eorum, & cum He leguntur tamen. Loca autem describuntur in Masora magna in serie literæ He *l* in fine libri.

l *Vid not in v. 4. hujus cap.*

Masora parva.

Ballaila lege Ballailah. Lerosh *in principio* vigesiès quatèr legitur. Adhonai *Dominus* quater deciès in hoc libro extat. Sei *attolle* octiès dicitur. Gnolalajic parvulorum tuorum bis legitur, semèl *m* defectivè. Hagnatuphim *deficientium* bis extat, senmel defectivè. |Beragnabh *fame* quatèr legitur. Berosh

m *Sine Vau.*

rosh *in capite* trigeciès quinquiès extat.

Shel. Jar.

Vigiliarum] Vigiliæ sunt duæ partes noctis, nam nox in tres patres sicut dividitur, dixerunt Doctores nostri in Tractatu de Benedictionibus.

Deficientium] Espasmes in lingua *n* idololatrica.

Ab. Ezra.

Exclama] Elevatio vocis in canendo aut lugendo. Et sic *o* Et transivit clamor. sc. præconis.

Text. Heb.

20. Intuere Domine & aspice cui ita feceris : num comederent fœminæ fructum eorum parvulos palmares ? num interficeretur in Sanctuario Domini sacerdos cum propheta ?

Par. Chald.

Vide Domine & è cælis contemplare in quem sic occasionem quæsivisti : Num decens est filias Israelis comedere fructus ventris suæ Parvulos desiderabiles qui involuti fuere fasciis sericeis ? Respondit mensura judicii, & sic dixit, Nunquid decens est occidere in Sanctuario Domini sacerdotem & prophetam, quemadmodum occidistis Zechariam filium *q* Iddo Sacerdotis Maximi & prophetam fidelem in domo Sanctuarii Domini in die propitiationum, quia reprehendit *r* eos ut non faceretis quod malum est in oculis Domini ?

Masora magna.

Gnolle *parvulos* sexiès legitur *ſ* defectivè scriptum in hac locutione. Et loca sunt, Et racemaverunt ex illis in viis tritis. *Jud* 20.45. Infantem & lactentem, bovem & ovem 1 *Sam.* 15.3. Beatus qui accipiet & dissipabit parvulos tuos. *Psal.* 137.9. Sicut infantes qui lucem non videre, *Iob* 3. 16. Et contaminavi in pulvere cornu meum. *Iob* 16. 15. Parvulos palmares. *Lam.* 2.20.

Masor[illegible]va.

Gnolalta *feceris* bis legitur idque in hoc libro. Im si octodecem versiculi sunt in quibus Im reperitur, Si, Si. Gnolle sexies legitur defectivè scriptum in hac locutione. Venabhi & *propheta* septiès extat.

Shel. Jar.

Parvulos palmares] pueros teneros qui adhuc crescebant

n *Vid. not. in cap.* 1. v. 8.

o i.e. Reg. 2.36 *Lapsus memoriæ hic est Rabbinis frequens. Est enim Vaijagnabhor in text. citat. non vattagnabhor quamvis sit genus pro genere.*

p *Im num. hebr. est. In Chald. dicitur. Chaze visum est* i.e. *decens.*

q *Bib. Reg. legunt Addo. Non rectè. Lapsus memoriæ in Paraphraste: Iddo pro Jeboiadæ.* Chron. 24. 20. *Zecharia enim filius Iddo post captivit. vixit. Lamentationes autem scriptæ sunt in initio captivitatis. Shel. Jar. vocat eum filium Jeboiadæ.*

r *Bib. Reg jathcon vos, rectius s. sine Vau.*

ſ *Si comperit illum multum crevisse dedit multum auri : si parum, parum.*

 sub

ſub palmis matrum ſuarum. Et Doctores noſtri myſticè hoc exponunt de Doeg filio Joſeph, quia mater ejus palmis eum menſa eſt quotidiè, ut daret aurum domui Sanctuarii prout creſcebat, & in fine eum comedit.

t Hic Spiritus ſanctus dicitur, qui apud Paraphr. Chaldæum Menſura judicii appellatur.

Num interficeretur in Sanctuario Domini Sacerdos cum Propheta] t Spiritus ſanctus reſpondet iis, Etiam quia pulchrum vobis viſum eſt, quod interfeciſtis Zechariam filium Jehoiadæ ſicut ſcribitur in libro Chronicorum, qui reprehendit illos quando venerunt ad incurvandum ſe coram Joaſh, ut facerent eum idololatram. Et ſpiritus induit Zechariam filium Jehoiadæ qui ſacerdos fuit & propheta, at ille eum in atrio templi interfecere.

Ab. Ezra.

Tippuchim] Palmares à radice Tephac *palma* juxta morem mulierum cum liberis ſuis parvulis quando dormiant.

Text. Heb.

21. Humi cumbit in plateis juvenes cum ſene, virgines meæ & adoleſcentes mei gladio ceciderunt : interfeciſti in die iræ tuæ, mactaſti & non pepercisti.

Par. Chald.

Super terram platæarum jacuere juvenes & ſenes, qui ſolebant ſuper pulvinos ſericeos cubare, & ſuper ſpondas eburneas, virgines meæ & pueri mei cecidere gladio occiſi : occidiſti in die iræ tuæ, jugulaſti & non peperciſti.

Maſora parva.

Lo chamalta *non peperciſti* bis legitur, idque in hoc libro.

Ab. Ezra.

u Gen. 47. 30.

Cumbit] Senſus eſt, ſicut, u Et jacebo cum patribus meis.

Text. Heb.

22 Convocaſti quaſi in die ſolemni terrores meos undiquaq; neq; fuit in die iræ Domini liberatus quis aut reſiduus : quos faſciis ligavi, & quos educavi inimicus meus conſumpſit.

Par. Chald.

Proclamabis libertatem populo tuo domui Iſraelis per Meſſiam, ſicut feciſti per Moſen & Aharonem in die Paſchatis, & congregabuntur juvenes mei circumquaque ex omnibus locis in quæ diſperſi fuerint in die iræ tuæ fortis Domine, & non fuit ex iis relictus aut reſiduus : quos ſyndonibus involvi, & quos educavi in deliciis regalibus hoſtes mei capitales eos vaſtavere.

Maſora

Masora parva.

Cheiom *quasi in die* undeciès legitur. Velo & *non* vigesiès quinquiès extat. x Phalit *liberatus* bis reperitur. Tipacti fasciis ligavi non extat. Veribbithi & *educavi* non legitur. Oibhi inimicus meus septiès extat. Chillam *consumpsit eos* non reperitur.

x *Phalit vesaridh liberatus aut residuus bis legitur. Bib. Venet. Edit. 2.*

Shel. Jar.

Convocabis quasi in die solemni] Quasi diceret convocasti: aut tempus præsens indicari potest.

Terrores meos] Vicinos malos ut congregarentur contra me ad perdendum.

Quos fasciis ligavi & quos educavi inimicus meus consumpsit] Liberos quos fasciis involvi, quósque educavi, venit hostis & eos devoravit.

Ab. Ezra.

Terrores meos] Ex eadem radice, ſ Timete vobis propter gladium. At sunt qui dicant, quòd sensus sit, Homines terroris mei.

ſ Job 19. 19.

Expositio sensum versuum exprimens.

1 *Quomodo ad nubes evexit*] Non evexit filiam Sionis Deus, nisi ut in ira ejus ejiceret eam è loco alto.

2. Et dejecit fortalitia ejus, & regem ejus profanavit, quando in turri & palatio habitavere.

3. Excidit omne cornu Israelis *i.e.* duo regna.

4. Non sufficit quòd non pugnaverit contra hostes nostros; sed retroduxit dextram suam, quasi vim nullam haberet, nisi & reversus esset in nos quasi hostis. Et sensus, *In Tabernaculo*, est, Si cadat ignis in illud, omnia illicò consumit.

5. Absorpsit Israelem in captivitate Samariæ, & fuit Jehuda in suspiriis post captivitatem tribuum.

6. Et posteà nudavit Tabernaculum ejus quod fuit locus Oraculi. Et sensus est, sicut hortus quem spoliarunt homines. Et ratio cur addit Regem & Sacerdotem hæc est; & Rex ut lex observetur, potestate sua efficere debet, & utrisque eorum commissa est lex.

7. Murus palatiorum ejus cohæret cum *y Sanctuario*. Et

y *Potius cum Sione in v. præced. nam. Micdash Sanctuarium est masc. Ha ejus fœm. Erant & palatia in urbe, non in Sanctuario.*

 vocem

vocem edidere hostes in domo Jehovæ præ multitudine lætitiæ suæ, sicut facere solebant Israelitæ in conventibus eorum solemnibus.

8. Capta fuit domus Dei, quia cecedit murus urbis, & diffissus fuit.

9. Quando obrutæ fuere portæ ejus, in captivitatem ivit rex & destitutus fuit Talmudo & lege, & quod ad prophetas attinet, cessavit prophetia eorum ab illis in z terra peregrina.

z *Falsum. An non Ezecbiel & Daniel prophetati sunt in Chaldæa?*

10. Propterea quòd altitudo Sionis ceciderat, super pulverem sedebant Seniores in captivitate, nec in thalamis conjugalibus virgines lætabantur.

11. Et Seniorum unusquisque dixit, consumuntur lachrymis oculi mei, quando recordatus est dies famis in Sione.

12. Mater eos lactabat, ideoque matres memorat, patrum autem non meminit.

13. Qui testes erunt me illis hoc modo malefecisse? Nam si confractio ampla sit sicut mare, non reperietur qui fasciis eos ligaverit.

14. Hæc omnia tibi evenere ob prophetas tuas, non ob prophetas Dei.

15. Sunt qui tui causâ suspirent, quia vastata es : & sunt qui caput moveant & subsannent.

16. Os dilatarunt inimici omnes.

17. Quia Deus implevit quod prædixit per prophetas suos, prophetas sc. priores.

18. Hostium tuorum cor clamat. Et sensus est, quòd clamores edidere quasi in conspectu Dei, & ipsi dixerunt ad murum filiæ Sionis, quòd fleret.

19. Et lugeret propter infantes suos & fame mortuos, & a sic diceret.

a *Sc. quod sequitur in v. prox. Intuere Domine, &c.*

20. Quòd uxores edebant filios suos, & prophetæ & socerdotes in loco sancto occisi sunt. At qui de Zecharia interpretatur, per viam expositionis loquitur.

21. Mortui sunt pueri & senes, virgines & juvenes.

22. Quasi convocasses omnia quæ metuebam, & circa me congregasses, etiam quos fasciis ligavi (hi parvi sunt) & quos educavi (hi magni sunt) quemadmodum, b Et magnates Regis, omnes eos potuit hostis unus consumere.

b Jer. 41. 1.

Caput

a Caput Tertium.

a *Observandum est in toto hoc cap. non esse Athnam in med. v. sunt enim versiculi breves.*

Text Hebr.

1. EGo vir sum qui vidit afflictionem per virgam furoris ejus.

Par. Chald.

Ego vir sum qui vidit afflictionem per virgam illius qui dominatur in furore ejus.

Masora magna.

Beshebhet per virgam sexiès legitur *b* lene in lectione. Et loca sunt, Et è Zebulone tractantes calamum scriptorium. Judic. 5.14. Etiam virgâ hominum eum castigabo, 2 Sam. 7. 14. Et percutiet terram virgâ oris ejus, Es. 11.4. Confringes eos virgâ ferrea, Psal 2 9. Tum transgressionem eorum virgâ visitabo, Psal. 89.32. Ego vir sum qui vidi afflictionem per virgam furoris ejus, Lam. 3.1.

b *i. Cum Sheva sub Beth & sine Daggesh in Shin.*

Masora parva.

Beshebhet sexiès legitur.

Shel. Iar.

Ego vir sum qui vidit afflictionem] Sic lamentatus est Jeremiah dicens, Ego vir sum qui vidit afflictionem, sc. qui vidit afflictionem præ omnibus prophetis qui de destructione domus *Dei* prophetabant, quia non in diebus illorum, sed in meis vastata est domus illa.

Per virgam furoris ejus] Sc. dominantis & percutientis. Ille est Sanctus benedictus Deus.

Ab. Ezra.

Ego vir sum] Dixerunt majores nostri beatæ memoriæ, quòd volumen hoc Jeremiah scripserit. Quod si verum sit, ille est qui dicit, Ego vir sum. Aut hoc dicit unusquisque Israelitarum.

Gnoni afflictionem] Est in regimine, & deest locus captivitatis aut exilii.

Ezeck. 9.8. Raah *vidit* pro Raithi vidi, sicut, *c* Et relictus fuit ego.

Per furorem ejus] Cohæret cum, Inimicus meus consumpsit eos. At sunt qui dicant, quod cohæreat cum, Iræ Domini. Hoc tamen sententiâ mea rectum non est. Hic autem lamentator dicit, quod hostis per virgam furoris ejus illum afflixerit.

Text. Heb.

2. Duxit me & ire fecit in tenebris, non autem in luce.

Par. Chald.

Me adduxit & apportavit in tenebras, & non in lucem.

Masora parva.

Othi *me* vigesiès septiès legitur plenè scriptum. Vaijolac *& ire fecit* non extat *d* defectivè scriptum.

d Sine Vau.

Ab. Ezra.

Et duxit me è loco meo in locum tenebrarum.

Text. Heb.

3. Certè in me reversus est, manum ejus in me toto die convertit.

Par. Chald.

Vtique in me conversus est, plagam ejus in me quotidiè revolvit.

Masora parva.

Fashubh *reversus est* ter legitur defectivè scriptum.

Shel. Iar.

Certè in me reversus est] Ego solus vapulo semper, quia omnes conversiones plagarum ejus in me cadunt.

Ab. Ezra.

Qui interpretatur furoris ejus. *i.e.* Dei; interpretatur, convertit manum ejus, plagam ejus; quemadmodum, *e* Ecce manus Domini erit super pecora tua. Plaga enim manu fit.

e Exod. 9.3.

Text. Heb.

4. Carnem meam & cutem meam detrivit, ossa mea diffregit.

Par. Chald.

Caro mea plagis senuit, & pellis mea, percussione fregit ossa mea.

Masora

Masora parva.

Billah *detrivit* non legitur alibi.

f Ab. Ezra.

Caro & pellis quæ sensum habent detrita sunt, ossa autem quæ sensum non habent fracta sunt.

Text Heb.

5. Ædificavit circa me, felle quoque & molestiâ *me* circumdedit.

Par. Chald.

Arces circa me ædificavit, & urbem circundedit, & primarios è populo eradicavit, eosque deficere fecit.

Masora parva.

Vaijaccaph *& circumdedit* non extat nisi hoc loco.

Shel. Jar.

g Felle & molestia] Sicut, *h* fel & absinthium. Et juxta interpretionem allegoricam, fel hoc fuit Nebuchadnezzar in captivitate Jehojachin, & molestia Nebuzaradan qui plagam complevit in diebus Zedechiæ & me fatigavit.

Ab. Ezra.

Et circundedit caput angustia & fatigatione. Aut erit sicut, *i* Et populus meus suspensi sunt. Et erit Rosh caput fœmmini generis, & *l* He quiescens, sicut He in *m* usgnarah, & crinis ejus in colorem album non mutetur.

Text. Heb.

6. In locis tenebricosis sedere fecit me, ut mortuos in æternum.

Par. Chald.

In domo castigationum tenebricosa habitare fecit me, sicut mortui, qui in mundum alterum abiere.

Masora magna.

Bemachashacchim *in locis tenebricosis* tèr legitur, & loca notantur in Psal. 88.

Masora parva.

Bemachashacchim ter extat. Hoshibhati *sedere fecit me* bis legitur. Chemethe *ut mortuos* non reperitur alibi.

Ab. Ezra.

In locis tenebricosis, ubi tenebræ in medio tenebrarum fuerè.

f Additur in. Bib. Ven. Parv. hæc nota Shel. Jar. Carnem meam detrivit Sicut, Trunco arboris. Es. 44. 19.

g *Bib. ven. parv. præponunt, Et circundedit circundedit me.*

h Deut. 29. 18.

i Hos. 11. 7.

l *Intelligit legi debere, Et suspendit id, omisso puncto in He.*

m Levit. 13. 4.

Text. Heb.

7. Circa me ſepſit, ita ut non poſſim exire, gravem fecit catenam meam.

Par. Chald.

Pone me occluſit ita ut non potero exire è clauſtro, compedes æneas graves pedibus meis impoſuit.

Maſora magna.

Gadhar *ſepſit* ter legitur. Et loca ſunt, viam meam ſepſit ita ut tranſire nequeam, Job 19.8. Circa me ſepſit ita ut non poſſim exire, Lam.3.7. Lapidibus cæſis viam meam incluſit, Lam.3.9.

Maſora parva.

Gadhar tèr extat. Velo etſe *ita ut non poſſim exire* bis reperitur, Necoſhti *catenam meam* non extat.

Shel. Jar.

Circa me ſepſit] Murum fecit coram me ut concluſus eſſem.

Ita ut non poſſim exire] Circa me caſtra & exercitus inſidiantium collocavit.

Gravem fecit catenam meam] Fecit pedibus meis compedes graves ita ut vadere nequeam. Ferres in lingua *n* idololatrica.

n *Vid. not. in cap.1.v.8.*

Ab. Ezra.

Catenam meam] Compedes meas.

Text. Heb.

8. Etiam quando clamo & vociferor, precationem meam excludit.

Par. Chald.

Etiam cùm clamen atque orem, concluſa eſt domus orationis mihi.

Maſora parva.

Satham *excludit* bis extat, ſemèl autem ſcribitur cum Samec.

Shel. Jar.

Precationem meam excludit] Feneſtras firmamenti contra eam clauſit.

Ab. Ezra.

Satham cum Sin pro Samec. & ſic, *o* Removerunt, at non per me.

o Hoſ.8.4: *Heſiru cum Sin pro Samech.*

Text. Heb.

9. Lapidibus cæſis vias meas incluſit, ſemitas meas avertit.

Par.

Par. Chald.

Clausit vias meas lapidibus marmoreis incisis, semitas meas pervertit.

Masora parva.

Gadhar *inclusit*, tèr reperitur. Gniuvah *avertit*; non est alibi.

Shel. Iar.

Semitas meas avertit] Si veni ut exirem, non exivi in viis aggestis in via recta propter hostes, exivi autem in via tortuosa.

Ab. Ezra.

Per semitas intelligit vias notas.

Text. Heb.

10. Vrsus insidians mihi fuit, leo in latibulis.

Par. Chald.

Vrsus insidians mihi fuit, leo qui absconditur in semita.

Masora parva.

Arih *leo* lege Ari. Benistarim *in latibulis* tèr p lene legitur.

p *i. cum sheva sub se, & sine Daggesh in Mem.*

Shel. Jar.

Vrsus insidians mihi fuit] Sanctus benedictus Deus conversus est in leonem mihi insidiantem.

Ab. Ezra.

q Sunt qui dicant morem ursi esse leonem clamando vocare, quamuis longè absit.

q *In* Bib. *Buxt. deest* Daleth *signum distinctionis versiculi.*

Text. Heb.

11. Vias meas divertit, meque discerpsit, & desolatum fecit.

Par. Chald.

Viam meam pervertit, & me fidit, in desolationem me adegit.

Masora parva.

Vajphashshæchem *meque discerpsit* non extat alibi.

Shel. Jar,

Vias meas divertit] usurpatur sorer in significatione sirim *spinarum*. Constrinxit vias meas spinas in eis disper gens.

Et discerpsit me] significat diductionem pedum, quia qui transit per vias non purgatas, opus est vt gessus ejus dilatet.

Et simile est in lingua *r* Talmudica. Is qui discerpsit palmam.

r Gemara in Bibl. Ven. parv. Est autem ea pars 2 a Talm. Babil.

Ab. Ezra.

Sunt qui dicunt Sorer esse a radice Sirim *spina*. & sic dicitur *s* Ecce ego sepnies viam tuam spinis. Sed quod rectum est in oculis meis, verbum transitivum est, ex eadem radice cum *t* Sicut juvenca avertens.

s Hos. 2. 6.
t Hos. 4. 16.

c *Text. Heb.*

12. Ar um suum tetendit, meque vt scopum sagittæ instituit.

Par. Chald.

Extendit arcum suum, & stare fecit me quasi scopum sagittæ.

Masora Parva.

Cammattara *vt scopum* non, extat alibi scriptum cum Aleph. Lachets *sagitta*, non extat; sed semèl legitur Lechets.

Shel. Jar.

Meque ut scopum sagitta constituit] stare fecit me ex adverso sagittarum suarum, ut in me quasi in scopum sagittas dirigeret. *u* Esnile in lingua idololatrica.

u vid not. in cap. 1. v. 8. Sufficiat semel notare multa horum verborum obsoleta esse, nec Gallis ipsis jam nota.

Ab. Ezra.

Vt scopum] Aleph in Mattara est pro He fœm. Est autem ab eadem radice cum *x* Noter observans.

x Nah. 1. 2.

Text. Heb.

13. In renes meos sagittas pharetræ suæ intrare fecit.

Par. Chald.

Intrare fecit in renes meos sagittas pharetræ suæ.

Masora magna.

Ashpatho *pharetra sua*, tèr legitur. & loca notantur in *Jer.* 5.

Masora parva.

Hebhi *intrare fecit*, non reperitur in principio versiculi alibi. Bhechiljothai *in renes meos*, non legitur defectivè scriptum. Ashpatho tèr legitur.

Shel. Jar.

Filios pharetra sua] i. sagittas quas in pharetra collocant quam *y* Quoicre vocant.

y vid. not. in cap. 1. v. 8. Galli adhuc vocant pharetram carquois literis paululum mutatis.

Ab. Ezra.

Pharetram ventri mulieris gravidæ assimilat.

Text. Heb.

14. Ludibrio sum toti populo meo, & canticum eorum toto die.

Par. Chald.

Illusio sum violentis omnibus inter populum meum, & de me tota die psallebant.

Masora magna.

Sechoch *ludibrio*, quater legitur defectivè scriptum. & loca notantur in Jer.20. vide illic : & vide in Prov z cap. 14. Gnammi *populo meo*, tèr legitur; ubi putant quidam legi debere Gnammim *populis*. & loca notantur in lib. 2. Sam. cap. 22.

Masora parva.

Sechoch legitur quatèr defectivè scriptum in scriptura : Gnammi tèr : putant aliqui legi debere Gnammim *a populis*.

Ab. Ezra.

Toti populo meo] usque dum populus meus, qui e me originem habuit, deriderent. Aut omnibus populis qui fuerant sub imperio meo: ut, Amalechum & populum ejus. Aut *c* Jod additum est, & adesse non debuit, sicut *d* & liberasti me a contentionibus.

Gnammi *populi*, *N*am de Saule ænigmaticè loquitur, & sic in initio cantici dixerat, & e manu Saulis.

Text. Heb.

15. Satiat me amaris rebus, inebriat me absinthio.

Par. Chald.

Implevit me veneno serpentum, absinthio me inebriavit.

Masora parva.

Hisbignani *satiat me*, non extat in significatione irrigationis. At semèl extat in significatione juramenti, Pater meus *e* hisshbignani *jurare fecit me*. Hiruam *inebriat me* non extat alibi.

Ab. Ezra.

Beth in Bammererim *amaris rebus f* redundat sicut, *g* Lachrymis abundanter.

z *Nil hic mutandum intelligit Masora quia Gnammi scriptum sit in libris] antiquis, licet aliqui alitèr sentiant. vid. Bux. Clau. Mas. in voce Sebbarin.*

a *sc*: *aliis.*

b Exod. 17 13.

c. *i. Paragogicum est. vid. Mart. Gram. lib.* 1. *cap.* 3.

d. 2 *Sam.* 22. 44.

d *Est enim Gaa populi sine affixo, Ps.* 18. 44.

e Gen. 50. 5

f *Non est enim in rebus amaris*

g Psal. 80. 4.

Text. Heb:

16. Comminuit quoque ſcrupis dentes meos, & me cinere depreſſit.

Par. Chald.

Et fregit lapillis dentes meos, cinere me humiliavit.

Maſora parva.

h Vaigares: *comminuit quoque*, non legitur alibi. Shinnai *dentes meos* non extat cum Camets & accentu Zaceph. Hicpiſhani *depreſſit me*, non extat.

Shel. Jar.

Et *comminuit*] & fregit: & ſimile eſt, *i* Fracta eſt anima mea. & ſic *l* Contuſum e ſpicis virentibus.

Scrupis] lapidibus parvis qui ſunt in medio pulveris, quia in captivitate ſolebant depſere frumenta cocta eorum in foveis quas in fundo fodiebant. & ſcrupi iis immiſti fuere, ſicut dicit Sanctus benedictus Deus Ezechieli, *m* Para tibi vaſa captivitatis ſc: vt in iis bibas & placentas parvas in iis depſas, vt ipſi quoque diſcant & faciant ſimilitèr, juxta quod dicitur, *n* & erit Ezechiel vobis in ſignum; Illi autem eum deridebant, nec ita fecerunt in fine, quia fracti fuere dentes eorum.

Depreſſit me] texit me pulvere, ſicut vas cujus os tectum eſt. Ernetir in lingua *o* idololatrica; & ſimile extat in *p* Miſhnah *q* Menſura Cooperta menſus eſt, piſhon Camelarius.

Et *comminuit*] quaſi diceret, & fregit; & ſic Fracta eſt anima mea, *Pſal.* 119. 20.

Depreſſit me] Non reperitur hoc verbum alibi, & ſenſus eſt, polluit me.

Text. Heb.

17. Et animam meam a pace amoviſti proſperitatis oblitus ſum.

Par. Chald.

Et abhorruit anima mea, ita vt pacem petere non auderet, oblitus ſum benignitatis.

Maſora parva.

Naſhithi bis legitur in duabus ſignificationibus.

Ab. Ezra.

Et amovit] & *ſ* ſprevit.

h *Deeſt nota rotunda in vaigares in Bib Bux. quæ indicaret quæ vox ſit, quæ non legitur alibi. Eſt autem in Bib. Ven. Edit.* 2.

i Pſal. 119. 20

l Lev. 2. 14.

m: Ezech. 12. 3.

n *Hæc verba ſunt* Ezech. 24. 24. *Similia ſunt* Ezech. 12. 11. *Ego ſum vobis ſignum.*

o *vid. not in c.* 1. *v.* 8.

p *Pars* 1*a. Talm. Babil. Eſt Gemara* 2 *a.*

q *i. menſura ſuperfluente, quæ marginem tegit* Luc. 6 38. *E novo enim teſtamento parabolas multas accipiunt Talmudici. vel Piſhon retributionem menſura tecta metitur. Propriis enim nominibus ſæpe utuntur Judæi in proverbiis.*

r *Hic ſignificat Oblitus ſum.* Jer. 15. 10. *Non mutuo dedi.*

Text.

Text. Heb.

18. Et dixi, periit robur meum, & ſpes a Domino.

Par. Chald.

Et dixi periit fortitudo mea, & bonitas quam a Domino expectavi.

Maſora parva.

Nitſchi *robur meum*, non legitur niſi hoc loco.

Shel. Jar.

Et dixi, periit robur meum] dixi in corde meo, in multitudine anguſtiarum mearum; Periit robur meum & ſpes mea.

Ab. Ezra.

Robur meum] continuatio *t* in robore meo. Sicut, & ſpargetur robur eorum ſuper veſtes meas, & totum veſtimentum meum contaminabo. De ſanguine loquitur; quia in eo conſiſtit robur viventis.

Text. Heb.

19. Recordare afflictionem meam, & ploratum meum, abſinthium & cicutam.

Par. Chald.

Recordare afflictionem animæ meæ, & quid in me acerbè fecerint oſores mei, qui me bibere fecerunt abſinthium & venenum ſerpentum.

Maſora magna.

Zechor *recordare*, ter legitur cum Camets, & loca ſunt, *u* miſericordia memor eſto mei tu. *Pſal.* 25. 7. Memor eſto verbi *tui* ad ſervum tuum. *Pſal.* 119. 49. Recordare afflictionem meam, & ploratum meum. *Lam.* 3. 19. & omnia quæ conjunguntur cum Aleph, Zajin aut Nun. Exempli gratiâ, Zehor ani, *recordare, ego. Pſal.* 89 47.

Zechor zoth, *recordare hoc. Pſal.* 74. 18. Zechor na, *recordare quæſo. Iob.* 10. 9. quæ Camets habent ſicut priora.

Maſora parva.

Zechor, tèr extat cum Camets. varoſh, *& cicutam* bis extat, & in *x* duabus locutionibus.

Shel. Iar.

Ploratum meum] Complainte, in lingua *r* idololat.

f *ſc*: *anima mea pacem. vult enim cum paraph. Chald. Tiz hac eſſe perſ. 3. fæm. ubi nos per. 2. perſ. maſc. exponimus.*

t Eſ. 63. 3.

u *Eſt chechaſdecha ſecundum miſericordiam tuam. non becioſed in miſericordia.*

x *i. ſemel varoſh & cicutam hoc loco: ſemel veroſh, & venenum.* Deut. 32. 33. *Non Potui transferre, In duabus ſignificationibus nam veroſh ſæpe legitur in ſignif. capitis, varoſh nunquam.*

Ab. Ezra.

Zechor] Poteſt eſſe Gerundium, ſicut dicitur, z Dum recordarentur filii eorum. *Ier.* 17.2. Aut ſignificat invocationem Dei.

z Non eſt ibi Bizcor ſed, Chizcor.

Text Heb.

20. Perpetuò recordatur, &. inclinat ſe ſuper me anima mea.

Par. Chald.

Recordando recordatur & orat pro me anima mea ob afflictionem.

Maſora parva.

Zachor tizchor *recordando recordatur*, bis legitur. In vethashoac, *& inclinat ſe*, ſcribitur Jod pro Vau.

Shel. Jar.

Recordando recordatur] Sc. anima mea afflictionem meam & ploratum meum & inclinat ſe ſuper me. Sic eſt ſenſus loci ſimplex juxta ſenſum phraſis hujus in ſcriptura. At interpres myſticus interpretatur, Recordando recordaberis: Scio quòd in fine memor eris illius quod factum eſt mihi, ſed inclinatur in me anima mea ad expectandum tempus recordationis. Undè Poeta canticum hujuſmodi compoſuit, Scio quòd tandem memor eris, ſed inclinat ſe anima mea in me donec memor fueris.

Ab. Ezra.

Simulac anima mea mali hujus recordatur, in me inclinatur.

Text Heb.

21. Hoc in cor meum revoco, idcircò ſperabo.

Par. Chald.

Hanc conſolationem in cor meum reducam, ideoque expectabo.

Maſora magna.

Ochil *ſperabo*, tèr legitur. Et loca ſunt, Cur expectarem a Domino ulteriùs. 2 *Reg.* 6. 33. Hoc in cor meum *a* revoco, *Lam.* 3. 21. Portio mea Dominus, inquit anima mea & *Lam.* 3. 24.

a Bib. Bux. & Ven. legunt aſhith pro aſhibh b. ſc: cum vau & Jod.

Maſora parva.

Ochil tèr legitur, & plenè ſcriptum.

Shel.

Shel. Iar.

Hoc revoco in cor meum] poſtquam dixerat mihi cor meum, periit ſpes mea a Domino, cordi meo ſic reſpondebo, Attamen ulteriùs ſperabo. & quid eſt illud quod cordi meo, reſpondebo? Benignitates Dei (in cauſa ſunt) quòd non conſumamur, & omnia quæ ſequuntur, uſque ad Cur queritur &c.

Ab. Ezra.

Hoc] i. hanc ſpem.

Text. Heb.

22. Miſerationes Dei *in cauſa ſunt* quòd non conſumamur, quia compaſſiones ejus finem non habent.

Par. Chald.

Benignitatem Domini *expectabo*, quia non ceſſant, quia non cohibentur compaſſiones ejus.

Maſora parva.

Thamnu *conſumamur*, non legitur cum Camets & Zaceph. Rachaman *compaſſiones ejus*. Ab Occidentalibus ſic ſcribitur & legitur: At ab Orientalibus ſcribitur Rachaman, & legitur Rachamain.

Shel. Iar.

Quòd non conſumamur] Thamnu pro Thammu. Quòd non conſumuntur. At ſunt qui interpretentur, Quod non conſumamur, ſicut, Num expirando conſumemur? *Num.* 17. 13. Miſericordiæ Dei hoc efficiunt, quòd non conſumamur, neq; perdamur ob iniquitates noſtras.

Ab. Ezra.

Thamnu] juxta ſenſum ejus literalem *conſumamur*. Aut Nun c additur vice literæ duplicatæ quæ deeſt.

c *Thamnu pro thammu, conſumuntur.*

Text. Heb.

23. Novæ ſunt ſingulis matutinis, magna eſt fidelitas tua.

Par. Chald.

Signa nova ſingulis matutinis multiplicas, multa eſt fides tua.

Maſora parva.

Labbecarim *ſingulis matutinis*, quater legitur.

Shel. Iar.

Nova ſunt ſingulis matutinis] renovantur miſerationes

tuæ

tua de die in diem.

Magna est fidelitas tua] res magna est promissio tua, & res magna est in te confidere, quòd confirmatis, & observabis promisisti nobis.

Ab. Ezra.

Renovata sunt] sc. misericordiæ tuæ. Singulis matutinis] quotidiè, quemadmodum, *d* Singùlis matutinis excindam.

d Psal. 101. 8. *Rabbah*] magna : aut juxta sensum ejus *e* literalem.

e *i. multa.*

Text. Heb.

24. Jehova portio mea est, inquit anima mea, ideoque in eo sperabo.

Par. Chald.

Pars mea Dominus, dicit anima mea, idcirco illum expectabo.

Masora parva.

Ochil *sperabo*, tér legitur.

Shel. Iar.

Jehovah portio mea est inquit anima mea] Dominus portio est divisionis meæ. Justum igitur est ut sperem in eo.

Ab. Ezra.

Inquit] mihi sc.

Text. Heb.

25. Dominus bonus est expectantibus illum ; animæ quæ illum quræit.

Par. Chald.

Dominus bonus est iis qui expectant salutem ejus, animæ quæ quærit instructionem illius.

Ab. Ezra.

Quærit illum] sc : in veritate.

Text. Heb.

26. Bonus & sperat & silet ob salutem Domini.

Par. Chald.

Bonum est expectare & silere dum veniat redemptio à Domino.

Masora parva.

Tobh vejachil *bonus & sperat*, non extat alibi.

Shel. Iar.

Bonus & sperat & silet] Et, ante, sperat, redundat, sicut

cút in, *f* & Aiah & Anah, Bonum est ut speret homo, & sileat, & vigilet ob salutem Domini.

Ab. Ezra.

Vau, in Vejachel; est sicut *g* Phe *h* lene in lingua Arabica.

Text. Heb.

27. Bonum est homini ut ferat jugum in adolescentia sua.

Par. Chald.

Bonum est homini ut instituat animam suam, ad ferendum jugum præceptorum in pueritia ejus.

Bingnurau, *in adolescentia sua*; non legitur alibi plenè scriptum.

Ab. Ezra.

Iugum] Correctionis sc.

Text. Heb.

28. *Ut* sedeat solus, & sileat, ut ferat super se.

Par. Chald.

Sedeat per se, & sileat, & portet correctiones, quæ veniunt propter unitatem nominis Domini, quæ missæ sunt ad vindicandum in eum propter peccata levia, quæ peccavit in hoc mundo, usque dum parcat ei, & auferat eas ab illo, & recipiat *i* vultus pacificos in mundo futuro.

Masora parva.

Badhadh, *solus*; octiès legitur. Vejiddom, *& sileat*, non legitur nisi hoc solo.

Shel. Iar.

Sedeat solus] Cuicunque contigerint luctus & adversitas, sedeat solitarius, & prosperitatem expectet.

Et sileat] Expectationem significat, sicut in illo dicto Jonathanis, *l* Si sic dicant nobis, Manete.

Quia imposuit ei] Quia Dominus decretorum, decretum hoc in illum constituit.

Ab. Ezra.

Ut ferat super se] Jugum sc.

Text. Heb.

29. Imponat pulveri os suum, si fortè sit spes.

Par. Chald.

Imponat pulveri os suum, & prosternat se coram Domino suo, si fortè sit spes.

f Gen. 36.24

g *i. redundat ut Phé, &, sæpe apud Arabes.*

h *i. sine puncto tenuitatis, Arabes enim non habent P. sed pro ea litera vel Ph utuntur ut in phe & vel B. ut Baulus pro Paulus.*

i *Bib. Reg. legunt Agar Shelim mercedem perfectam.*

l 1. Sam. 14.9.

Masora magna.

Pihu, *os suum*; vigesies & bis legitur, & loca notantur in initio Cantici Canticorum

Masora parva.

Pihu, vigesiès & bis extat.

Ab. Ezra.

Incurvet se factori suo usque dum veniat pulvis in os ejus.

Text. Heb.

30. Det percutienti illum maxillam, plenus sit opprobrio.

Par. Chald.

Extendat genam percutienti illum, propter timorem Domini ignominiâ repletus sit.

Masora parva.

Jisbang, *plenus sit*; m Seducunt in eo.

Ab. Ezra.

Beth in Becherpah redundat, sicut in n Implevit me in amaritudinibus. *Text Heb.*

31. Quia non rejiciet in perpetuum Dominus.

Par. Chald.

Quia non projiciet Dominus servos ejus in seculum, ut tradat eos in manum eorum, qui illos oderant.

Masora parva.

Adhonai, *Dominus*; quaterdeciès in hoc libro legitur.

Shel. Jar.

Quia non rejiciet in perpetuum Dominus] Jdcirco bonum est silere.

Ab. Ezra.

Rejiciet] Spernet.

Text. Heb.

32. Nam si dolorem inferat miserebitur etiam secundum multitudinem miserationum ejus.

Par. Chald.

Sed si initio frangat posteà tamen redibit, & justorum miserebitur in multitudine bonitatis ejus.

Masora magna.

o Hoghah, *dolorem inferat*; tèr legitur: bis plenè scriptum & semèl p defectivè. & loca sunt, Quum amotus esset a via trita, 2. *Sam.* 20.13. q Quam afficit Jehovah mærore di-

æstû;

m *sc: qui voluunt legi visbang, ac si deesset vau, &c.*
n *Lam.* 3.15.

o *Bib. Bux. legunt Chouah pro Hoghah.*
p *i. sine vau.*
q *Deest in Bib. Bux. virgula nota distinctionis locorum post Hamsilah.*

æstûs iræ suæ. *Lam.*1.12. Nam si dolorem inferat, miserebitur etiam. *Lam.* 3.32. Et semèl, Quia Jehovah mæstitiâ affecit eam propter multitudinem. *Lam.*1.5. Non extat enim alibi cum Mappic in He. Exemplum primum defectivè scribitur.

Masora parva.

Hoghah, tèr legitur. Cherobh, *secundum multitudinem*; septiès legitur.

Shel. Jar.

Nam si dolorem inferat] Si homo dolorem in se inferat propter iniquitatem ejus, etiam postèa miserebitur secundùm multitudinem miserationum ejus. Hoghah *hic*, & vaijageh *v. seq.* significationem mæstitiæ habent.

Ab. Ezra.

Et miseretur] *i.* miserebitur, nam sic est mos linguæ. & fuit Jehovah mihi in Deum, *i. e.* erit *Gen.* 28.21.

Text. Heb.

33. Non enim ex animo affligit, aut contristat filios hominis.

Par. Chald.

Propterea quòd non affligat homo animam suam, nec superbiam e corde suo ejiciat, idcirco occasio datur, ut contingat calamitas filiis hominum,

Masora parva.

Vaijageh, *aut contristat*; non extat alibi.

Shel. Iar.

Non enim affligit] Et r dolore afficit filios hominum ex animo ejus & complacentia, sed iniquitas occasionem ministrat.

Ab. Ezra.

Ex animo ejus] Ex desiderio ejus. Vaijage] cum Aleph in fine prò He. Estque e conjugatione gravi ſ aucta. Sicut Haitse *educito tecum* t *Gen.* 8.17.

Dimidium libri ratione versiculorum.

Text. Heb.

34. Ut conterantur sub pedibus ejus omnes captivi in terra.

r *Perspicuum est hos duos Rabbinos legisse vaijage cum, Aleph pro He Mirum undè. Nam nec Masora notat, nec Biblia nostra sic legunt.*

ſ *Patet Rabbinos vocare Hiphil & Hophal conjugat. graves e vaijageh & Haitse; & ex Ab. Ezra in c. i. v. 5. Sed addunt, Aucta, ut distinguant a Piel.*

t *Ibi est Haitse pro Hotse: hic vaijageh pro vaijogeh.*

Par. Chald.

Ut deprimantur, ut subjiciantur pedibus ejus omnes vincti terræ.

u *Litura est in Bux. Bib. in Din judicii. Videtur esse Shen: sed in Bib. ven Parv. est Din.*

Shel. Jar.

Ut conterantur sub pedibus ejus] Propterea quòd non affligit è corde suo, ut sit afflictus quis sub pedibus ejus &c. Nequè ut pervertat judicium viri quis &c. neque ut subvertat quis hominem in judicio suo, hæc omnia Dominus non videt. *i. e.* non bonum videtur illi. neque ascendit in cor ejus ut ita fieret. Non videt *i. e.* non rectè factum est in oculis ejus, ut subverterent domus *u* judicii superna hominem in causa sua. Sicut, Quid vidisti quòd fecisti,&c. *Gen.*20.10.

Ab. Ezra.

Ledhacche, ut conterantur] Aleph in hoc verbo radicale est.

Text. Heb.

35. Ut pervertatur judicium viri coram facie Altissimi.

Par. Chald.

Et ut declinetur judicium viri pauperis e regione superioris.

Masora parva.

Gebher, *viri*; octodeciès legitur.

Ab. Ezra.

Verbum, declinavit, conjunctum voci judicium, idem est quod corrupit.

Text. Heb.

36. Ut subvertatur homo in causa sua: Dominus non videt.

Par. Chald.

Ut subvertatur homo pauper in contentione sua: possibile est ut in conspectu Domini non reveletur.

Masora parva.

Beribho, *in causa sua*; quatèr legitur. Adhonai, *Dominus*; quaterdeciès in hoc libro legitur.

Ab. Ezra.

Non videt] In sapientia ut ita esset.

Text. Heb.

37. Quis ille est qui dicit & fit, si Dominus non jusserit.

Quis

Par. Chald.

Quis est ille homo, qui dicit & evenit malum in mundo, nisi propterea quòd fecerint id quod jussi non fuerint ab ore Domini.

Masora parva.

Vattehi, *& fit*; non legitur alibi.

Shel. Iar.

Quis ille est qui dicit & fit; *&c. Ex ore Altissimi &c.*] Et si dicerem, Malum hoc in me a manu ejus non venit, per accidens in me cecidit; non est ita, sed tam in bonis quam in malis rebus, quis est qui dicit & fit, si Dominus non jussit, & ex ore ejus non processerit, sive bonum sit sive malum? At tum quid opus est ut lugeat homo vivens? Homo propter peccata sua, Vnusquisque vir lugeat propter peccata sua, quia ipsa sunt quæ malum in eum adducant.

Text. Heb.

38. Ex ore Domini nonne procedunr mala &bonum?

Par. Chald.

Ex ore Dei non procedit malum nisi per vocem cælestem innuentem, propter rapinas quibus impleta et terra, est quo tempore intendit decernere bonum in mundo, ex ore sancto ejus venit.

Masora magna.

Vehattobh quatèr reperitur & plenè scriptum. & facies quod rectum & bonum est in conspectu Domini, *Deut.* 6. 18. Quæso Domine recordare modò quòd ambulaverim &c. 2 *Reg.* 20. 3. Et similem locum vide. *Es.* 38. 3. Ex ore Domini nonne procedunt mala & bonum? *Lam.* 3. 38.

Masora parva.

Vehattobh, *& bonum*; quatèr legitur.

Text. Heb.

39. Cur queritur homo vivus? de peccatis suis *queratur* quisq;

Par. Chald.

Quare x divitias invenit homo ut peccet in diebus vitæ suæ? vir malus ad peccata sua?

x *Paraphr. Chald. derivat Jithonen, ab on in significatione divitiarum, non in signif. luctus.*

Masora parva.

Jithonen, *queritur*; non extat alibi. Chataau, *peccatis suis*; Lege Chataau cum Jod ante vau.

Ab. Ezra.

Jithonen est a radice ôn.

Text. Heb.

40. Jnvestigemus & scrutemur vias nostras, & ad Dominum revertamur.

Par. Chald.

Pervestigemus & inquiramus in vias nostras, & resipiscendo revertamur coram Domino.

Masora parva.

Venachcorah, *& scrutemur*; non extat nisi hoc loco. Venashubhah, *& revertamur*; septies extat Gnadh Jehovah, *ad Dominum* quinquies legitur.

Ab. Ezra.

Nacpesah, *investigemus*; est in conjugatione Cal.

Text. Heb.

41. Attollamus cor nostrum cum manibns ad Deum in cælis.

Par. Chald.

Elevemus cor nostrum mundum, & projiciamus rapinam & prædas e manibus nostris, & redeamus coram Domino Deo nostro, cujus divina præsentia est sursum in cælis.

Masora parva.

Nissa, *attollamus*; sexies legitur. Lebhabhenu, *cor nostrum*; quatér extat defectivè scriptum. Cappajim, *manibus*; non reperitur cum Camets & Zaceph. El el, *ad Deum*; non extat.

Shel. Iar.

Cum manibus] Ad nubes, ad cœlos. z Sicut dicitur *a* Et ecce nubes pavra quasi manus hominis ascendens. & sic, *b* Tegit lucem nubibus, & mystica interpretatio doctorum nostrorum est, Attollamus corda nostra in veritate, Deo sancto benedicto, sicut homo qui manus suas lauat in innocentia, qui projicit e manibus ejus omnem spurcitiem : quia *c* qui confitetur & deserit, misericordiam obtinebit : at qui confitetur & non deserit est sicut *d* tingens cujus in manu reptile *manet.*

Ab. Ezra.

Attollamus cor nostrum] Juxta sensum ejus loci Et accepit fercula. *Gen.*43.34.

y *Errat Masoa, nam el el est* Job. 15.13 *& citatur. in Mas. mag. hujus cap. in v* 64.

z *Forte Deithamar pro Deithamar, in Bib. Bux.*

a. *i.* Reg. 18 44. *sed ibi non est vehinneh & ecce, sed hinneh ecce.*

b Job. 36.32

c Prov. 28.13.

Text. Heb.

42. Nos peccavimus & rebellavimus, & tu non remisisti.

Par. Chald.

Nos rebellavimus, renuimus, & propterea quòd non reversi fuimus ad te tu non remisisti.

Masora magna.

Nachnu, *Nos*; tèr legitur & loca sunt. Nos omnes viri unius Filii *Gen.* 42.11. Transibimus armati. *Num.* 32.32. Nos peccavimus & rebellavimus. *Lam.* 3.42.

Masora parva.

Nachnu tèr reperitur.

Shel. Jar.

Nos peccavimus & rebellavimus] Hæc via nostra est ob figmentum malum.

Tu non remisisti] Quamvis remissio tibi placeat, quia sic est mos tuus.

Ab. Ezra.

e Aleph in Anachnu *nos* addititium est.

Text. Heb.

43. Texisti irâ & prosecutus es nos, occidisti neque pepercisti.

Par. Chald.

Obtexisti super nos in ira & persecutus es nos in captivitate, interfecisti, & non pepercisti.

Masora parva.

Saccothah, *texisti*; tèr legitur, quamuis non f sic scriptum. Lo chamalta, *neque pepercisti*; bis reperitur.

Shel. Jar.

Texisti irâ] Extrinsecus quasi sepem obduxisti iram. ut esset sepimentum inter te & nos, & nos eâ prosequeris.

Ab. Ezra.

Saecothah *est* e verbis geminatis.

Text. Heb.

44. Texisti te nube, ut non transiret oratio.

Par. Chald.

Texisti cælos nubibus tuis gloriosis eo fine ut non transeat ad te oratio nostra.

Masora parva.

Saccothah tèr legitur. Megnabhor, *ut non transiret*; septies legitur

d *Tingere solebant vermiculis Jnde Coccineus quia* κόκκος *fruticis granum appellatur in quo vermiculi nascuntur quibus panni coccinei tinguntur. vid Shel. Jar. in Es.* 1.18. *Hinc hebr. Tolang coccinum Tolaug vermiculus potest & legi. Sicut qui lavat & vermem in manu ejus tenet sc. legaliter purgari videtur & immunditiem retinet. Videtur esse Prov. Judaic: vid. Maim: san. pœn: c.*2. *figur.* 4.

e *vel legerant Anacnu tum, & notatur, quia versus deberet incipere cum Nun: vel a verbo Nacnu occasionem cepit indicandi Anacnu esse derivatum a Nacnu addito Alep.*

f *sc. cum He paragogic. in fine aut vau in medio.*

legitur [g] plenè scriptum in hac significatione.

Text. Heb.

g i. cum ‌ְ vau,

45. Purgamentum & rejectamentum posuisti nos in medio populorum.

Par. Chald.

Dispersos & desertos posuisti nos in medio populorum.

Masora parva.

Sechi, *purgamentum*; non extat, sed semèl legitur [h] Shechi *Incurva te*. Umaos, *& rejectamentum*; non reperitur nisi hoc in loco.

h sc. Es. 51. 23.

i Mishnah. vid not: in v. 16.

l Chichu pro sechu. vid. Bib. Ven.

m Ezech. 26. 4.

Shel. Jar.

Purgamentum & rejectamentum] Pituita illud est in lingua [i] Talmudica, [l] purgamentum & mucus qui puratur è medio pulmonis, & gutture exit.

Posuisti nos] Temporis præsentis interpretationem admittit.

Ab. Ezra.

Sechi] Ex eadem radice cum [m] Vesichethi, Et abradam pulverem ejus. Juxta sensum dispersionis.

Text. Heb.

46. Aperuerunt contra nos os eorum omnes inimici nostri.

Par. Chald.

Aperuere in nos os suum omnes hostes nostri capitales, ut decreta mala in nos decernant.

Ab. Ezra.

Putsu] i. e. Pathchu, aperuerunt.

Text. Heb.

47. Timor & fovea nobis evenit, vastatio & confractio.

Par. Chald.

Et terror & commotio nobis accidit ab [n] iis, tremor & fractura.

n adversariis sc. vel decretis v. priore memoratis.

Masora parva.

Hashsheth, *vastatio*; non legitur alibi.

Shel. Jar.

Timor & fovea] Cum præ timore fugimus, incidimus in foveam vastationis.

Hashsheth] Significationem vastationis habet. Instàr vastationis.

Ab. Ezra.

Hashsheth, sicut shoah vastatio. Quod & Aleph convenientèr indicat.

Text. Heb.

48. Rivis aquarum descendit ocnlus meus ob fracturam filiæ populi mei.

Par. Chald.

Instàr rivulorum aquarum diffluit oculus meus lachrymis ob confractionem congregationis populi mei.

Masora magna.

Palge majim *rivis aquarum* tèr legitur initio versiculorum, Rivis aquarum descendit oculus meus ob fracturam, *Lam.*3. 48. Rivis aquarum descendunt oculi mihi, quia non observant, *Psal.*119.136. Rivi aquarum cor Regis in manu Domini, *Prov.*21.1.

Masora parva.

Palge majim tèr legitur. Gneni *oculus meus* vigesiès noviès legitur.

Ab. Ezra.

Pelaghim sunt fluvii.

Text. Heb.

49. Oculus meus defluit, neque cessat, quia non sunt intermissiones.

Par. Chald.

Oculus meus distillat lachrymas, neque cessat a fletu, quia non est cessare qui faciat tribulationem meam, aut qui verbis consolatoriis me alloquatur.

Masora parva.

Haphugoth *intermissiones* non reperitur alibi o sic Scriptum.

o *Sc. cùm hateph pathach, & sine vau post Phe.*

Shel. Iar.

Quia non sunt intermissiones] Quia non sunt vices, vel & metaphora est neque transitus.

Ab. Ezra.

Cessat] Sensus est, non cessabit omninò oculus meus quamvis diù duret. Et He in Haphughoth est Hemanticum, ut Thau in Terumoth *oblationes.*

Text. Heb.

50. Donec prospiciat & videat Dominus è cælis.

Par. Chald.

Donec respiciat & videat afflictionem meam Dominus è cælis.

Masora magna.

Vejere *& videat* tèr legitur sine Pathach & Daggesh. Et loca sunt & videat & causam meam agat, 1 *Sam.* 24. 15. Donec prospiciat & videat Dominus è cœlis, *Lam.* 3. 50. Nam quis stetit in arcano Domini? *Ier.* 23. 18.

Masora parva.

Vejere tèr legitur sine Pathach & Daggesh.

Ab. Ezra.

Prospiciat] Quasi esset in cœlo fenestra ex qua prospiceret.

Text. Heb.

51. Oculus meus afficit animam meam propter omnes filias urbis meæ.

Par. Chald.

Fletus oculi mei malo afficit animam meam propter desolationem regionum populi mei, & inquinationem filiarum Hierosol. urbis meæ.

Masora parva.

Gneni *oculus meus* Vigesiès noviès legitur.

Shel. Jar.

Oculus meus afficit animam meam propter omnes filias urbis meæ] Jeremiah fuit è familia Sacerdotum, & dicit, Oculus meus lachrymis afficit, & inquinat faciem meam ob animam meam propter omnes filias urbis meæ.

p Job 16. 15. *Afficit*] Pollutionem significat, ut, *p* Et pollui cornu meum in pulvere.

Propter omnes filias urbis meæ] Familia mea flere debet pro omnibus familiis urbis, quia selecta fuit ad sanctititatem & cultum Dei sancti benedicti præ omni Israele.

Ab. Ezra.

Sunt qui dicant, Oculus meus ultimò afficit, & interpretantur Gnollah sicut, veluti *q* Gnolloth racemationes vindemiæ.
q Mic. 7. 1.
r Lam. 1. 22. At mea sententiâ venit ab eadem radice cum *r* Gnolel, Fac iis.

Text.

Text. Heb.

52. Sicut avem me ubique venantur hostes mei: sine causa.

Par. Chald.

Insidias ubique mihi straverunt quasi volucri sine causa hostes mei capitales.

Masora parva.

Tsodh *venando* non extat alibi plenè scriptum. Catstsippor *sicut avem* tèr legitur cum Pathach & Daggesh.

Ab. Ezra.

Sine causa] Cohæret cum ſ Hostes mei.

ſ *i. e. Qui me sine causa oderunt.*

Text. Heb.

53. Exciderunt vitam meam in fovea, & projecerunt lapidem in me.

Par. Chald.

Transiit in foveam vita mea, & lapide me obruebant.

Masora parva.

Caijai *vitam meam* non extat cum Camets Vaijaddu & *projecerunt* non legitur.

Shel. Jar.

Exciderunt in fovea vitam meam] i.e. In carcere. Tsamthu hìc significat ligaverunt, *t* Sicut Coarctatio nervorum. Præter crines tuos, *Cant.*4.1. Esretour *Gallicè*.

Et projecerunt lapidim in me] Super os putei. Sic fecerunt Danieli, quod Jeremiah spiritu prophetico vidit. Incluserunt in puteo vitam meam,& quamvis vitam meam in puteo inclusissent, ita ut non *u* potuerim ascendere ex eo, non satisfactum est tamen hoc modo animis eorum dum lapidem super me projecissent.

t *Fortè locus in Talmudo est, nam in Bib. non extat.*

u *Shecno ut non ille. Bib. Lux. Rectiùs Bib.Ven.Sheeni ut non ego.*

Text. Heb.

54 Exundant super caput meum aquæ, dixi, excisus sum.

Par. Chald.

Inundârunt aquæ super caput meum, dixi in sermone meo, excisus sum è mundo.

Masora parva.

Tsaphu *exundant* non extant alibi. Nighzarti *excisus sum* non legitur nisi hoc loco.

Shel. Jar.

Exundant aquæ, &c.] Quia quo tempore homo in aquas usque

usque ad lumbos descendat hucusque spes est. At si exundaverint aquæ super caput ejus tunc dicit, periit spes mea. Nec tamen ego ita procedo, sed clamavi, &c. Exundant aquæ, *i. e.* populi mundi.

Ab. Ezra.

Exundant] Quasi diceret inundabant. Ex eadem radice cum, *x* Quomodo Hetsiph inundare fecit.

x Deut. 11.4.

Text. Heb.

55. Invocavi nomen tuum Domine è fovea infima.

Par. Chald.

Nomini tuo Domine preces fudi è fovea inferiore.

Masora magna.

Tactijoth infima septiès legitur. Et loca sunt. Et dixit, Da mihi benedictionem, nam terram Australem dedisti mihi, *Iosh.* 15.19. Posuisti me in puteo infimo, *Psal.* 88.6. Quando descendere faciam te cum descendentibus in puteum, *Ezech.* 26.20. *y* Canite cæli quia Dominus fecit, *Es.* 44.23. Fili hominis lamentationem facito pro multitudine Ægypti, *Ezech.* 32.18. Ibi est Elam & omnis multitudo ejus, *Ezech.* 32.24. Invocavi nomen tuum Domine *e* fovea, *Lam.* 3.55.

y In loco Es. est Ronnu non Ronni, hic in Mas.

Masora parva.

Tactijoth septiès legitur.

Ab. Ezra.

Infimâ] Ex inferiore inferno.

Text. Heb.

56. Vocem meam exaudivisti, ne abscondas aurem tuam ad respirationem mihi dandam juxta clamorem meum.

Par. Chald.

Orationem meam acceptâsti in tempore illo, nunc quoque ne tegas aurem tuam a recipiendo precem meam, ut reficias me ob petitionem meam.

Masora parva.

Tanglem *abscondas* non extat alibi. Leraucathi *ad respirationem meam* non legitur nisi hoc loco.

Ab. Ezra.

Ad respirationem meam] Vt me respirare facias, aut tempore gemitus mei & clamoris mei.

Text.

Text. Heb.

57. Appropinquasti quo die invocavi te, dixisti, noli timere.

Par. Chald.

Appropinquare fecisti angelum liberationis meæ quo die preces ad te fudi, dixisti in verbo tuo, ne time.

Masora parva.

Carabhta *appropinquâsti* bis legitur. Ecraeca *invocavi te*, bis legitur.

Shel. Jar.

Appropinquâsti quo die invocavi te] Sic solitus z fuisti diebus pristinis ad me appropinquare in die invocationis meæ.

z Bib. Ven. & Bux. legunt hajithi fui, sed sensus requirit hajitha fuisti.

Ab. Ezra.

Propinquum te inveni.

Text. Heb.

58. Egisti Domine causas animæ meæ, redemisti vitam meam.

Par. Chald.

Contendisti Domine cum iis qui contentionem in animam meam excitabant, liberasti vitam meam è manibus illorum.

Masora parva.

Rabhta *contendisti* non legitur alibi. Adhonai quater deciès in hoc libro extat.

Shel. Iar.

Egisti Domine causas animæ meæ] In diebus præteritis.

Ab. Ezra.

Vbi ego contentionem habui tu contendisti Domine.

Text. Heb.

59. Vidisti Domine injuriam mihi illatam, judica causam meam.

Par. Chald.

Vidisti Domine perversitatem, qua in me perversè egerunt, judica causam meam.

Masora magna.

Mishpati *judicium meum* deciès & sexiès legitur. Et loca notantur in Cap. a 39. *Ezech.* & in *Psal.* 17.

a *Vid. not. in cap.* 2. v. 7. *cursit Tl pro Lt.*

Masora parva.

a Gnauvathathi *injuriam mihi illatam* non legitur alibi. Shophtah *judica* bis extat. Mishpati deciès & sexies reperitur.

Shel. Jar.

Vidisti Domine injuriam mihi illatam] In hac angustia qua injuriam mihi intulere hostes mei.

Iudica causam meam] Quemadmodum fecisti prius.

Ab. Ezra.

Injuriam meam] *i.e.* Injuriam quam *b* mihi intulêre.

b *Bib. Bux. loci, sed Bib. Ven: mag. edit. 2. li mihi, & sensus requirit.*

Text. Heb.

60. Vidisti totam vindictam eorum, omnes cogitationes eorum contra me.

Par. Chald.

Revelata coram te est tota vindicta eorum, omnis imaginatio eorum contra me.

Masora parva.

Machshebhotham li *cogitationes eorum contra me* non legitur alibi.

Ab. Ezra.

Vindicta eorum confidenter facta fuit & publicè.

Text. Heb.

61. Andivisti Domine opprobrium eorum, omnes imaginationes eorum contra me.

Par. Chald.

Auditum fuit coram te opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes illorum contra me.

Ab. Ezra.

Etiam opprobrium eorum manifestum est.

Text. Heb.

62. Labia insurgentium contra me, & meditationem eorum in me toto die.

Par. Chald.

Labia insurgentium in me, & commentum eorum contra me quotidiè.

Masora parva.

Vehegjonam *& meditationem eorum* non legitur nisi hoc loco.

Ab.

Ab. Ezra.

contra me] In malum meum.

Text. Heb.

63. Intuere ſedem eorum, & ſurrectionem, ego ſum cantilena eorum.

Par. Chald.

Seſſionem eorum & elevationem eorum inſpice, ego ſum canticum illorum.

Maſora parva.

Vechimatham & *ſurrectionem eorum* non extat alibi. *c* Manghinatham *cantilena eorum* non eſt alibi.

c Deeſt nota Maſor ſuper Manghinatham in Bib. Bux.

Ab. Ezra.

Manghinatham idem eſt cum Neginatham, & Mem eſt addititium.

Text. Heb.

64. Redde illis mercedem Domine juxta opus manuum ſuarum.

Par. Chald.

Redde illis retributionem malam Domine juxta opera manuum ſuarum.

Maſora magna.

Taſhibh *redde* deciès legitur. Et loca ſunt, cave tu ne *d* reducas filium meum illuc, *Gen.* 24.6. Reſtitues ei pignus, *Deut.*24.13. Sapientes principum fœminarum ejus reſponderunt ei, *Iudic.*5.29. Et quomodo avertes faciem ducis unius, 2 *Reg.*18 24. Et ſimile, *Eſ.*36 9. Aciem quoque gladii ejus retro vertiſti, *Pſal* 89.43. Cur retrahis manum tuam, & dextram tuam? *Pſal.*74.11. Quod convertis ſpiritum tuum in Deum, *Job* 15.13. Si averteris a ſabbatho *e* pedem tuum, *Eſ.*58.13. Redde illis mercedem, *Lam.*3.64.

d In Bib. Bux. hic eſt Taſhubh. pro Taſhibh. vid. Bib. Ven. & locum Gen.

e Eſt in Bib. Bux. pedes tuos, ſed non in Eſaia. Fortè addit Maſora Jod pro ſegol.

Maſora parva.

Taſhibh deciès legitur.

Ab. Ezra.

Gemul *mercedem*] Idem eſt in forma conſtructa, & abſoluta.

Text. Heb.

65. Dato illis cordis abjectionem, maledictionem tuam in illos.

Par.

Par. Chald.

Da illis contractionem cordis, & defatigatio tua fatiget eos.

Masora parva.

Meghinuath *abjectionem* non extat alibi. Taalathca *maledictionem tuam* non legitur nisi hoc loco.

Shel. Jar.

Abjectionem cordis] Confractionem cordis. Sicut *f* dicitur *g* Dedam te O *Israel* ! *h* Qui tradidit hostes tuos in *i* manum tuam. Interpretatio alia, Meghinnath lebh est obturatio cordis, angustia & gemitus, quod erit ut scutum ante cor eorum. At qui locum interpretatur in significatione Tugah & Jagon laboris & molestiæ errat, quia Nun non potuit incidere in Meghinnath; nam Nun in Jagon non est radicale, sed sicut Nun in Hamon *multitudo* ab eadem radice cum; *l* Tumultuârunt Gentes, Hamu. Et sicut Nun in calon *ignominia* è radice Nictah *vilis redditur*. Et sicut Nun in Tsijon *Sion* à Tsijah *Siccitas*. Et sic Nun in Shibbaron *fractio* à Shabhar *fregit*, Sic Shimmamom *desolatio*, Shiggagnon *amentia*.

f *Heb. Deith omer, est dicens, vel dath omer juxta morem dicentis.*
g Hos. 11.8.
h Gen. 14 20.
i *In Bib. Bux est in manus, sed non rectè. vid. not. in v. 64.*
l Psal. 46.6.

Maledictionem tuam] Eadem significatione cum, *m* stulti effecti sunt principes Zoan.

m Es. 19.13.

Ab. Ezra.

Meghinnath] Sunt qui dicant quód Daggesh in Nun addititium sit, & quod sit ex eadem radice cum Miggen *n Tradidit* hostes tuos. Juxta formam Achilah *cibus*. At videtur mihi esse ab eadem radice cum Ganon, *o* Defendendo quoque liberabit.

Taalathca] è radice Alah. *Execratus est*. Et Thau additur, sicut in Taanathah *p In occasione ejus* quis potest avertere eam?

n Gen. 14.20.
o Es. 31.5.
p Jer. 2.24.

Text. Heb.

66. Persequere in ira tua, & perde eos ne sint sub cœlis Domini.

Par. Chald.

Persequere eos irâ, & vasta eos ne sint sub cœlis excelsis Domini.

Masora parva.

Vethashmidhem *& perdes eos* non extat, semel autem legitur

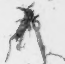
gitur *q* vattashmidhem. Sheme Jehova *cœlis Domini* non legitur nisi hoc loco.

q In Bib. Bux. Deest Pathach sub Vau. vid. Bib. Ven. locus alter est. Es.26.14.

Ab. Ezra.

cœlis Domini] Pro cœlis *r* tuis, quemadmodum, Et ad Mosen dixit, Ascende ad Dominum.

r Hic est Domini pro tuis, ut Exod.24.1. *Dominum pro me.*

Expositio sensum versuum exprimens.

1. *Ego vir sum*] Recenset Lamentationis author, quòd hostis erat, qui percusserat eum virgâ furoris.

2. Et exire fecit eum in captivitatem in tenebris, ita ut lucem expectare non posset.

3. Et quavis horâ reversa est manus ejus & percussit eum.

4. Et præ multitudine plagarum contrivit carnem & pellem ejus, & fracta fuerunt ossa ejus.

5. Et postea ædificavit contra eum ædificationem, & caput ejus circundedit.

6. Et ille habitat in tenebris.

7. Et ibi circumsepsit illum, & pedes ejus compedibus.

8. Et si clamaret, clamor ejus auditus non fuit.

9 Et ibi circumsepsit eum, ut desperaret, & semitas quas novit, avertit.

10 Thereà malum aliud erat, quòd ursus venit ad eum, idque è via quam non cognovit.

11. *Vajphashshechem*] Paraphrastes Caldæus interpretatur, *s* Et in frusta discidit Samuel uphashshac. Et Shomem *desolatum* quia quicunque vidit eum, Jashom. *i. e.* obstupefactus fuit. Et sic, *t* abominationem quæ desolationem affert. Et, *u* abominationem desolationem inferentem. Vno loco Meshomem, alio Shomem.

s 1 Sam.15.33. *t* Dan.11.31. *At ibi est Hashshiccuts non shiccuts ut in hoc loco citatur in Bib. Bux.* *u* Dan.12.11.

12 Et è longinquo hostis sagittam in eum misit.

13 Et venerunt sagittæ in renes ejus, qui tecti sunt adipe.

14 Et reversus est ut ludibrio haberetur.

15 Et pro pane & aqua, amara & absynthium habebat.

16 Et fracti sunt dentes ejus lapidibus, ita ut non potuit edere, & implevit os ejus cinere. Aut juxta sensum, *x* Pulverem quasi panem.

x Psal.102.9.

17 Quasi non sensisset, sed oblitus esset boni.

18 Neque esset ei spes videndi boni ampliùs.

19 Quia semper recordatur afflictionem suam qua afflixit eum hostis, absynthium & cicutam : & hæc sunt amara vico panis.

20 Sunt qui dicant, quòd sensus sit, Recordando recordatur.

21 Hæc est consolatio, quam reddam animæ meæ, quando meditabitur anima mea.

22 Quòd finis non sit misericordiæ divinæ.

23 Rectum est ut *Novæ* referatur ad *compassiones* ejus. Quia multa est misericordia tua. *i.e.* magna, sicut, *y* unicuique Domino domus suæ. Aut in significatione multitudinis.

y Esth. 1. 8.

24 Et ipse fuit portio mea à diebus antiquis præ omnibus Dijs.

25 Et scio eum benefacturum omnibus sperantibus in illum.

26 Bonum est ut ferat qui Dominum quærit, & expectet & silens maneat ob salutem Dei, juxta sensum ejus loci, *z* Requiesce in Domino, & patienter eum expecta. Et sicut, *a* Manete dum accedamus.

27 *In adolescentia sua*] Fortè adolescens fuit, qui Lamentationes composuit, quando in captivitatem abductus fuit : aut cor iuvenile assumpsit.

28 *Vt ferat* cohæret cum, *jugum*, quod nuper præcesserat.

29 Vt humilitèr se in pulverem deijciat.

30 *Det*] Voluntariè sc.

31 Sunt qui dicant, Reijciet *i.e.* oblivifcetur. Et hoc verum est. Et probatur è ver. 17. Et oblita est pacis anima mea.

32 Tantummodò dolore afficit ut misereatur.

33. *Ex animo*] Non ascendit in cogitationem ejus.

34. Assimilat Deum in cœlo sedenti, & filios hominum vinctis in terra inclusis in carcere *b* rotæ.

35. *c* Vt pervertat judicium, quia excelsus est, & faciat voluntatem suam inter habitantes inferiùs.

36 Hi tres versus cohærent, & sensus, *Non videt*, est, *Non est*, nam quicquid est, Deus videt.

37 Si ita sit quis decernere potest decretum de filijs hominum, si Deus non præceperit ? Et sensus est, *non decreverit.*

z Psal. 37. 7.
a 1 Sam. 14. 9.
b *Sc. ubi rotâ cruciantur homines*, Prov. 20. 26. *Vel, in carcere orbis, terrarum sc. est enim terra in Text Heb. vel i. e. rotundo*, Gen. 39. 20.
c *Sensus est, Deus non affligit, ut pervertat judicium, vel ut faciat quod velit, quia altissimus est, & quæ vult potest. Confer paraphrasin cum textu, non hæc verba cum præsedentibus.*

Et

Et ſic dicitur, Nam ipſe præcepit, & creata ſunt, *Pſal.* 148. 5.

38 *d* Deus non decernit malum aut bonum de operibus, ſed illa ſunt in poteſtate hominis.

d Judaicum commentum.

39. Si ita ſit, cur queritur ? in locutione ſc. Et ſic, ſicut queritantes, *Num.* 11. 1. Quod probatur è ſequentibus, Et audivit Dominus.

40 Tantummodò ſcrutetur homo vias ſuas.

41 Cor ſuum in ſacrificium cum manibus ſuis offerat, aut, Sit cor ejus elevatum cum manibus ejus.

42 Confiteatur Jſrael, quòd non reverſi ſint ad Dominum, & quòd ideò non remiſit.

43 Poſuiſti tabernaculum iræ ſuper nos, ita ut non videamus quo fugiamus, tu enim nos perſequeris.

44 Similitudine indicat, quaſi nubes ſepararet inter orationem & Deum.

45 Diſperſio cum contemptu.

46 *Aperuere os ſuum*] Subſannantes.

47 Sicut timet aliquis, cum fovea ante eum ſit, & ſubitò incidit, & ecce vitæ deſtructio ſequitur, & corpus in fovea confringitur.

48 Verba ſunt lamentantis.

49 Perpetuò flet.

50 Dum videat Deus rivos aquarum, qui deſcendunt ab oculis meis.

51 Valdè contabuit oculus meus ob luctum animæ meæ præ omnibus filiabus urbis meæ, quia mos erat mulierum flere.

52 Et omnis hic fletus fuit, quia ego ut volucris, captus fui.

53 Et poſitus fui in puteo, & poſuerunt lapidem magnum ſuper os putei : aut lapidem in me projecère, ut ſcirent, an viuus eſſem.

54 Neque erat puteus vacuus, ſed aquâ plenus.

55 Et ſi puteus propinquus fuiſſet, conſolationem recepiſſem : at in profundo fuit.

56 Scio tamen, quod tu O Deus audiviſti vocem *d* meam, etſi in profundis ſim.

d Bib. Bux. cælo vocem ejus, ſed cœli vocem meam requirit loci ſcopus.

57 Nam ab antiquo inveni te propinquum, quo tempore ad te clamavi.

58 Et multis vicibus contendisti mea causâ.

59 Quandoquidem vidisti tu perversitates, quas fecerunt
e in me, recipe judicium meum.

60 Quod in corde eorum est: etiam verba illorum audies.

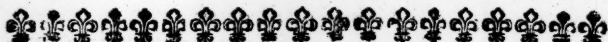
61 Cum sedeant, aut surgant, semper canunt de calamitate
mea.

62 Secundum opera eorum (nam me puteo incluserunt)
fac iliis.

63 *Meghinnath lebh*] Occultationem in corde, ut non
prævideant hæc, quæ in eos facturus es.

64 Persequere eos irâ tuâ, ut eos apprehendat, & perdat.

e *Bib. Bux. licac* fine sensu *pro li,cac in me, recipe.*

Caput Quartum.

Text. Heb.

1 QUomodo obscuratur aurum? *quomodo* mutatur aurum purissimum? *quomodo* diffunduntur lapides Sanctuarii in culmine omnium platæarum?

Par. Chald.

Quomodo caligat aurum domus Sanctæ? *quomodo* mutatur splendor selectus palatiorum? *quomodo* effunduntur margaritæ sanctæ in capite omnium platearum?

Masora parva.

Ecah *quomodo* deciès septiès legitur. Jishua *mutatur* non extat alibi. Haccethem hattobh *aurum purissimum* non legitur nisi hoc loco. Tishtaphecua *diffunduntur* non reperitur alibi. Brosh *in capite* trigesiès quinquiès legitur.

Shel. Jar.

Quomodo obscuratur aurum] Lamentatio hæc Josiæ causâ prolata fuit, sicut dicitur in libro *a* Chronicorum, *b* Annon scriptum est in libro Lamentationum? Et cum eo Lamentione ista reliquos filios Sionis conjunxit.

a *Sc. lib.* 2. *c.* 35.*v.*25.
b *Locus mixtus* 2 Chron.35. 25 & 2 Reg. 23.28. *Memoriæ lapsus Rabbinis nimis familiaris est.*

Obscuratur

Obſcuratur] Caligat. Sicut interpres Chaldaicus *Lev.* 13. 6. interpretatur Gnamah pro Chehah caligavit.

Aurum] Facies externa ſplendida ſicut aurum.

Mutatur] A colore ſuo alteratur.

Aurum inſigne] Univerſi paratus aurei delectabiles, qui ornamento inſerviunt, monilia vocantur.

Lapides ſanctitatis] Liberi qui ſplendent, ſicut lapides pretioſi. Et interpres myſticus ait, omnem diſtillationem ſanguinis qui exiit è Joſia è ſingulis ſagittis, quas in eum inflixere, Jeremiam ſepeliviſſe in loco ſuo : & idcirco exclamat ille, effunduntur lapides ſanctitatis.

Ab. Ezra.

Quomodo obſcuratur] Sunt qui dicant obſcuratur. *i. e.* obtenebratur. Interpretatio. Et ecce caligat plaga, *Lev.* 13. 6. eſt obſcuratur plaga. At mihi videtur reſpondere illi loco, *c* non operuere eum. Eſtque juxta formam, *d* Panis Judae comminuetur. *c* Ezech. 31. 8. *d* Eſ. 28. 28.

Jiſhria *mutatur* eſt ex eadem radice cum ſhanim *amri.*

Text. Heb.

2. Quomodo pretioſi filii Sionis auro nitido æſtimandi vaſis teſtaceis ſimiles reputantur, operi manuum figuli ?

Par. Chald.

Filii pretioſi Sionis quorum formæ ſimiles erant auro puro, quomodo populi polluti deſcendere fecerunt eos de lectis ſuis ut intuerentur eos, ut parerent uxores eorum filios pulchros juxta pulchritudinem illorum ? At jam reputantur lagenis ſimiles teſtaceis operibus manuum figuli.

Maſora parva.

Hamſullaim æſtimandi non extat alibi. Ecah *quomodo* deciès ſeptiès legitur.

Shel. Jar.

Auro nitido æſtimandi] Laudati & æſtimati ſicut aurum nitidum. Videns eos dixit, aſpicite formam horum juxta colorem auri nitidi. Et ſic *e* auro Ophir taxari non poteſt, *f* Auro puro non taxatur *g* Extollite eum qui ſuper cœlos equitat. Hæc omnia laudem & æſtimationem ſignificant. *e* Job 28. 16. *f* Job 28. 19. *g* Pſal. 68. 4.

Vaſis teſtaceis] Cadis teſtaceis in quibus vinum ponunt, Sicut *h* lagenas vini. *i* Et lagenas eorum diffringent. *h* 1 Sam. 28. 18. *i* Jer. 48. 12.

Ab.

Ab. Ezra.

Aleph in Hamſullaim eſt pro He radicali, nam He quieſcens in medio dictionis non reperitur.

Text. Heb.

3 Etiam *l* Balænæ mammam extrahunt, catulos ſuos lactant: filia populi mei crudelis evaſit, ſicut ſtruthiocameli in deſerto.

l *Balenæ enim mammas habent, & catulos lactant. Vid. Plin. Nat.Hiſt. l. 9. c. 8. Delphini (inquit) pariunt catulos, nutriunt uberibus ſicut balæna.*

Par. Chald.

Etiam filiæ Iſraelis delicatæ filiis populorum, qui baſiliſcis ſimiles erant, mammas ſuas extraxere: & pueri congregationis populi mei traditi ſunt crudelibus, matres eorum quoque pro iis lugebant, ſicut ſtruthiocameli in eremo.

Maſora magna.

Tamim lege Tannim *Balæna* mammam extrahunt. Eſt autem unum è ſeptem paribus, quæ ſcribuntur & non leguntur cum Nun. Et loca notantur in *m* 2 *Sam.*cap.21.

m *Non eſt ibi hic locus ſed pro eo ſubſtituitur,* Job 38. 1. *At in Maſora Mag. in* 2 Chron. 11. *reperitur hic locus & ille Jobi omittitur. Hic ergo errat Maſora.*

Maſora parva.

Tamim lege Tannim. Cai gnenim *ſicut ſtruthiocameli* diviſim ſcribitur, ſed conjunctim legitur.

Shel. Jar.

Etiam Draco] De Draconibus interpretatur quia mentio fit de crudelitate in textu: at neſcimus utrum hi mammas habent, necne? quamvis ferum animal ſit.

Mammam extrahunt] Simulac videt filium ſuum procùl venientem famelicum, extrahit ubera ejus è receptaculo ſuo, quo leguntur ubera ejus, educit, inquam, ea è medio receptaculi, quamvis non videat ea filius utpote quæ tecta ſunt, & ſuper dorſum jacet, ſic catulos ſuos lactant.

Filia populi mei crudelis evaſit] Vident filios ſuos propter panem exclamantes, nec ullus eſt qui illis extendat, quia vita eorum illis charior eſt quàm vita filiorum præ vehementia famis.

Ab. Ezra.

Extrahunt] Sicut, *n* Et extrahet calceum ejus.

n Deut. 25.9.

Text. Heb.

4. Hæret lingua ſugentis palato ejus præ ſiti: parvuli panem petiere, non erat, qui iis partiret.

Par.

Par. Chald.

Adhæsit lingua infantis palato ejus præ siccitate : parvuli panem petiverunt, non erat qui illis extenderet.

Masora parva.

Poresh *qui extenderet* bis legitur, semèl defectivè scriptum, & semèl plenè.

Ab. Ezra.

Leshon *lingua* est masc. & fœm. generis.

Qui partiret] Sicut, *o* dividere famelico. Est autem frustum panis fractum. *o* Es.58.7.

Text. Heb.

5. Qui delicias comedebant, in platæis desolati sunt : coccino educati stercoraria avidè amplectuntur.

Par. Chald.

Qui delicias priùs comederant, in platæis desolati sunt : qui colore coccineo *induti* crescebant, stercora amplexi sunt.

Masora magna.

Lemagnadhannim *delicias*, non extat alibi nisi hic, Comedentes delicias. At semèl legitur Magnadhannim *p* Et dabit, delicias *q* animæ tuæ. Nec extat *r* Mognadhah *festum solenne ejus*, nisi ubi dicitur, Et cessare faciam lætitiam ejus universam, festa ejus &c. Nec lemognadhah *tempore suo* extat nisi eo loco, *t* Et observabis statutum hoc &c.

p Prov.29.17.
q *In lenaph sheva. Jod redundat nisi sit index Segol. in Fib. Eux.*
r *Qui Magnadhannim & Mognadhah sono similia sunt, notam hanc addit Masora.*
s Hos.2.11.
t Exod.13.10.

Masora parva.

Lemagnadhannim non legitur nisi hoc loco. Hacmunim *educati* non extat alibi defectivè scriptum Chibbechu *avidè amplectuntur* bis extat.

Shel. Iar.

Coccino educati] Vestibus coloratis. Educati sc. sicut dicitur *u* Et educavit Hadassam. *u* Esth.2.7.

Stercoraria] Fimi aggeres : sedebant foris super sterquilinia.

Ab. Ezra.

Qui comedebant] Qui se oblectabant. *x* Exod.39.3.

Coccino] Sicut *x* coccino dibapho.

Text. Heb.

6. Et supplicium peccati filiæ populi mei maius est pœnâ peccati Sodomæ : quæ quasi momento subversa fuit, neque manserunt super eam manus.

Par.

Par. Chald.

Et multiplicatum est peccatum congregationis populi mei præ peccato Sodomæ, quæ subversa est quasi horâ : & non manserunt in ea prophetæ, qui prophetarent, ut illam reducerent per resipiscentiam.

Masora parva.

Hahaphucah *subversa fuit* non extat alibi, sed semèl legitur Haphucah. Raghang *momento* non legitur cum Camets nisi hoc loco.

Shel. Jar.

Et majus est supplicium &c.] Vindictam eorum super eos futuram arguit, quia maius fuit peccatum eorum quàm Sodomæ.

Quæ quasi momento subversa fuit] Ecce enim angustia Sodomæ protracta non fuit : quasi uno momento subversa fuit.

Neque manserunt super eam manus] Manus inimici, nam manibus angelorum subversa fuit. Hoc autem colligitur ab interpretibus mysticis, non est enim fundatum super sensum literalem.

Ab. Ezra.

Calu est è significatione Cajil *robur*. Et alii dicunt quod sit sicut, y In caput impiorum cum dolore irruet.

y Jer. 23. 19.

Text. Heb.

7. Nive puriores erant Nazaræi ejus, lacte candidiores : corpore rubebant vultu plùs quàm carbunculi, Saphiro politi erant.

Par. Chald.

Erant Naziræi ejus puri magìs quàm nix, lacte molliores erant : rubebant plùs quàm rubini, & sicut Saphirus erant vultus eorum.

Masora magna.

Zaccu *puri erant* tèr legitur, & loca notantur in *Iob* 15. Nezireha *Naziræi ejus* bis extat. Et loca sunt. Neque vindemiate uvas intermissarum vinearum ejus, *Lev.* 25. 11. Nive puriores erant Naziræi ejus, *Lam.* 4. 7. Mecalabh *lacte* tèr legitur. Et loca notantur in *Es.* 28.

Masor.

Masora parva.

Zaccu tèr extat. *Nezireha* bis legitur. Tsacu *candidi erant* non extat alibi. Adhmu *rubebant* non legitur nisi hoc loco. Gizratham *polities eorum* non alibi reperitur.

Shel. Iar.

Puri erant Nazirai ejus] *i. e.* Principes ejus, sicut Nezer *corona*. At ego dico Naziræi ejus dicuntur simplicitèr qui comam eorum nutriebant, & eò formosiores erant. Et respondet *Filia mea* (versu priore.)

Corpore præ carbunculis rubebant] Quorum vultus præ carbunculis rubebat, & polities eorum fuit sicut Saphirus, aspectus eorum carbonibus nigrior est.

z *Præ nigredine*] *i.e.* Carbone.

Gnetsem *corpore* significationem habet aspectus, sicut, *a* & quemadmodum corpus cœli in puritate sua. Couleur in lingua *b* idolatrica.

Ab. Ezra.

Præ nive & præ lacte] Res eadem duplicatur variis verbis. Et sic Saphirus idem significat quod carbunculi. Et sic est sensus ejus. Præ in præ carbunculis trahit seipsum & alterum secum, sicut A in à deo patris tui, *Gen.* 49.25. quasi diceret, politi sunt præ Saphiro. Sic pavimentum, *i. e.* quasi pavimentum, *Exod.* 24. 10. ut testatur dictio præcedens, *Sicut opus*. Et *lapis* in loco altero, sc. *Ezech.* 1.36.

Text. Heb.

8. Forma eorum carbone nigrior est, in platæis agniti non fuere : cutis eorum ossibus adhæsit, arida facta est sicut lignum.

Par. Chald.

Obtenebratus est aspectus eorum præ nigredine captivitatis, non sunt cogniti in platæis : hæsit pellis eorum ossibus, arida fuit sicut lignum.

Masora magna.

Casthac *nigra est* quatèr legitur in significatione tenebrarum. Et loca notantur in *Iob. c* 1.8.

Masora parva.

Casthac quatèr extat. Mishshechor *præ carbone* non extat *e* plenè scriptum. Tooram *forma eorum* non legitur alibi.

z *Transponuntur hæc verba è v. seq.*

a Exod. 24. 10.

b *Vid. not. in c.* 1. *v.* 8.

c *Hoc est quod Græci vocant* ἀπὸ τȣ͂ κοινȣ͂. *Sensus est præ repetendum esse è priore dict. Vt ab omnipotente in loco Gen. quia, A Deo præcessit, & sicut pavimentum in loco, Exod. quia sicut opus præcessit, quod. & ex Ezech patet, ubi lapis additur Saphiro. Indè probatur thronum non esse è Saphiro, sed similem Saphiro,*

d *In Bib. Bux. est.* 88. *pro* 18.

e *i. e. Cum Vau.*

phadh *adhæsit* non reperitur nisi in hoc loco. Cagnets *sicut lignum* tèr legitur.

Shel. Jar.

Adhæsit] Corrugata & conjuncta fuit. Non extat similis phrasis.

Ab. Ezra.

Præ carbone] Plus quam ipsa nigredo quæ ibi est.

Tsaphadh] Sicut dabhac adhæsit. Extat autem tantùm in hoc loco.

Text. Heb.

9. Occisi gladio statu meliore sunt, quàm occisi fame : nam diffluunt hi transfixi proventibus agrorum meorum.

Par. Chald.

Fœliciores erant interfecti gladio, quàm interfecti fame, quia illi gladio interfecti diffluxerunt : ubi hi transfixi fuerunt in ventribus eorum eò quòd ederunt de proventu terræ, & fame inflatorum venter cibo fractus est.

Masora magna.

Shehem *nam hi* bis legitur. Et loca sunt, superârunt me, *Cant.*6.5. Diffluunt transfixi. *Lam.*4.9. Jazubhu *diffluunt* & vajazubhu quatèr extant in hac significatione plenè scripta. Et loca sunt, Nam diffluunt hi transfixi, *Lam.*4.9. Ecce percussit rupem ita ut effluxerint, *Psal.*78.20. Aperuit rupem, & aquæ effluxerunt, *Psal.* 105.41. Et fidit rupem, & aquæ effluxere, *Es.*48.21. Hucusque sunt verba Masoræ. *f* Et in Masora posteriore traditur, Jazubhu bis legitur defectivè scriptum, at nullum locum adducit præter hunc. Nam diffluunt hi transfixi. Et in *Psal.*78. docemur ibi juxta sententiam Masoræ, Vaijazubhu bis plenè scribitur. Et docemur illos locos esse *Psal.*78. & *Psal.*105. Et sic traditur in omnibus libris uno excepto, ubi illud Esaiæ vaijazubhu plenè scribitur post, Et fidet rupem. Quod cum ita sit, nobis ideò dicendum est, quòd locus ille Esaiæ, & hic in hoc libro defectivè scribantur. Reverà enim in omnibus libris iste locus hujus libri defectivè scribitur. Et quod ad alterum attinet *Es. sc.* in uno libro *tantùm* invenimus, Tèr plenè scribitur. Et adducit illud, *Es.* & illa loca *Psal.* Hoc igitur cum ita sit, quod priùs dictum fuit in Masora, Quatèr plenè reperitur scriptum.

f Sequentia sunt verba Rab. Jacobi, ideoque virgulis superiùs notantur. vid. clavem. Mas. in עבר.

ſcriptum in hac ſignificatione, controverſiam magnam admittit.

Maſora parva.

Shehem bis legitur cum duobus accentibus. Jazubhu *g* tèr reperitur defectivè ſcriptum. Medhuccarim *transfixi* bis extat.

Shel. Jar.

Nam diffluunt hi transfixi, &c.] Interfecti fame inflati fuerunt odore proventuum terræ, quia hoſtes aſſabant carnem ſuper herbas extra murum, & odor collectus fuit in intimis eorum qui fame peribant, & venter eorum diffiſſus fuit, & fimus eorum effluxit. Et ecce hæc mors magis ſordida fuit, quàm mors eorum qui gladio periere.

Tranſfixi] Diffiſſi. Tam de inflatione famis, quàm de diſſectione gladii hæc vox uſurpatur *h*.

Ab. Ezra.

Nam diffluun hi] At illi transfixi ſunt.

Text. Heb.

10. Manus mulierum miſericordum natos ſuos coxerunt: fuere illis in cibum in fractione filiæ populi mei.

Par. Chald.

Manus mulierum quæ fuerant miſericordes in pauperes, coxere adoleſcentulos proprios . cibus eorum fuere in die confractionis, qua confracta fuit congregatio populi mei.

Maſora parva.

Racamanijoth *miſericordium* non extat. Lebharoth *in cibum* non extat alibi plenè ſcriptum.

Shel. Jar.

In cibum] In alimentum, ſicut, non comedit cum iis panem, 2 *Sam.* 12. 17. ut edere facerent Davidem, 2 *Sam.* 3.35.

Ab. Ezra.

Ad comedendum] Ex eadem radice cum *i*, ut edere facerent Davidem. Sunt autem è *l* duabus conjugationibus.

Text. Heb.

11. Conſummavit Dominus iram ejus, effudit æſtum indignationis ſuæ: & accendit ignem in Sione, & comedit fundamenta ejus.

g *Maſora parva contraria eſt magnæ. Fortè neutra vera eſt. Vid. R. Jacob. in fine Maſ. mag.*

h *In Bib. Ven. par. nota eſt quam Bux. omiſit in hæc verba.* E proventibus terræ] *E radicibus et herbis quas collegerunt fuit, multitudo fimi eorum et putrefactionis, ubi & dabh pro zabh quo verbo utitur Shel. Jar. not. priore.*

i 2 Sam. 3. 35.

l *Vox una eſt in Cal. altera in Hiphil.*

Par. Chald.

Complevit Dominus iram ſuam, effudit ſuper Hieroſol. robur furoris ejus : & aſcendere fecit in flamma ignem in Sione, qui comedit fundamenta ejus.

Maſora parva.

m *i. e. Semèl ſine vau, & ſemel cum vau.*

Vaijatstſeth *& accendit* non extat alibi. Jeſodhotheha *fundamenta ejus* bis extat, ſemèl *m* defectivè ſcriptum, & ſemèl plenè.

Shel. Iar.

Conſummavit Dominus iram ejus] Quæ in eo tot annos arſit, nunc eam conſummavit vindictam de iis ſumens.

Ab. Ezra.

Confert iram igni.

Text Heb.

12. Non credidiſſent reges terræ & omnes habitatores orbis : quòd hoſtis aut adverſarius intra portas Hieroſol. veniret.

Par. Chald.

Non crediderunt regna terrena, & omnes habitatores mundi introiturum Nebuchadnezzarem impium, aut Nebuzaradanem hoſtem capitalem ad occidendum populum domus Iſraelis in portis Hieroſol.

Maſora parva.

n *i. e. Sine vau.*

Vecol *& omnes* lege col. Jabho *veniret* non extat alibi in hoc libro *n* defectivè ſcriptum. Veojebh *aut adverſarius* bis extat.

Ab. Ezra.

Orbis eſt locus mundi habitabilis.

Text. Heb.

13. Propter peccata prophetarum ejus, iniquitates ſacerdotum ejus : qui juſtorum ſanguinem in medio ejus fuderunt.

Par. Chald.

Reſpondit menſura judicij, & ſic dixit, Non evenit hoc omne niſi propter peccata prophetarum ejus, qui prophetiam falſam iis prædicabant, & ob iniquitates ſacerdotum ejus, qui aromatum ſuffitum idolis offerebant, & illi occaſionem effundendi

dendi ſanguinis juſtorum in medio ejus dederunt.

Shel. Jar.

Propter peccata prophetarum ejus] Falſorum ſc. evenit ei hoc malum. *Ab. Ezra.*

Sanguinem juſtorum] Sanguinem uniuſcujuſque juſti, Sicut, *o* In corde ſapientûm.

Text. Heb.

14. Cæci errabant in platæis, ſanguine polluti fuerunt: ita ut non potuerint tangere veſtinenta eorum homines.

Par. Chald

Diſſipati ſunt cæci in platæis, inquinati fuerunt ſanguine occiſorum gladio: & quia non potuerunt videre, veſtimentis illorum appropinquabant.

Maſora parva.

Neghoalu *polluti fuerunt* bis legitur. Bilbuſhehem *veſtimenta eorum* non extat alibi *p* defectivè ſcriptum.

Shel. Jar.

cæci errabant in platæis] Quando cæci ambulavere in platæa, errabant, & pedes eorum dimiſſi ſunt in ſanguinem interfectorum, quos impii interfecerunt in medio *q* ejus.

Sanguine polluti fuerunt] Inquinati fuerunt ſanguine, ita ut non potuerint appropinquantes iis tangere veſtimenta illorum, ſed exclamaverunt ad eos, diſcedite à nobis vos impuri ſanguine inquinata.

Ab. Ezra.

Cæci] Sint cæci. Et ſic, *r* Ignis conſumens eſt.

Neghoalu *polluti fuerunt*] Verbum compoſitum è conjugatione Niphal, & conjugatione, *ſ* quæ paſſionem indicat non commemorato agente.

Text. Heb.

15. Proclamavere iis, Diſcedite, impurum eſt, diſcedite, diſcedite, nolite tangere, ideoque avolârunt & errârunt: dixerunt inter Gentes, non commorabuntur ampliùs.

Par. Chald.

Clamabant populi, Recedite ab ea quæ polluta eſt, diſcedite, diſcedite, nolite appropinquare iis, nam contentioſi ſunt & diſſipati dixerunt cum fuerant in proſperitate eorum, quòd inter Gentes nunquam iterum habitarent.

o *Memoriæ lapſus. Locus mixtus e* Prov. 14.13. & Eccl. 7.4.

p i.e. *Sine vau.*

q *Civitatis ſc.*

r Deut. 4. 24. *ſed non eſt ibi ocheleth, ſed ochlah.*

ſ *i.e. Pual. vid. Gram. Aven. et Bux. in conjug. Pual.*

Masora parva.

Natsu *avolârunt* non extat alibi. Iosiphu *addent* quatèr extat *t* sic scriptum.

t Cum vau et sine Jod.

Shel. Jar.

Ideoque avolârunt] Natsu hic usurpatur in significatione fætoris & pollutionis, sicut, *u* ingluviem cum excrementis ejus. Quod interpres Chaldaicus reddit, cum stercore ejus. Sic transtulit illud Menachem.

u Lev. 1. 16.

Et errârunt] In sanguine sunt præcipitati.

Ab. Ezra.

Discedite] Gens polluta.

Evolârunt] Sunt iis pennæ sicut volucri. Et sic, Avolando exeat, *Ier.* 48 9.

Text. Heb.

16. Facies Domini divisit eos, non respiciet eos amplius: facies sacerdotum non respexere, seniorum miserti non sunt.

Par. Chald.

A coram facie Domini divisi sunt, non aspiciet eos ampliùs: idcirco Gentes improbæ facies sacerdotum non respiciebant, neque Seniorum miserti sunt.

Masora parva.

Chillecham *divisit eos* non extat alibi. Zechenim *seniorum* lege Uzchenim *& seniorum.*

Shel. Jar.

Iacies Jehova divisit eos] Facies irata Sancti benedicti Dei divisit & dispersit eos inter Gentes, propterea quòd non respexere facies sacerdotum, cum prosperitate fruerentur.

Ab. Ezra.

Facies Domini] Indignationis; nam in facie discernitur, sicut, *x* Et vultus ejus non fuit ei ampliùs *tristis.*

x 1 Sam. 1. 18.

Text. Heb.

17. Adhuc nos sc. oculi nostri consumuntur ob auxilium nostrum vanum: in speculatione nostra speculamur versus Gentem non servaturam.

Par. Chald.

Adhùc consumuntur oculi nostri expectando auxilium nostrum, quod speravimus à *y* Romanis. Et conversum est nobis in vanitatem in specula nostra, quod Romanos expectavimus populum sc. non liberaturum.

y Meliùs in utroque loco in Bib. Ven. par. lenucrae à peregrinis. Quid enim prima templi vastatio ad Romanos? Bib. Reg. contemplaremur Idumaeos.

Masora

Masora magna.

Gnodenuh *adhuc nos* lege Gnodhenu. Est autem vnum è quatuordecim verbis scriptis cum He in fine, & lectis cum Vau. Et loca sunt. Iicrecuh, Non facient calvitiem in capite suo, *Levit.*21.5. Shaphcuh, Manus nostræ sanguinem hunc non fuderunt, *Deut.*21.7. *z* Nishberuh, Fracta fuerunt naves in Ezion Gaber, 1 *Reg.* 22.48. Gnaluh, Tempore illo ascenderunt servi Nebuchadnezzaris, 2 *Reg.* 24.10. Nitstsechuh, urbes ejus combustæ sine habitatore sunt, *Ier.*2.15. Hajuh, oves perditæ fuerunt populus meus, *Ier.*50.7. Noshabhuh, Sic enim dicit Dominus domui regis Jehudæ, Gilead, *Ier.*22 6. Jiznuh, Tum dixi ei quæ in adulteriis consenuerat, *Ezech.*23.43. Jihiuh, Et faciam eos Gentem unam, *Ezech.*37.22. Shamemuh, *a* Et scies quòd ego audiverim, *Ezech.*35.12. Shuppecuh, quod ad me attinet, pedes mei ferè collapsi fuerant, *Psal.* 73.2. Comarmeruh, Facies mea fletu sordida facta est, *Iob* 16.16. Gnodhenuh, Adhùc nos, sc. oculi nostri consumuntur ob, *Lam.*4.17. Shaluh, A me igitur decretum fit, quod omnis populus, *Dan.*3.29.

z Deest Nishberuh loco citato præponendum in Bib. Bux. Vt in cæteris locis citatis fit.

a Vidhangti in Bib. Bux. pro vidhangta. Sciam pro scies.

Masora parva.

Gnodhenuh, lege Gnodhenu. Betsippijathenu *in speculatione nostra* non extat alibi. Joshiang *servaturum* bis extat *b* sic scriptum.

b *Sine Jod.*

Shel. Iar.

Adhuc nos, sc. oculi nostri consumuntur ob auxilium nostrum vanum] Simulàc malum in nos venit, huc usque oculi nostri vigilabant expectantes exercitum Pharaonis sicut dicitur de illis, *c* Et Ægyptij vanitas sunt, & frustra auxiliantur. Quia nos auxilium sperare fecerunt, & non venerunt. Quemadmodum dicitur de iis, *d* Ecce exercitus Pharaonis qui exiit in auxilium vestrum redibit in terram suam, in Ægyptum. Invenimus in allegorica interpretatione libri Lamentationum quòd navibus venerunt. Indicavit autem sanctus benedictus Deus mari, & ostendit coram iis utres inflatos, quasi è visceribus humanis fuissent in mari moventes. Dixit autem alter alteri, Hi utres sunt patres nostri homines Ægyptij, qui in æquore obruti fuerunt propter iram eorum in Judæos istos, & nos eximus in auxilium eorum? Astiterunt, & retroversi sunt.

c Es.30.7.

d Jer.37.7.

Speculati sumus] Expectavimus.

Ab. Ezra.

Betsippijathenu non habemus formam similem,

Text. Heb.

18. Venantur gressus nostros ita ut non possimus incedere in platæis nostris : appropinquavit finis noster, impleti sunt dies nostri, quia finis nostri venit.

Par. Chald.

Illi vastant semitam nostram, ita ut in platæis nostris confidentèr ire nequeamus : diximus, propè est finis noster, impleti sunt dies nostri, quia pervenit conclusio nostra.

Masora parva.

e Exod. 21. 13. Tsegnedhenu *gressus nostros* non extat alibi. Chitsenu *finis*
f 1 Sam. 24. 11. *noster* bis extat, idque sic scriptum, & in hoc ipso versu.

Shel. Iar.

Venantur gressus nostros] Adversarij nostri gressibus nostris insidias struxere, ne iremus in platæis nostris, sicut, *e* Et qui non insidiatur. *f* Tu tamen venaris animam meam.

Ab. Ezra.

Quasi venantur gressus nostros.

Text. Heb.

19. Leves fuerunt persecutores nostri præ aquilis cœli: super monte nos prosecuti sunt, in deserto nobis insidiati sunt.

Par. Chald.

Veloces fuere persecutores nostri plus quàm aquilæ cœli : prosecuti sunt nos super montes, in deserto nobis insidiati
g Gen. 31. 36. sunt.

Masora parva.

Delacunu *prosecuti sunt nos* non legitur nisi hoc loco.

Ab. Ezra.

Et sic dicit, prosecuti sunt nos, sicut, *g* quòd me prosecutus es.

Text. Heb.

20. Spiritus narium nostrarum, unctus Jehovæ captus fuit in fossis eorum : de quo diximus, in umbra ejus inter Gentes vivemus.

h *Messias. Bib. Reg.*

Par. Chald.

Rex *h* Josias, qui dilectus nobis fuit, sicut flatus spiritus vi-

tæ

tæ, qui in naribus nostris est, & unctus fuerat oleo unctionis Domini, captus est in rete funium Ægyptiacorum : de quo diximus, in umbra justitiæ ejus inter populum vivemus.

Masora parva.

Meshiac *unctus* non scribitur hic plenè, neque in libris Samuelis ubi sempèr scribitur, *i* sicut in hoc loco, excepto uno loco, *l* quasi unctus *m* non fuisset oleo.

Shel Iar.

Unctus Jehovæ] Is fuit Josiah, sicut dicitur in libro Chron. *n* Et lamentatus est Jeremiah propter Josiam.

In fossis eorum] In foveis quas foderunt.

Ab. Ezra.

In fossis eorum] Quemadmodum, *o* in fossa eorum captus fuit.

Text. Heb.

21. Gaude & lætare filia Idumææ habitans in terra Uz : etiam super te transibit calix, inebriaberis, & nudabis te.

Par. Chald.

Gaude & exulta *p* filia Edomi, quæ ædificata es in terra *q* Uz è populis multis : etiam super te ventura est vindicta & vastabunt te *r* Parcævæi, & super te transibit poculum maledictionis,, inebriaberis & evomes.

Masora parva.

Joshebhethi *habitans* lege Ioshebheth. Beerets Gnuts *in terra Uz* ter legitur. Tishcheri *inebriaberis* non extat alibi. Vethithgnari *& nudabis te* non legitur nisi hoc loco.

Shel. Iar.

[Gaude & lætare] Pro tempore præsenti.

Filia Idumææ] Prophetatur Jeremiah de desolatione domus secundæ quam Romani destructuri essent.

Etiam super te] Luge finem tuum, quia etiam super te transibit calix vindictæ, & eo inebriaberis.

Et nudabis te] Et evomes, sicut & evacuavit hydriam suam, *Gen.* 24.20.

Ab. Ezra.

Uz] Duo loca sunt sic appellata, & utraque in Syria.

Text. Heb.

22. Consummata est pœna tua filia Sionis, non adducet te

i *Sc. cum Sheva sub Mem.*
l 2 Sam. 1. 21.
m *Beli in Bib. Bux. falsò notatur cum virgula ac si esset belishan in significatione: est enim pars loci citati.*
n 2 Chron. 35. 25.
o Ezech. 19. 4.
p *Constantinopolis urbs Idumææ impiæ. Bib. Ven. mag. edit.* 2.
q *Armeniæ è populis multis ex Idumææ populo prodeuntibus. Bib. Ven. mag. ed.* 2.
r *Fortè Persæ quod sequitur R. prox. &* בך *coniunctæ faciunt Samec.* ביחן ס *Sic. pro* סחן. *in Shel. Jar. c.* 3. *v.* 45. *vel Africani, vel effractores: vide Parchevi sine* א *legitur in Targ. Jerush. Gen.* 10. 3.
s *Hæc verba in Bux. Bib. Ven. Par. In Bib. cum Plut. Persæ sunt ante, Luge finem & recte, nam ibi exponuntur per ironiam.*

te in captivitatem ampliùs : viſitabit iniquitatem tuam filia Idumææ, peccata tua planè revelabit.

Par. Chald.

Et poſteà finem tribuet iniquitati tuæ congregatio Sionis, & per manum Meſſiæ liberata eris, & Eliæ Sacerdotis Magni, nec abducet ampliùs te captivam Dominus : & in eo ipſo tempore viſitabo iniquitatem tuam *t* filia Edomi, & venient Perſæ & affligent te, & vaſtabunt te, quia revelata ſunt coram Domini delicta tua.

t Roma impia ædificata in Italia, & populis plena è filiis Idumææ ortis. Bib. Ven. Mag. Ed.2.

Maſora parva.

Lehaghlothec *captivam ducere te* non extat alibi. Catothajic *peccata tua* ſepties legitur *u* defectivè ſcriptum.

u *i.e. Sine Vau.*

Shel. Iar.

Conſummata eſt pœna tua filia Sionis] Vapulâſti propter omnia peccata tua.

Non adducet te in captivitatem ampliùs] A captivitate Idumææ in perpetuum.

Ab. Ezra.

Non addet] Cohæret cum, *pœna tua*, & cum eo *x* redit, *viſitabit*. Aut redit ad, *Dominus*, cujus meminit verſus incipiens, *Spiritus* narium noſtrarum.

x *i. e. Cohæret quoque. In Bib. Bux eſt vaſhubh pro* jaſhubh.

Interpretatio ſenſus cujuſque verſiculi.

1 *Quomodò obſcuratur*] Quomodò deſpicitur aurum ? & ſimile eſt aliis vocabulis, quæ ſunt ſex.

y Aurum purum] Monile rotundum. Eſt autem hæc parabola, quæ v. ſeq. exponitur.

2. *Auro nitido*] Lapidibus pretioſis. Sunt tamen qui dicant, quòd ſignificet argentum, at *locus ille z* aurum ſolidatum, *a* redarguit eos.

y *Sc. Chethem hoc.v. paz v.2. Charuts.* Prov. 8.10. *Ophir & batſer* Job 22.24. *Segor.* Iob.28.15. *Hæ ſex voces aurum ſignificant præter Zahabh, quæ è numero illo in hac nota eximitur.*

z 1 Reg.10.18.

a *Cachaſh apud Rab. in Hiphil eſt redarguere.*

3 Dracones mares accipiunt mammam femellarum, & lactant catulos earum : at filia populi mei hoc non facit. At ſunt qui dicant, Etiam Dracones extrahunt mammam ovium femellarum, & lactant catulos ſuos.

4. Lac ſugenti eſt inſtar panis & aquæ. Et paruuli ſugentibus majores ſunt, ſicut racemi vitis.

5. *Deſolata ſunt*] Publicè vaſtati ſunt : quicunque vidit eos obſtupeſcebat : Stercoraria avidè amplectuntur quia projecti

fuere

fuere ficut fimus, nec erat qui *eos* fepeliret.

6 Reperitur peccatum & reatus in fignificatione defolationis, cujus fenfus eft merces iniquitatis, & peccati. Eft autem merces mala, & appellatur fortuna mala. Et fic, *b* quia iniquitas Amorrhæi adhùc plena non eft. *c* Non eveniet tibi malum ob hanc rem. *d* Major eft iniquitas mea, quàm ut ferri poffit. Et hoc teftatur verfus proximus. Et fenfus eft, Malum quod Ifraeli contigit, majus fuiffe malo Sodomæ, quæ fubverfa fuit quafi momento. Neque fuêre manus in exercitu ullo tempore, quia vires iis defuêre. Aut fenfus eft, Neque manferunt fuper eam manus, ficut, *e* Maneat fuper caput Joabi.

b Gen. 15. 16.
c 1 Sam. 28. 10.
d Gen. 4. 13.
e 2 Sam. 3. 29.

7 *Puri erant Nazirai ejus*] In diebus faturitatis.

8 *Obtenebrata eft forma eorum*] In fame.

9. Transfoffi qui fanguine fluebant è proventibus terræ, quibus faturati fuerant, meliores erant iis, qui fame occifi erant.

10. Fœminæ mifericordes crudeles factæ fuerunt præ famis violentia.

11 Et fames in corpore igni fimilis eft, qui ardet & ad fubftantiæ fundamentum accedit.

12. Et propter famem venit hoftis in Hierofolyma.

13 Propter peccatum prophetarum Baalis, & facerdotum locorum excelforum occifi fuerunt fancti juxta *f* verba Afaphi.

14. Et viventes errabant in platæis, quafi cæci effent, & fanguine interfectorum polluti erant, ita ut non potuerint appropinquantes attingere veftes eorum. Venit autem *g* verbum poft aliud, & fenfus eft potuerunt ut tangerent. Et fic, *h* fciemus *ut* profequamur.

15 Clamabant de fe, difcedite, ficut impurus *folet*, *Num.* 13. 45. At *i* prior interpretatio recta eft. Et defecti: locus eft fc. clamantes *l* proclamavêre, & dixerunt inter Gentes eos nunquam redituros in patriam fuam ad habitandum ibi ut priùs.

Quia ira Dei divifit eos in terras, neque refpiciet eos ampliùs, quemadmodum refpexit, *Neh.* 9. 28. Et clamaverunt ad te, &c. Ideoque non doluit iis vindictam fumere de fenioribus & facerdotibus.

f Pfal. 78. 58. *Nifi fit memoriæ lapfus pro* Pfal. 106. 28 *ob argumenti fimilitudinem.*
g *Senfus eft, in textu eft, non potuerunt, tetigerunt, i.e. tangere.*
h Hof. 6. 3.
i *Sc. è v. priore petita. Alii qui eos tangere noluerunt clamabant, difcedite; vel prior expofitio, quam in textum dederat. vid. not. in cap.* 5. *v.* 18.

 17 Nos

17. Nos tamen adhuc speramus Ægyptios & Assyrios in auxilium nostrum venturos.

18 At illi non venerunt, nisi ad vastandum nos, nam in plateis nostris nos vastavêre. Appropinquat etiam finis noster, quia impleti sunt dies nostri qui in salutem nostram *destinati sunt*, & venit finis, captivitas sc. nostra.

19 Nec potuimus fugere.

20 Sunt qui dicant Jeremiam Josiæ causâ lamentatum fuisse, & ratio cur dicant est *quia scriptum est*, *m* Et ecce scripta sunt in lamentationibus. At hoc non est rectum, nam angustiæ post mortem Josiæ venerunt: at hic dicit, finitum est supplicium peccati tui. Mihi verisimilius videtur eum de Zedechia locutum fuisse, quem Hierosol. præfecit Rex Babelis, ille autem in ultima captivitate fuit.

m 2 Chron. 35. 25.

21 *Gaude*] Juxta sensum ejus loci, Lætare O juvenis in juventute tua, quòd *n* in fine in judicium venturus sis. Et sensus est, quòd Idumæa Judææ subjecta fuerat, & *nihilominùs* in die ruinæ eorum læta est, Et sic *dicitur*, *o* Recordare Domine filiorum Edom in die Hierosol. qui *Babylonis* dixere. Diruite, diruite *eam* usque ad fundamentum ejus. Et nudabis.

n *Sensum non verba Ecclesf. citat. c. 11. v. 9.*

o Psal. 137. 7.

te] Juxta illud, *p* Et ebrius fuit, & nudavit se.

p Gen. 9. 21.

Caput

a Caput Quintum.

a *Non est paraphrasis Ab. Ez. in hoc cap. nec ordo Alphab. ut in prioribus, nec Athna in toto cap. sicut nec in tertio fuit Athna, vid. not. in init. cap. 3.*

Text. Heb.

1. RECordare Domine quid nobis contigit, considera & intuere opprobrium nostrum.

Par. Chald.

Merore sto Domine quid decretum sit, ut nobis eveniat, aspice è cælis, *b* & vide opprobrium nostrum.

b *In Bib. Bux. est Jechezi pro Vechezi.*

Masora magna.

Habbita *considera* sic scribitur, sed legitur, Habbitah *consira* & intuere opprobrium nostrum. Est autem unum è viginti novem verbis quibus deest He in fine dictionis, quod nihilominùs legitur. Et loca eorum notantur in Masora magna in ordine literæ He *c* in fine libri.

c *Vid. not. in cap.* 2. v. 4.

Masora parva.

Habbita, lege Habbitah.

Ab. Ezra.

Recordare] Recordatio cordis est, visio oculi. Et sensus est, omnem angustiam quæ in nos transiit ante captivitatem, & opprobium quo *jam* premimur.

Text. Heb.

2. Hæreditas nostra peregrinis conversa est, domus nostra alienigenis.

Par. Chald.

Possessio nostra profanis conversa est, domus nostra populis peregrinis.

Ab. Ezra.

Hæreditas nostra] Agri & vineæ. *d* Tradita est peregrinis, qui sunt in terra nostra.

d *Sc. hæreditas nostra.*

Text. Heb.

3. Pupilli sumus patre orbati, matres nostræ viduis similes sunt.

Par. Chald.

Similes ſumus pupillis, quibus non eſt pater, matres noſtræ ſicut viduæ ſunt, quarum mariti in urbes maritimas abiêre, & dubitant de iis an vivi ſint necne.

Maſora parva.

En *non* lege veên *&* *non*.

Ab. Ezra.

Pupilli] Præterea ſumus inter peregrinos, ac ſi pupilli fuiſſemus patre deſtituti : notum eſt enim morem eſſe familiæ paternæ pupillis auxilium ferre.

Text. Heb.

4. Aquas noſtras argento bibimus, ligna noſtra pretio venerunt.

Par. Chald.

Aquas noſtras argento bibimus, ligna noſtra pretio venerunt.

Maſora magna.

Becheſeph *argento* quindeciès *e* lene legitur. Et loca notantur in *Ioſh. cap.*22.

Maſora parva.

Becheſeph quindecies lene legitur.

Shel. Iar.

Aquas noſtras argento bibimus] Quia timuimus *f* haurire aquas è fluvio præ metu hoſtium, ideoque ab iis argento emimus.

Ab. Ezra

Aquas noſtras] Etiam aquas & ligna, quæ in hominis poteſtate non ſunt, pretio magno emimus, quia civitas obſeſſa ab hoſte manſit.

Text. Heb.

5 Super colla noſtra perſecutionem patimur, fatigati ſumus, nec quietem obtinemus.

Par. Chald.

Super cervicem colli noſtri onerati fuimus, quando in captivitatem ivimus, vidit Nebuchadnezzar impius principes filiorum Iſraelis, qui vacui abiêre : juſſit conſuere libros legis, & facere ſaccos ex iis, ut implerent eos lapillis, qui ſunt in littore Euphratis, & colla eorum iis onerarent, eo tempore laboravimus, requiem nullam habuimus.

e i.e. *Becheſeph, non baccheſeph.*
f *In Bib. Bux. eſt limobh pro liſhobh haurire & ſhiphne pro miphne præ metu* i.e. *Mem ubi debuit eſſe Shin. & contrà.*

Nirdaph-

Masora parva.

Nirdaphnu *persecutionem patimur* non extat alibi cum pausa Zaceph, & vocali Camets. Lo *non* lege velo *& non.* Hunac *equies fuit* non legitur nisi hoc loco.

Shel. Iar.

Super colla nostra persecutionem patimur] jugo servitutis duræ.

Laboramus] Ad comparandum alimentum & opes.

Neque quiescebat nobis] Labor noster in manibus nostris, quia inimici colligebant, & auferebant omnia tributis, censibus, & vectigalibus.

Ab. Ezra.

Super] Et si nos aquam aut ligna super collum nostrum adduximus, persecutionem passi sumus : hostis nos persecutus est, & frustrà laboravimus, quia non mansit apud nos illud quod adduximus.

Text. Heb.

6. Ægyptiis dedimus manum, Assyriis : ut pane satiemur.

Par. Chald.

Ægyptiis latus dedimus, ut illic cibaremur, Assyrii ut pane saturaremur.

Masora magna.

Mitsrajim *Ægyptiis* tèr legitur in initio versiculi. Et loca sunt, Ægyptus *g* in desolationem erit, *Ioel.* 3. 19. Ægyptus fluvii more ascendet, *Ier.* 46. 8. Ægyptiis manum dedimus, *Lam.* 5. 6. Nathannu *dedimus* quatèr legitur cum Daggesh. Et loca notantur in *Ezech.* 27.

g *In Bib. Bux. est Shammah : in Joele est lishmamah.*

Masora parva.

Nathannu quatèr extat. Lishoang *ut satiemur* bis reperitur.

Shel. Iar.

Ægytiis manum dedimus] Mos est hominis cadentis, & stare volentis, ut manum suam porrigat illi, qui proximus est, ut ei opem ferat. Sic etiam nos Ægyptiis manum porreximus, ut nobis opitularentur, & Assyriis ut nos pane eorum saturarent. Nathannu cum Daggesh pro Nethannu cum duplici Nun, Daggesh enim est in Nun servili vice Nun alterius. Et sic, *h* à te sunt omnia, & è manu tua tibi dedimus. Similitèr

h 1 Chron. 29. 14.
i Gen. 34. 16.

militèr, *i* Tunc dabimus noſtras vobis.

Ab. Ezra.

Ægyptiis manum dedimus] Daggeſſatio literæ Nun in voce Nethannu eſt pro Nun radicali, nam iſte Nun ſignum eſt perſ. primæ plur. Et manum dare eſt ſignum juramenti. *l* Et ecce dederat manum ejus. Et ſenſus eſt juxta *m* percuſſionem manus. Juraverunt enim hi Ægyptiis & Aſſyriis. Et *n* fortè juravit *Zedechiah.*

l Ezech. 17. 18.

m Prov. 6. 1.

n *Certum eſt. vid.* Ezech. 17. 13. 18.

Text. Heb.

7. Patres noſtri peccavêre, & non ſunt, nos autem iniquitates eorum portavimus.

Par. Chald.

Patres noſtri deliquerunt, & non ſunt in mundo, & nos poſt eos iniquitatem eorum ſuſtinemus.

Maſora parva.

Enam *non ſunt*, lege veênam, *& non ſunt.* Anacnu *nos*, lege veanacnu *& nos.*

Ab. Ezra.

Patres noſtri] Hoc malum ſuper nos venit propter peccata noſtra, quæ conjuncta ſunt peccatis patrum noſtrorum. At illi evaſêre, non autem nos. Juxta ſenſum illius loci, viſitans iniquitatem patrum ſuper filios, *Exod* 20. 5.

Text. Heb.

8. Servi in nos dominantur, non eſt qui liberet è manu eorum.

Par. Chald.

o Filii Chami qui dati ſunt pro ſervis filiis Shemi illi in nos dominantur, non eſt qui liberet è manu illorum.

o *Joannes quinquarboreus malè tranſtulit Scelerati homines qui peregrini ſervierant viris præclaris, dominati ſunt nobis. Nominum ſc. Shemi & Chami oblitus, & maledictionis,* Gen. 9. 25.

Maſora parva.

Porec *liberans* bis reperitur.

Ab. Ezra.

Servi] Et ſervi noſtri tributum nobis impoſuêre, ſicut Idumæi, in nos dominantur.

Et liberator] *i. e.* Vindicator. *p* Et vindicavit nos ab hoſtibus noſtris. Sunt autem utraque è radice, *q* Lacerans montes.

p Pſal. 136. 24.

q 1 Reg. 19. 11.

Text. Heb.

9. Panem noſtrum attulimus *periculo* vitæ noſtræ propter gladium deſerti.

Periculo

Par. Chald.

Periculo vitæ nostræ adduximus panem quo vesceremur propter præsentiam occisionis à gladio qui venit è latere deserti.

Masora magna.

Lacmenu *panem nostrum* quatèr extat. Et loca sunt, Tantummodo in Dominum rebelles ne estote, *Num.* 14. 9. Hunc panem nostrum calidum accepimus in cibum nostrum, *Josh.*9.12. Panem nostrum comedemus, & vestes nostras induemus, *Es.*4.1. Panem nostrum *periculo* vitæ nostræ attulimus, *Lam.*5.9.

Masora parva.

Lacmenu quatèr legitur.

Shel. Iar.

Panem nostrum attulimus vitâ nostra] i. e. Cum periculo vitæ nostræ. Periclitati sumus quando attulimus alimenta nostra ex agro propter gladium deserti.

Ab. Ezra.

Vitâ nostrâ] Priùs solebant servi nostri panem nostrum afferre, at nunc nos ipsi in personis propriis. Et mihi rectum videtur, ut sensus sit, cum periculo vitæ nostræ. Et sic, *r* quia cum *periculo* vitæ eorum attulerunt eum. *r* 1 Chron.11. 19.

Text. Heb.

10. Pellis uniuscujusque nostri atrata est, sicut furnus atrata fuit propter terrores famis.

Par. Chald.

Pellis nostra uniuscujusque atrata est, sicut furnus præ angustia famis.

Masora parva.

Gnorenu *pellis nostra* non extat alibi. Chethannur *sicut furnus* non reperitur nisi hoc loco. Nicmaru *atratæ sunt* non legitur alibi. Zalgnaphoth *terrores* hic tantùm habetur.

Shel. Iar.

Atratæ sunt] calidæ factæ sunt. Et sic, *s* quia æstuabant viscera ejus. Et in phrasi Talmudica, Calor uvarum multo major est quàm calor carnis. *s* Gen.43.30.

Terroris famis] Sicut, *t* & ventus terrorum. In significatione conflagrationis. *t* Psal.11.6.

Ab. Ezra.

Pellis nostra] Et si non periclitaremur panem afferentes, fame moreremur. Et, Atratæ sunt. *i. e.* combustæ sunt,& atræ factæ. Et Atratæ sunt est sicut, *u* quia æstuabant viscera ejus.

u Gen. 43. 30.

Terrores] Sicut, *x* & ventus terrorum, In sensu turbinis.

x Psal. 11. 6.

Text Heb.

11. Mulieres in Sione humiliabant, virgines *y* in civitatibus Judææ.

y In Bib. Bux. est begndhe pro begnare.

Par. Chald.

Mulieres quæ maritis traditæ fuerunt in Sione à *z* peregrinis humiliatæ sunt, & virgines in urbibus Judaicis à Chaldæis.

z Romanis Bib. Ven. mag. et Bib. Reg. sed malè, quia de malis loquitur præteritis.

Masora parva.

Bethuloth *virgines* non extat, *a* omninò defectivè scriptum.

a i. e. Sine utroque vau.

Ab. Ezra.

Mulieres] Non sufficiens fuit famis angustia, nisi & servi uxores nostras humiliarent. Omnis autem concubitus violentus, qui fit juxta morem *b* naturalem dicitur humiliatio.

b i. e. Viri fœminam polluentis, non virum aut brutum. Alia enim nomina ea peccata habent.

Text. Heb.

12. Principes manu istorum suspensi fuerunt, facies Seniorum inhonoratæ fuerunt.

Par. Chald.

Magnates manibus eorum suspensi fuerunt, vultus seniorum non respiciebant.

Ab. Ezra.

Principes] non sunt nobis principes, qui uxores nostras servarent, nam ipsi quoque brachio eorum suspensi sunt. Sunt tamen qui dicant, quòd *Manu eorum* cohæret cum *Servide* quibus mentio priùs facta fuit.

Text. Heb.

13. Juvenes ad molendum ceperunt, & pueri sub ligno impegerunt.

Par. Chald.

Juvenes molam movebant, & pueri patibulo ligneo corruebant.

Masora.

Masora magna.

Techon *ad molendum.* Non extat alibi. Juvenes ad molendum ceperunt. Unum est ex Alphabeto ubi tria sunt in una significatione. Unum in lege, alterum in prophetis, tertium in hagiographis. Et loca eorum notantur in Masora magna in ordine literæ Aleph in *c* fine libri. *c Vid. not. in cap.2.v.4.*

Masora parva.

Techon non legitur alibi. Unum est ex Alphabeto trium verborum in una significatione, quorum primum est in lege, secundum in prophetis, tertium in hagiographis. Begnets *sub ligno* bis extat. In altero loco est ullum viride inter arbores, *Exod.*10.15.

Shel Iar.

Ad molendum ceperunt] Quando hostes eos collaribus cinctos incedere fecerant, super humeros eorum posuere molas & onera ut fatigarent eos. Et sic in ligno ceciderunt, *i. e.* cecidit robur eorum, & phrasis cadendi incidit in debilitatem virium. Sicut dicitur. *d* Et dixit Jehudah, cecidit robur onera portantium. Et sic, *e* Cadere fecit robur meum. *d* Neh.4.10. *e* Lam.1.14.

Ab. Ezra.

Iuvenes ad molendum ceperunt] Est autem *molere* Gerundium sicut *f* Defessus sum ferendo. Et cedidit robur juvenum movendo ligna molæ. Sunt autem qui illud interpretentur juxta sensum ejus literalem, quòd totus exercitus molere & ligna ferre coactus sit. *f* Es.1.14.

Text. Heb.

14. Seniores è porta cessârunt, juniores à melodia sua.

Par. Chald.

Seniores è porta Synedriorum cessârunt, & juvenes è domo canticorum suorum.

Masora parva.

Shabbathu *cessârunt* non extat alibi. Minneghinatham *à melodia sua* non legitur alibi.

Ab. Ezra.

Seniores] Mos eorum fuit sedere in portis Hierosol.

Text. Heb.

15. Lætitia cordis nostri cessavit, saltatio nostra in luctum conversa est.

Par. Chald.

Cessavit gaudium cordis nostri, chorus noster in luctum conversus est.

Masora parva.

Mecholenu *saltatio nostra* non reperitur nisi hoc loco.

Ab. Ezra.

Cessavit] Ob oblationes quæ excisæ sunt. Et saltationes nostræ, tripudiantium & canentium.

Text. Heb.

16. Cecidit corona capitis nostri, væ jam nobis quia peccavimus.

Par. Chald.

Cecidit corona capitis nostri, væ nobis quòd peccavêrimus.

Masora parva.

Roshenu *capitis nostri* non legitur alibi.

Ab. Ezra.

Cecidit] Sc. domus Sanctuarii locus præsentiæ divinitatis.

Text. Heb.

17. Propter hoc languidum est cor nostrum, ob hæc obtenebrati sunt oculi nostri.

Par. Chald.

Ob hanc domum Sanctuarii, quæ desolata est, debile est cor nostrum, & propter populum illum Israelis qui hinc in captivitatem abiit, oculi nostri caligavêre.

Masora parva.

Dhaveh *languidum* non legitur nisi hoc loco. Coshcu *obtenebrati sunt* non extat alibi : at semèl legitur vecashcu, *Et obtenebrati fuerint*. Gnenenu *oculi nostri* undeciès extat.

Shel. Jar.

Propter hoc languidum est cor meum, &c.] Propter illud quod exponitur scripturâ sequente, propterea quòd desolatus sit mons Sionis, & vulpes in eo ambulent.

Ab. Ezra.

Propter hoc languidum fuit cor nostrum] Et oculus caligavit præ multitudine fletus.

Text. Heb.

18. Propter montem Sionis qui desolatus est, vulpes in eo hùc illùc ambulant.

Par.

Par. Chald.

Propter montem Sionis qui desolatus est, vulpes in eo undique ambulant.

Masora parva.

Sheshshamem *qui desolatus est* non extat alibi. Sheugnalim *vulpes* bis *g* plenè extat.

Ab. Ezra.

Propter montem Sionis qui desolatus est] Verbum *h* præteriti tempor s est, quemadmodum, *i* Sicut amat.

Ambulare faciunt in eo] Sc. ambulare facientes, sicut, *l* Et aromatibus condiverunt eum. Aut potest esse, Hùc illùc ambulant juxta sensum verbi Halac in forma gravi, ut sit verbum intransitivum, At quia inveni, *m* Nudum ambulare faciunt, coactus sum grammaticè exponere priore modo. Est etiam mos vulpium in regionibus solitariis versari.

Text. Heb.

19. Tu domine in æternum manes, thronus tuus à generatione in generationem.

Par. Chald.

Tu *n* idem Domine in æternum es, domus sedis tuæ in cœlis excelsis est, solia gloriæ tuæ in generationes generationum sunt.

Masora magna.

Attah Iehovah *Tu Domine* tèr legitur initio versiculi. Et loca notantur in *Psal. o* 12.

Masora parva.

Attah Jehovah tèr legitur initio versiculi. Ledhor vadhor *a generatione in generationem* quinquiès legitur *p* plenè scriptum.

Shel. Jar.

Et tu Domine] Novimus quòd in æternum manes, & quandoquidem ita sit, quare in æternum oblivisceris nostri? Annon jurasti nobis per teipsum? sicut tu stabilis es, sic juramentum tuum confirma.

Ab. Ezra.

Tu Domine] Novimus regnum tuum non cessaturum, sed à generatione in generationem te super solio regali sessurum.

Text.

g i.e. *Cum Vau.*
h *Hoc notat quia Shamem desinit in Tseri non in Pathach. Vel potest legi, Participium anomalum est.* i.e. *Shamem pro Shemem.*
i *Gen.* 27.9.
l *Sensus est, ambulare facientes* i.e. *hostes vastantes ambulare fecerunt vulpes in Sione sicut* Gen. 50.26. *condiverunt sc. condientes. Potest & sic transferri. Et erit ambulare faciunt juxta sensum verbi Halac in forma gravi. Est enim verbum intransitium. Et quia &c. Sic duas dat rationes cur transferat Ambulare faciunt.* 10. *quia intransitiva in Cal fiunt transitiva in Piel.* 20. *ob locum Jobi.*
m Job 24.10.
n *V.* Psa. 108.27 *Bib. Reg. legunt Tu ipse Domine*
o In *Bib.* Bux. *est.* Psal. 68. *mirus error; nil enim tale ibi.*
p *Sc cum Vau.*

Text. Heb.

20. Quare in æternum oblivisceris nostri, nosque tempore longo deseris?

Par. Chald.

Cur in secula errare facis nos, cur deseris nos tempore longo.

Masora magna.

Leorec jamim *in longitudinem dierum* tèr conjuncta leguntur. Et loca tradita sunt, in *Psal.* 93.

Masora parva.

Leorec jamim tèr legitur.

Ab. Ezra.

Quare] Quoniam tu in æternum manes, quare oblivisceris nostri? Selah.

Text. Heb.

21. Converte nos ad te Domine, & revertemur, renova dies nostros, sicut olim *fuerunt.*

Par. Chald.

Redire fac nos ad te Domine, & redibimus resipiscentiâ perfectâ, renova dies nostros in bonum, *q* in tempore dierum bonorum qui fuerunt ab antiquis *temporibus.*

q *Suspicer esse Beth pro Caph, Sicut tempore. Sunt enim literæ similes & Text. Heb. & sensus favent.*

Masora parva.

Jehovah ab Orientalibus legitur Adhonai. Venashubha *& revertemur* lege venashubcah. Chechedhem *sicut olim* bis extat.

Ab. Ezra.

Reverti fac nos] Ad urbem ubi habitat nomen tuum, ut revertamur, & tibi serviamus, ut in seculis pristinis.

Text. Heb.

22. At in perpetuum abjecisti nos, valdè in nos iratus es.

Par. Chald.

At enim detestatione detestatus es nos, vehementer in nos commotus es.

Masora magna.

Maos *rejiciendo* tèr legitur, idque *r* defectivè scriptum, Et loca sunt, Butirum & lac comedet, Es.7.15. Nam priusquam noverit puer, Es.7.16. At in perpetuum abjecisti nos, commotus es, *Lam.* 5.22.

r *Errat Masora utraque, nam* Es.7.15,16. *plenè scribitur, sc. cum Vau.*

Masora

Masora parva.

Maos tèr extat defectivè scriptum.

Shel. Jar.

At in perpetuum abjecisti nos] Non erat tuum iram multiplicare nimium, sicut iratus es, quia peccavimus.

Ab. Ezra.

At] Reduc nos citò: at si abjecisti nos ob iniquitates nostras, iam in nos iram magnam exercuisti. Et sensus verus mihi videtur esse, At abiecisti nos, *i. e.* ob peccata nostra iam iratum te præbuisti in nos plùs quàm sufficeret. Ille autem pro misericordia sua nostri.

Et languentium misereatur,
Et lugentes soletur,
Et principem Michaelem excitet,
Qui bonum Israeli annuntiet,
ʃ Et Sionis redemptor veniat.

Converte nos ad te Domine & revertemur, renova dies nostros sicut olim *fuerunt.*

Shel Jar.

Propterea quòd librum absolvisset verbis reprehensionis, necesse fuit repetere scripturam præcedentem vice alia: & sic fit in fine Esaiæ, & duodecim prophetarum & Ecclesiastis.

ʃ O quàm cæci sunt Judæi eruditi, qui Messiam adhuc expectent. Deus oculos eorum aperiat, ut priorem adventum ejus agnoscant, ne in posteriore confundantur.

t i.e. *In fine horum librorum v.penult. iterum scribitur, quia verbis minatoriis desinunt. vid. Bib.Hebr.*

Finis libri Lamentationum.

Finis libri Ecah,
Laus Deo suprà,
Populo ejus medela.

FINIS.